

11 | rodna gruda

november 1969

revija Slovenske izseljenske matice

Slika na naslovni strani:

Skrlatica v jeseni (Foto: Joško Dolničar)

*Spodaj: Svet vinskih goric in zidanic pred
Čatežem (Foto: Ančka Tomšič)*

*Ob dnevu republike, 29. novembru, čestitamo vsem
jugoslovanskim državljanom po svetu in jim želimo
veliko uspehov in sreče!*

rodna gruda 11

Iz vsebine

Slovenski tabor v Vižmarjah
Aca Stanovnik: Saragatov obisk
v Jugoslaviji
Most prijateljstva v Radgoni
Viktor Širec: O zaposlovanju naših ljudi
doma in v tujini
Nova družba za investicije v Jugoslaviji
Skrb za delavce zaposlene v tujini
Dušan Dolinar: Jugoslavija in Evropska
gospodarska skupnost
Edo Rasberger: Sodelovanje naših tovarn
s podjetji v tujini
Sto let Slatine Radenci
Janez Zrnec: Brez gojzarjev in palice
na planine
Boro Borovič: Samotne pohorske poti
Sto žensk na Triglavu
Janez Zrnec: Jekleni konji naprodaj
Petnajsti obisk Jožeta Martinčiča
José Mali — življenje posvečeno glasbi
Mladina želi spoznati deželo staršev
V spominu bodo živeli

Filatelija

English Section

Partie française

Página en español

Naša beseda

Naši po svetu

Bogastvo slovenskih podvigov na tujem

Vprašanja in odgovori

Dr. Lev Svetek: Uveljavljen še en
sporazum z ZR Nemčijo

Naši pomenki

Lepo je bilo na obisku v domačih krajih

Otroci berite

Vida Brest: Medo je vsega kriv
Ela Peroci: Jurijeva tajna
Fran Roš: Uganka
Stana Vinšek: Doma

Kulturni razgledi

Slovenski izseljenski koledar 1970 je že
med vami
Jože Župančič: Pesnik Pavel Golija
in izseljenci
Sandi Sitar: Srečanje v Štanjelu na Krasu
Miha Remc: Noč v brunarici
France Bevk: Tolminski punt
(nadalevanje)

Za razvedrilo

izdaja Slovenska izseljenska matica

izhaja šestnajsto leto

urejajo Božo Kovač (glavni urednik),
Jože Prešeren (odgovorni urednik),
Ina Slokan (urednica)

uredniški odbor Tone Gošnik, Mile Klopčič,
Stane Lenardič, Ernest Petrin,
Zdenko Roter, Aca Stanovnik,
Franc Šebjanič, Franc Šetinc, Zima Vrščaj

oblikovalka Judita Skalar

prevajalci Miha Cerar (za angleščino),
Viktor Jesenik (za francoščino),
Alberto Gregorič (za španščino),

uredništvo Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 23-102

uprava Ljubljana, Cankarjeva 1/II, tel. 21-234

naročnina letna naročnina za posamezne države
znaša: Anglija 1,5,0 Lstg, Avstrija
80,00 Schl, Belgija 150,00 Bfr, Danska
21,00 Dkr, Finska 10,00 Fm,
Francija 15,00 FF, Grčija 90,00 Dr,
Holandija 11,00 Hfl, Italija 1.900,00 Lit,
Jugoslavija 37,50 din, Nemčija 12,00 DM,
Norveška 22,00 Nkr, Švedska 15,00 Skr,
Švica 13,00 Sfr, ZDA, Kanada in vse
ostale prekmorske države 5 US dolarjev

vplačila za dinarska vplačila: 501-8-51
za devize: Banque de Credit et Caisse
d'Epargne, Ljubljana
501-620-7-32002-10-575
ali po mednarodni poštni nakaznici

izhaja dvanaest številik na leto — v poletnem
času izideta dve številki skupno

rokopisi rokopisov uredništvo ne vrača

DRAGI BRALCI!

Obogatite svojo knjižnico doma ali v društvu
s knjigo trajne vrednosti!

Mislite že zdaj na to, s čim boste obdarili svoje
in prijatelje za novoletne praznike.

Poklonite jim lepo, zanimivo knjigo!

Naročite

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1970

Slovenski izseljenski koledar 1970 je poln zanimivega branja
in lepih fotografij iz življenja Slovencev doma in po svetu.

V njem boste našli zanimive opise slovenskih naselbin, brali
boste o delovanju izseljenskih organizacij, društev in posa-
meznikov in se tako seznanjali z zgodovino slovenskega iz-
seljenstva.

Slovenski izseljenski koledar 1970 je opremljen izredno lepo,
tudi z barvnimi posnetki. V besedi in sliki vam prikazuje
razvoj in napredek Jugoslavije.

Koledar za leto 1970 je že izšel, zato pohitite z naročili. Po-
šljite čimprej naročilnico Slovenski izseljenski matici v Ljub-
ljani ali pa svojim zastopnikom.

Odreži!

**SLOVENSKA
IZSELJENSKA
MATICA**

Ljubljana, Cankarjeva 1/II.

N a r o č a m

SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR 1970

..... izvodov

Naslov:

po več kot 50 letih bo
ponovno izšla

**SLOVENSKA
STOLETNA PRATIKA**

v knjižni zbirki
BABIČINA SKRINJA

Naročila sprejema
SLOVENSKA
IZSELJENSKA MATICA
LJUBLJANA
Cankarjeva 1/II

BABIČINA SKRINJA
Izdaja: ČGP DELO
NOVI TEDNIK CELJE

DRAGI ROJAKI!

Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden
obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal,
kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli de-
lovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še
mного drugega zanimivega boste izvedeli, če
vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naro-
čilnico in jo pošljete na naslov slovenske
ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tom-
šičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k
vam na obisk.

NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

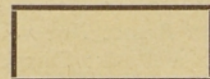
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 14,5 USA dolarjev,
trimesečna 3,6 USA dolarjev, plačljivo
vnaprej na Kreditno banko, Ljubljana,
Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160
s pripisom »Za revijo Tovariš«.

Podpis:

Čitljivo izpolni in odpošlji v pisnu

Slovenski tabor v Vižmarjah

Nad 30.000 obiskovalcev iz vse Slovenije in zamejstva se je zbralo na taboru Mladina gradbenega podjetja Megrad je izročila dijakom šentviške gimnazije v varstvo piramido, ki so jo zgradili v spomin vižmarskega tabora. Prvak ljubljanske Drame Stane Sever, ki je recitiral odlomke iz Cankarjevih in Prešernovih del

Prvo nedeljo v oktobru je bil v Vižmarjeh nad Ljubljano velik slovenski tabor. Trideset tisoč obiskovalcev iz vse Slovenije in iz zamejstva se je zbralo na prostranem travniku ob vznožju Šmarne gore, prav tam, kjer je na svojem taboru 17. maja 1869 trideset tisoč zbranih slovenskih rodoljubov zahtevalo zedinjeno Slovenijo, slovensko univerzo in enakopravnost slovensčine v šolah in uradih.

Na visokih mlajih je bil isti napis kakor pred sto leti: »Vse za narod, svobodo in napredek!«. V pestri množici, ki se je zlivala z vseh strani, so bile naše lepe narodne noše. Le okrašenih kolesljev s šimelni ni bilo. Zamenjali so jih avtomobili in avtobusi. Ob govorniškem odru so se zbrali zastavonoše. Ob praporu sedanjega telovadnega društva Partizan je bil tudi nekdanji sokolski prapor.

Ob desetih je ob zvokih fanfar, ki so označile začetek slavlja, prihitela štafeta planincev, ki je prižgala taborni ogenj z baklo, katero so prinesli z vrha Triglava. Nad šest sto pevcev dvanajstih pevskih zborov iz Ljubljane, Gorenjske, Slovenske Benečije in s Koroške je pelo domoljubne pesmi znane iz taborskih zborovanj. Najprej so zapeli pesem »Domovina, mili kraj«. Recitiral je prvak ljubljanske Drame Stane Sever.

Slavnostni govor o pomenu taborskega gibanja, o boju za narodostne pravice in o zdajšnjih nalogah slovenskega naroda je imel predsednik republiške skupščine Sergej Kraigher, ki je poudaril, da tudi današnji čas postavlja pred slovenski narod usodne naloge. Priče smo siloviti tehnični in znanstveni revoluciji v svetu ter divji tekmi narodov in držav pri osvajanju teh pridobitev. Samo naše uspešno uveljavljanje v tej tekmi s čim hitrejšim povečevanjem družbene produktivnosti lahko zagotovi nam in bodočim rodovom obstoj in enakopravno uveljavljanje ciljev našega družbenega in nacionalnega razvoja.

Po govoru je mladina gradbenega podjetja Megrad izročila mladini gimnazije iz Sentvida v varstvo piramido, ki so jo zgradili v spomin vižmarskega tabora. Pobudo za ta spomenik so dali naši predniki že po prvem vižmarskem taboru, a je takrat niso mogli uresničiti.

Aca Stanovnik

Zgled za Evropo

Saragatov obisk v Jugoslaviji

V začetku oktobra, od 2. do 6., je bil v Jugoslaviji na uradnem obisku predsednik republike Italije Giuseppe Saragat. Z njim je bil tudi zunanji minister Aldo Moro, ki je nato iz Beograda odpotoval v New York na zasedanje generalne skupščine Združenih narodov. Saragat je bil prvi šef italijanske države, ki je kdajkoli obiskal našo državo.

Obisku so na obeh straneh dajali velik pomen, pozorno pa ga je spremljala tudi druga evropska politična javnost, kajti prav v sedanjem mednarodnem položaju, ko si Zahod in Vzhod prizadevata doseči nekak sporazum o evropski varnosti, je doseženo prijateljsko sodelovanje med neuvrščeno Jugoslavijo in atlantsko Italijo posnemanja vreden zgled. Na to je opozoril tudi italijanski zunanji minister Moro, ko je takoj po obisku govoril pred generalno skupščino OZN.

Po vojni so bili odnosi med obema državama zelo napeti. Položaj se je začel spreminjati točno pred petnajstimi leti, ko je bil 5. oktobra 1954 sklenjen londonski sporazum o tržaškem vprašanju. Vendar je prva leta napetost le počasi popuščala. Glavni razvoj resnično dobrih odnosov sta obe državi dosegli v zadnjih desetih letih, tako da je danes meja med obema državama skorajda najbolj odprta meja v Evropi, saj je bilo v minulem letu okrog 64 milijonov prehodov na obe strani.

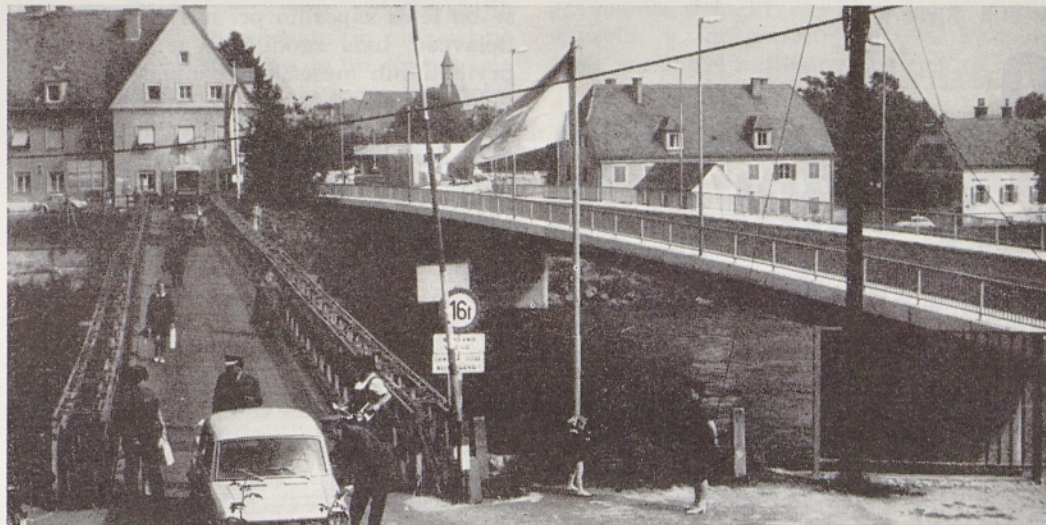
Predsednika Tito in Saragat sta v zdravnicah in govorih poudarila, da je bil tak uspeh lahko dosežen zato, ker so pri vzpostavljanju dobrih odnosov sodelovali prav vsi ljudje z obeh strani. Poleg meddržavnih odnosov, ki se zrcalijo v gospodarskem, pa tudi že v političnem sodelovanju, so zelo razvite tudi povezave med mesti ter med političnimi in strokovnimi organizacijami. K temu je prispevala pomemben delež tudi cela vrsta sporazumov, med katerimi je posebno pomemben sporazum o malem obmejnem prometu. Le-ta je namreč najbolj prebil led, kajti odnosi so bili prej najbolj napeti prav na obmejnih področjih, ki so narodnostno mešana. Danes pa je ravno obratno, kajti ljudje, ki žive ob meji, hodijo sem in tja, kot da bi meje sploh ne bilo. V Trstu, kjer se je človek tudi po koncu vojne skoraj bal spregovoriti slovensko, imajo danes ljudje, ki znajo oba jezika, prednost pri zaposlitvi.

V pogovorih, ki sta jih vodila predsednika Tito in Saragat ter zunanja ministra Tepavac in Moro, so poudarili, da je treba doseženo sodelovanje nadaljevati in razširjati. Nakazali so možnosti za industrijsko sodelovanje in za udeležbo italijanskega kapitala v Jugoslaviji. Dogovarjali so se tudi o sodelovanju na mednarodnem področju, posebno v Združenih narodih in v prizadevanjih za vzpostavitev evropske varnosti. Kar zadeva še neresena medsebojna vprašanja pa je predsednik Tito na tiskovni konferenci v Kranju, ki je bila med Saragatovim obiskom v Sloveniji, poudaril, da so odnosi med obema državama dosegli zdaj že tako visoko stopnjo, da ni več nobenega vprašanja, ki se ga ne bi upali načenjati.

Med obiskom v Jugoslaviji je italijanski predsednik preživel tri dni v Sloveniji. Bil je na Bledu in v Bohinju, pred svojim odhodom pa je obiskal tovarno Iskra v Kranju in jedrski inštitut »Jožef Stefan« v Ljubljani. Tu je posebej poudaril hvaležnost Italije, ker je Jugoslavija podprla italijansko kandidaturo, da bi v Doberdolu gradili evropski jedrski pospeševalnik. Ves obisk je potekal v zelo pristrčnem vzdušju, oba predsednika sta bila s pogovori zelo zadovoljna. Predsednik Saragat je povabil predsednika Tita naj obiše Italijo, predsednik Tito je povabilo sprejel in namerava obiskati Italijo prihodnje pomlad.

Med svojim obiskom v Jugoslaviji je italijanski predsednik Saragat preživel tri dni v Sloveniji. Na sliki: ob prihodu na ljubljanskem kolodvoru

Most prijateljstva v Radgoni

Naša obmejna Radgona in Radkersburg na avstrijski strani sta v nedeljo 12. oktobra dopoldne doživela veliko slavlje. Predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito in predsednik republike Avstrije Franz Jonas sta slovesno izročila namenu nov mednarodni most na avstrijsko-jugoslovanski meji prek Mure pri Radgoni.

Obe obmejni mesti sta v cvetju in zastavah pričakali visoke goste. Po cestah v Radgoni so valovile množice domačinov, ki so prihiteli z vsega Pomurja. Navdušeno so pozdravljali predsednika Tita s soprogo in spremstvom, v katerem so bili visoki predstavniki našega družbenega in političnega življenja. Med vzklikanjem množice je predsednik Tito s spremstvom odšel na most, kjer sta zatem predsednika Tito in Jonas vsak na svoji strani prerezala trakove in tako simbolično odprla most. Na sredini novega mostu sta se nato oba državnik srečala in se prisrčno pozdravila. Predsednik Franz Jonas je prišel v spremstvu visokih osebnosti avstrijskega političnega življenja, med katerimi je bil tudi naš novi vee poslanik v Avstriji Mitja Vošnjak.

Na mostu sta spregovorila avstrijski minister dr. Kotzina in član zveznega izvršnega sveta Marko Orlandić. Avstrijski minister je poudaril, da gradnja mostu na Muri ni le tehnični dosežek, ampak tudi lep prispevek za tesnejše gospodarsko sodelovanje in razvijanje turističnega prometa med sosedoma. Marko Orlandić pa je srečanje obeh predsednikov označil kot

najboljšo potrditev dobrih prijateljskih odnosov med obema deželama in med narodi.

Za tem sta predsednika Tito in Jonas s spremstvom odšla na avstrijsko stran, kjer so ju prav tako toplo pozdravile množice domačinov. Po pregledu častne čete v avstrijski Radgoni sta se predsednika s spremstvom odpeljala v 25 km oddaljeno štajersko zdravilišče Bad Gleichenberg, kjer je predsednik Jonas priredil predsedniku Titu in drugim gostom slavnostno kosilo.

Popoldne sta oba predsednika s spremstvom obiskala Kapelo in Radence, kjer sta si ogledala mednarodno likovno razstavo »Panonia 69«, za tem pa sta obiskala zdravilišče Slatina Radenci. Na zakuski v restavraciji Vikend je predsednik izvršnega sveta SRS Stane Kavčič pozdravil predsednika Franza Jonasa in njegovo spremstvo in izrazil zadovoljstvo, da je bil avstrijski predsednik prvi potnik, ki je prešel čez novi most prijateljstva.

Novi mednarodni most na avstrijsko-jugoslovanski meji sta gradili skupaj obe sosedni, veljal je nad šest milijonov dinarjev. To gradnjo so narekovale potrebe in predvsem gospodarski interesi naše dežele in Avstrije, ki bo imela čez ta mejni prehod bližnjico v notranjost Jugoslavije. Poleg osebnega prometa se bo tu sprostil tudi tranzitni tovorni promet, zato so tu in onstran meje zgradili tudi sodobne carinske in druge mejne objekte, ki bodo zagotovili neoviran promet.

Predsednik Jugoslavije Tito in predsednik avstrijske republike Franz Jonas ob srečanju na novem mostu

Novi mednarodni most na Muri pri Radgoni. Poleg je stari most

O zaposlovanju naših ljudi doma in v tujini

S predsednikom zveznega sveta za delo, Antonom Polajnarjem sem se sestal v njegovem kabinetu v Novem Beogradu. Sprejel me je takoj, ko je zvedel, da želi Rodna gruda z njim razgovor o zaposlovanju doma in v tujini. Visok in nasmejan deluje nekoliko utrujeno, vendar zadovoljno. Za to ima gotovo razloge, kajti v setavi prejšnje vlade je preživel kot minister za delo najbolj kritične trenutke zaposlovanja. Stagnacija zaposlovanja, ki je trajala nekaj let po začetku gospodarske reforme, je končno minila s poboljševanjem rezultatov gospodarjenja. Zdaj je treba storiti, kar se da za poboljšanje razmer v zaposlovanju doma in naših delavcev v tujini; iz tujine se naši delavci tudi vračajo na delo domov, čeprav se število naših delavcev, ki se zaposluje v tujini, še vedno veča. Na vprašanja našega uredništva »Kaj je novega v zvezi z zaposlovanjem naših delavcev doma in v tujini? Kaj glede tega še pripravljajo pristojni organi? Koliko se bo izboljšal socialni položaj naših delavcev v tujini s prihodom naših socialnih atašejev?« je Anton Polajnar z veseljem odgovoril.

Število naših delavcev, ki so se zaposlili v tujini, se je precej povečalo. Tistih, ki so našli delo doma, pa je tudi znatno več, kot smo pričakovali. Predvidevali smo, da

se bo letos zaposlilo pri nas 150.000 novih delavcev, toda zgodilo se je, da je že v prvih osmih mesecih letošnjega leta našlo delo okrog 250.000 ljudi. Torej sto tisoč več kot smo načrtovali. V tujini se je letos zaposlilo okrog sto tisoč naših delavcev (prek zavodov za zaposlovanje okrog 70.000, mimo njih pa okrog 30.000). Iz tujine pa se je vrnilo okrog 30.000 naših delavcev.

Vračanje naših delavcev iz tujine v domovino zahteva več organizirane skrbi zanje. Omogočiti jim je treba zaposlitev, saj so zdaj za to ugodnejše možnosti, kot so bile pred dvema ali tremi leti.

To velja zlasti za stroke, ki jih naše gospodarstvo potrebuje. Mislim predvsem na inženirje vseh vrst, na pravnike, ekonomiste in podobne strokovnjake, ki jih tudi mi pogrešamo. Med kvalificiranimi delavci pa nam primanjkuje zidarjev, tesarjev, armircev, varilcev in delavcev več strok kovinske industrije. Na te možnosti opozarjamo naše delavce v tujini in doma prek tiska, vendar se mi zdi, da delavci o tem še niso dovoj obveščeni.

Ker je v tujini, zlasti v zahodni Evropi, zaposlenih veliko naših delavcev, smo poskrbeli za konvencije o socialnem zavarovanju z vsemi temi deželami. Toda tudi o tem delavci v tujini niso dovolj obveščeni, in to povzroča težave. Precej delavcev namreč ne izkorišča pravic, ki so dosežene s temi sporazumi, na primer do otroškega dodatka. To velja zlasti za Francijo in ZR Nemčijo. Zaradi tega smo odprli nove konzulate v Švedski, ZR Nemčiji in Franciji. Povečali smo tudi število uslužbencev v obstoječih ambasadah in konzulatih in jim naložili skrb za reševanje prav teh vprašanj.

Poleg tega smo v dogovoru s takoimenovanimi karitativnimi ustanovami v ZR Nemčiji. Te ustanove se namreč ukvarjajo s socialno zaščito delavcev. Tja smo poslali določeno število socialnih delavcev in te ustanove jih sprejemajo, zaposlujejo in tudi plačajo. V okviru tega dogovora bo odšlo na ta delovna mesta zaenkrat 50 socialnih delavcev iz vseh republik. Mislimo, da bo to znatno poboljšalo skrb za življenjske pogoje naših delavcev v ZR Nemčiji. Vedno bolj se s temi zadevami ukvarja tudi sindikat. Seveda v dogovoru s sindikati teh dežel. Ti prevzemajo določene obveznosti predvsem s področja delovno

pravne zaščite, kulturnega, športnega življenja in podobno.

Se ena možnost je, ki jo želimo izkoristiti pri večjih podjetjih, zlasti v Franciji in ZR Nemčiji nameščamo naše ljudi, ki naj skrbijo za naše delavce, predvsem za njihove delovne in življenjske pogoje. Mislim tudi na določeno število prevajalcev. Najbrž vas zanima tudi to, da so v načrtu tudi pogovori z avstralsko vlado o sklenitvi sporazuma o ureditvi položaja naših državljanov v Avstraliji — tako izseljencev kot delavcev, ki so tam začasno. Tam jih je namreč precej, pa vendarle doslej nismo sklenili z Avstralijo nobene državne pogodbe. V Nemčiji pa bomo v oktobru podpisali tehnični sporazum o uresničevanju konvencije o socialnem zavarovanju. Potem bodo naši delavci lahko začeli praktično izkoriščati pravice iz nedavno ratificirane pogodbe.

V prihodnje bomo bolj pozorni tudi na obveščanje naših delavcev in državljanov v tujini o dogajanju v Jugoslaviji. Povečati želimo število radijskih oddaj in uvesti še nekaj novih za naše delavce v tujini. Za prihodnje leto predvidevamo tudi več sredstev za naše knjige in filme, ki jih bomo pošiljali našim delavcem v tujino. Prav tako predvidevamo več gostovanj naših kulturnoumetniških skupin in podobno. Pričakujemo, da bo prihodnje leto na tem področju marsikaj izboljšano, ker smo s pripravami že začeli.

Vlada kot celota je vključila v program svojega dela spremljanje najvažnejših vprašanj, ki zadevajo delo v tujini in tamkajšnje življenje naših ljudi. V ta namen je ustanovila poseben komite, ki je sestavljen iz predstavnikov izvršnih svetov vseh republik, iz predstavnikov vseh izseljenških matic in iz predstavnikov vseh zveznih ustanov in organizacij. Njegova naloga je koordiniranje dejavnosti s področja zaposlovanja doma in v tujini. On daje vladi predloge s področja zaposlovanja v tujini in podobno.

Seveda pa vseh problemov, ki nastajajo med našimi delavci v tujini, ne moremo reševati samo od tukaj, je pripomnil Anton Polajnar. Pričakujemo torej pobude naših delavcev v tujini. Da se tudi sami združujejo v naših klubih. Da se organizirajo in dajejo spodbudo naši aktivnosti. Prepričan sem, da lahko v ta namen tudi sami zberejo precej sredstev.

Nova družba za investicije v Jugoslaviji

Mednarodna finančna korporacija, ena izmed treh ustanov, ki sestavljajo skupino mednarodne banke, je skupaj z desetimi jugoslovanskimi bankami dala pobudo za ustanovitev nove družbe za investicije v Jugoslaviji. V sporočilu, ki so ga objavili na tiskovni konferenci v Washingtonu, je rečeno, da bo znašal začetni kapital te družbe, imenovane »Mednarodna korporacija za investicije v Jugoslaviji«, 12 milijonov dolarjev. Razen mednarodne finančne korporacije in desetih jugoslovanskih bank bo vpisalo začetno glavnico še štiri-deset bank in finančnih ustanov iz Evrope, ZDA in Japonske.

Glavna naloga te nove družbe bo dajati pobudo skupnim naložbam tujih investitorjev in jugoslovanskih podjetij, da bi v Jugoslaviji osnovali nova ter razširili sedanja podjetja na področjih industrije, kmetijstva, turizma itd.

Jugoslovanske banke, med katerimi je tudi Kreditna banka in hranilnica iz Ljubljane, bodo vpisale v novo družbo tri milijone dolarjev glavnice, Mednarodna finančna korporacija dva milijona dolarjev, štirideset bank in finančnih ustanov iz tujine pa je že izreklo soglasje, da vpišejo preostalih sedem milijonov dolarjev začetne glavnice. Delničarji nove družbe bodo vodilne banke iz Avstrije, Francije, Zahodne Nemčije, Italije, Nizozemske, Švice, Velike Britanije in ZDA.

Soustanovitelji družbe, jugoslovanske banke in Mednarodna finančna korporacija so sklenili imenovati za predsednika družbe uglednega ameriškega gospodarskega strokovnjaka Anthonyja Solomona, za njegova izvršilnega podpredsednika pa Zorana Žagarja, ki je bil do nedavnega kot jugoslovanski predstavnik član sveta direktorjev svetovne banke.

Pričakujejo, da bo dala ustanovitev mednarodne družbe za investicije v Jugoslaviji

ново spodbudo za skupne naložbe tujih investitorjev in jugoslovanskih podjetij na podlagi zakona SFRJ, ki je bil sprejet leta 1967. Ta zakon določa, da mora biti delež jugoslovanskega podjetja v skupnih investicijah večji od polovice in določa tudi način sodelovanja s tujim kapitalom v okviru sistema samoupravljanja.

Skupina mednarodne banke, ki je doslej kreditirala številne objekte v Jugoslaviji, pravi v sporočilu, da bo glavni namen mednarodne družbe za investicije v Jugoslaviji, prinesiti v Jugoslavijo moderno tehnologijo in da morajo biti vsi projekti, ki jih bo podprla korporacija, gospodarsko prednostnega pomena za Jugoslavijo in čim bolj rentabilni za delničarje. Pričakujejo, da bo nova korporacija ustanovljena v najkrajšem času in da bo njen sedež v eni izmed evropskih držav. (Po Tanjugu)

Naša gradbišča na štirih kontinentih

Naši gradbeni strokovnjaki gradijo danes na več sto gradbiščih v 42 državah na svetu, skupno pa je na teh gradbiščih zaposlenih okrog 12.700 naših delavcev. Več kot polovica med temi je kvalificiranih in visokokvalificiranih delavcev. Delajo tudi na ekvatorju ter na skrajnem severu Evrope in v Kanadi.

Naj omenimo nekaj večjih gradbenih poslov, ki so jih naša gradbena podjetja sklenila v inozemstvu: pristanišče Assab v Etiopiji, jez v Karaun v Libanonu, luka Tartus v Siriji, 102 arteška vodnjaka v Iraku, bonišnica v Adis Abebi, 566 vodnjakov v Pakistanu, tovarna stekla v ČSSR, jez na Ceylonu, cesta v Libiji, suhi dok v Pakistanu, hidrocentrala Kafue v Zambiji, univerza v Bengehaziju, luka Shuwait v Kuvaitu, zgradba obrambnega ministrstva v Bejrutu itd.

V inozemstvu gradi več kot 60 jugoslovanskih podjetij, ki so med seboj pogosto povezana v poslovnih skupnostih; med njimi je tudi več slovenskih podjetij: mariborska Hidromontaža, Tehnogradnje in Konstruktor, Slovenija ceste, Imos in Tehnika iz Ljubljane ter Rudis iz Trbovelj. Največ gradbenih poslov imajo trenutno naša podjetja v ZR Nemčiji, kjer dela 6500 gradbenih delavcev. Finančni učinek

gradbenih del, ki so jih naša podjetja opravila v inozemstvu od leta 1963 do 1968, znaša 674 milijonov dolarjev.

Skrb za delavce zaposlene v tujini

Zvezni izvršni svet je 2. oktobra razpravljal o položaju jugoslovanskih delavcev, ki delajo v tujini. Zagotovil je, da je skrb za naše občane v tujini stalna in dolgoročna obveznost naše skupnosti in zavzel stališča glede nalog in obveznosti pristojnih organov na tem področju.

Tako je treba pri sestavljanju srednjeročnega načrta proučiti tudi vprašanja zunanje migracije. V to delo bodo vključeni tudi znanstveni inštituti in organizacije. Zvezni izvršni svet meni, da je treba pogodbe, ki smo jih sklenili v zadnjih letih z vrsto držav, nenehno izboljševati in prilagajati potrebam in interesom naših občanov, ki so zaposleni v tujini. Hkrati si bo naša država prizadevala skleniti sporazume tudi s tistimi državami, s katerimi takih sporazumov še nimamo.

Čimprej bo treba usposobiti pristojne organe, ki bodo reševali vprašanja, povezana s položajem naših delavcev v tujini. Zvezni izvršni svet je sklenil, da bi bilo treba še bolj okrepiti naša konzularna predstavništva z ljudmi, izvedenimi za posle, ki so povezani s potrebami naših delavcev v tujini.

Prav tako naj bi nujno usposobili službe socialnega zavarovanja za uspešnejše opravljanje nalog, da bi naši delavci lahko čimbolj popolno uveljavili svoje pravice, ki jim gredo na podlagi konvencij o socialnem zavarovanju.

Na seji so ugotovili, da narašča organizirani odhod naših delavcev na delo v tujino. Še vedno pa niso redki primeri, da tuji delodajalci in njihovi posredovalci najemajo delovno silo ne meneč se za postopek, ki je določen s predpisi in mednarodnimi sporazumi. Pristojni organi naj takšne pojave v bodoče z odločnimi ukrepi onemogočijo.

Neposredno je treba podpreti pobude, da se naši delavci v tujini organizirajo, da lje jim je treba omogočiti boljše obveščanje ter zabavno in kulturno življenje. V ta namen bo poleg sredstev zainteresiranih podjetij in republik tudi federacija zagotovila večja sredstva.

Dušan Dolinar

Jugoslavija in Evropska gospo- darska skupnost

Približno leto dni mineva, odkar se Jugoslavija in Evropska gospodarska skupnost (EGS) pripravljata k začetku pogajanj o trgovini in drugih oblikah gospodarskega sodelovanja. Sporazum, do katerega bi lahko prišli na pogajanjih, bi bil pomemben za obe strani in bi obema tudi koristil. V kratkem gre za tole.

Evropska gospodarska skupnost, ki jo sestavljajo Francija, Zvezna republika Nemčija, Italija, Belgija, Nizozemska in Luksemburg, je kot celota najmočnejši zunanjetrgovinski partner Jugoslavije. Razen tega se trgovina med EGS in Jugoslavijo v zadnjem času, na primer v zadnjih osmih letih, razvija občutno hitreje kakor trgovina med Jugoslavijo in svetom sploh. Jugoslovanski izvoz v EGS se je od leta 1960 do konca leta 1968 povečal za 156 odstotkov, jugoslovanski uvoz iz EGS pa za 144 odstotkov. V tem obdobju se je ugodno spremenila tudi sestava jugoslovanskega izvoza v Skupnost. Medtem ko so industrijski izdelki leta 1960 sestavljali vsega četrtno ali 25 odstotkov vsega jugoslovanskega izvoza v EGS, surovine 27 odstotkov in kmetijski pridelki 48 odstotkov, pa je bila podoba tega izvoza lani že precej drugačna. Industrijskih izdelkov je bilo že za 47 odstotkov, surovin za 19 odstotkov in kmetijskih pridelkov za 34 odstotkov.

Vse skupaj bi vzbujalo kar dober vtis, ko ne bi bilo nekaj perečih vprašanj, ki se čedalje bolj zaostrejujejo. Ta vprašanja so vzniknila iz dveh skupnih vzrokov.

V prvo skupino bi lahko uvrstili predvsem vse tisto, kar je v zvezi z nekim temeljnim, odločujočim dejstvom te trgovine: da so namreč članice EGS vse po vrsti gospodarsko bolj razvite kot Jugoslavija. Zato Jugoslavija v teh deželah kupuje predvsem končne izdelke tamkajšnjih razvitih industrij in razen tega še tako imenovani »reprodukcijski material«, torej polizdelke, ki jih potem v svoji industriji predeluje do konca. Več kot polovico jugoslovanskega izvoza v EGS pa še vedno

sestavljajo kmetijski pridelki in surovine. Znano je, da cene industrijskega blaga v mednarodni trgovini v poprečju naraščajo dosti hitreje kakor cene surovin in kmetijskih pridelkov (če cene slednjih sploh ne stagnirajo). To se pravi, da je razmerje cen v zunanji trgovini za državo, ki kupuje samo industrijske izdelke, prodaja pa vsaj polovico kmetijskih pridelkov in surovin, od leta do leta manj ugodno. V tem primeru čuti to Jugoslavija.

V drugo skupino vzrokov za pereča vprašanja v zvezi s trgovino med Jugoslavijo in EGS pa sodijo tiste reči, ki so se rodile iz samega povezovanja med članicami Evropske gospodarske skupnosti.

Povezovanje držav v EGS ima namreč neko povsem svojevrstno značilnost. Članice Skupnosti so se že ob njeni ustanovitvi v načelu, pozneje pa tudi praktično sporazumele, da bodo izdatno zaščitile svoje kmetijstvo pred zunanjo konkurenco. To se dogaja predvsem na naslednji način.

Dežela, ki ni članica EGS, pa želi prodajati v EGS svoje kmetijske pridelke, mora na zunanjih mejah EGS plačevati običajne carine. Toda to še ni vse. Razen carine mora tak tuji trgovinski partner plačati še dodatno davščino, ki jo običajno imenujejo s francoskim izrazom prelevma. Ta davščina pa se spreminja. Je namreč tolikšna, da izenači ceno kmetijskega blaga, ki prihaja v EGS od zunaj, s ceno za enako blago, kakršna velja v tistem času znotraj Evropske gospodarske skupnosti. Ali z drugimi besedami: če hoče kak zunanji partner prodati v EGS kmetijske pridelke, sploh ne more konkurirati domačim, na primer francoskim ali nizozemskim proizvajalcem z nižjo ceno svojega blaga, ker mu ceno, tudi če jo sam nastavi nižje, na mejah EGS avtomatično zvišajo s temi dodatnimi davščinami ali prelevmami.

V praksi se torej dogaja naslednje: dežela, ki ni članica EGS, lahko proda kmetijske pridelke v EGS samo, če znotraj same EGS nimajo dovolj velike proizvodnje pridelkov te vrste. A ne samo to.

Dohodki, ki jih dežele EGS zbirajo s pobiranjem dodatnih davščin, se zbirajo v skupni sklad za podporo kmetijstvu, ki ga ima EGS. Ta skupni sklad pa delijo posameznim državam, članicam EGS zato, da le-te potem od svojih kmetov odkupujejo kmetijske pridelke po uradno določenih minimalnih cenah. To se pravi, da tisti,

ki izvažajo v EGS in mora plačevati dodatne davščine, posredno podpira umetne subvencije, s katerimi EGS podpira svoje notranje, marsikje zastarelo kmetijstvo. In še nekaj. Dodatne davščine ali prelevmaji se, kot smo že zapisali, spreminjajo tako, kot se spreminjajo notranje kmetijske cene v EGS. Te notranje kmetijske cene pa so seveda odvisne od ponudbe in povpraševanja na notranjem tržišču. To se pravi, da tisti, ki od zunaj prodajo kmetijske pridelke v EGS, praktično sploh ne more predvidevati, koliko bo lahko prodal v prihodnjih nekaj mesecih ali še bolj v prihodnjem letu. Če se torej država, kakršna je Jugoslavija, v precejšnji meri usmeri h kmetijskemu izvozu v EGS, ne more predvidevati, koliko posameznih pridelkov bo lahko v prihodnje tja prodala. To pa lahko resno ovira razvoj njenega lastnega kmetijstva in potem tudi njen gospodarski razvoj nasploh.

Zato je prav to vprašanje, namreč višina dodatnih davščin za jugoslovanski kmetijski izvoz v Evropsko gospodarsko skupnost, ena poglobitvinih točk, ki bi jih bilo treba s pogajanjmi in sporazumom spraviti v stalnejši okvir.

Seveda pa ne gre samo za to. Jugoslavija želi uvažati iz EGS še več industrijskega blaga kot doslej, ker ji to pomaga pri lastnem industrijskem razvoju. Države EGS ga, razumljivo, žele tudi več prodajati. Toda to je odvisno od tega, koliko bodo mogle v Jugoslaviji kupovati. Nobeno narodno gospodarstvo namreč ne more trgovati z drugimi gospodarstvi, če ima pri tem nenehen in vrh vsega še naraščajoč primanjkljaj. Torej gre v bistvu obema stranema, EGS in Jugoslaviji, za to, da bi se jugoslovanski izvoz v EGS okrepil.

Delno je to mogoče uresničiti tudi z nadaljnjim razvojem turizma, saj tako prav iz dežel EGS prihaja v Jugoslavijo precej prosto zamenljivega denarja; delno z močnejšim dotokom zaslužkov, ki jih naši delavci, zaposleni v članicah EGS, zlasti v Zvezni republiki Nemčiji, pošiljajo na devizne račune ali pa sorodnikom domov; v daljšem razdobju pa vsekakor najbolj z razvojem industrijske kooperacije, to se pravi proizvodnega in prodajnega sodelovanja med posameznimi podjetji in družbami iz dežel EGS ter iz Jugoslavije. To je eno od področij, ki mu bo v prihodnje verjetno treba posvetiti največ pozornosti.

Edo Rasberger

Sodelovanje naših tovarn s podjetji v tujini

Sodelovanje domačega, jugoslovanskega kapitala s tujim je prineslo veliko novega v naš gospodarski razvoj. Važni sta predvsem dve obliki tega sodelovanja. Prva je dosedanja klasična poslovno-tehnična kooperacija s tujimi podjetji, ko smo kupili v tujini licenco in začeli po njej proizvajati nek izdelek, del nove proizvodnje pa smo včasih tudi dobavljali tujemu poslovnemu partnerju. Po drugi strani pa nam je tuj partner pošiljal nekatere dele, s katerimi smo dopolnili naš izdelek.

Takšnih primerov smo imeli in jih še imamo precej. Nekatera podjetja so kmalu, druga pa pozneje osvojila proizvodnjo, delno ali v celoti. Kot primer naj navedemo tovarno ROG v Ljubljani, ki je najprej začela izdelovati kolesa po licenci avstrijskega podjetja Puch, in tovarno TOMOS v Kopru, ki je najprej sestavljala mopede, sedaj pa jih sama izdeluje. Lahko bi našli še vrsto izdelkov, ki smo jih širom Jugoslavije izdelovali ali jih še izdelujemo po tujih licencah ali pa smo razširili posamezne stike tudi na širšo podlago poslovno-tehničnega sodelovanja in tudi skupnega nastopa na tujih tržiščih. Izreden uspeh pri tem ima Industrija motornih vozil v Novem mestu — IMV. Podoben primer je tudi SAVA v Kranju, ki zdaj že leto dni uspešno sodeluje z avstrijskim podjetjem za izdelavo gumijevih izdelkov SEMPERIT. Skupaj imajo danes jugoslovanska podjetja sklenjenih že nad 180 pogodb o poslovno-tehničnem sodelovanju s tujimi partnerji. Takšne pogodbe so omogočile hitrejši prodor sodobne tehnike k nam, hkrati pa tudi boljše poslovne stike s tujino. Prav tako pa to pomeni tudi razširitev proizvodnje in povečanje storilnosti, ki pa ima včasih za posledico zmanjšano število delovnih mest.

Z reformo se povečuje storilnost, ponekod pa so težave z zaposlovanjem! Eno izmed temeljnih načel gospodarske reforme, ki smo jo začeli uveljavljati leta 1965, je bilo uskladiti proizvodne stroške s podobnimi stroški proizvodnje v razvitih industrijskih

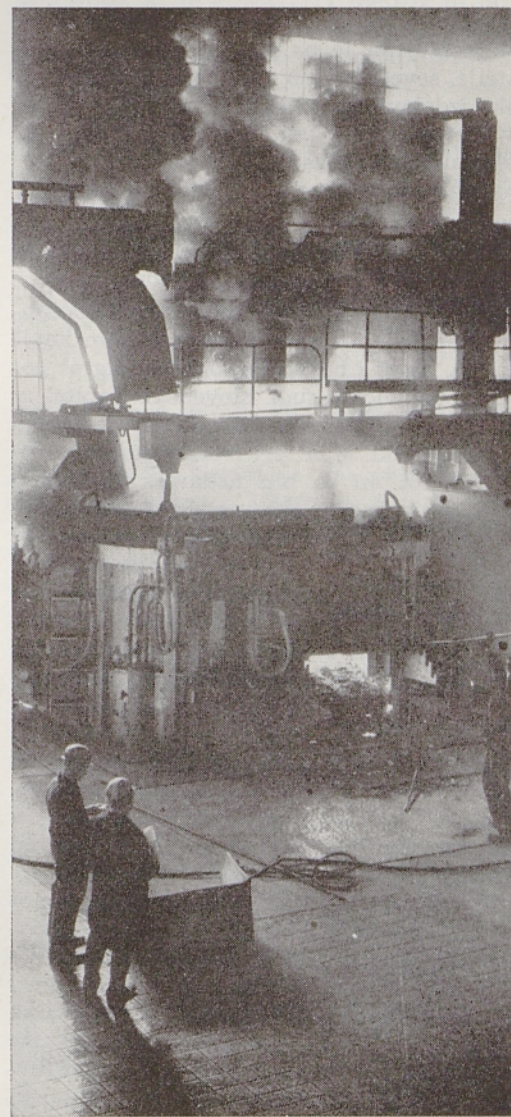
deželah in se čim uspešneje vključiti v mednarodno delitev dela, tako po cenah kot po kakovosti.

Da bi odprli čim več novih delovnih mest v domovini, je zvezni izvršni svet že pred dvema letoma sprejel zakon o skupnem vlaganju tujega in domačega kapitala v Jugoslaviji, kar naj bi nekoliko zavrlo odtok delavcev v tujino in jim omogočilo zaposlitev doma. Vendar pa je bil naš zakon o skupnem vlaganju kapitala v novo oziroma v modernizacijo obstoječe industrije na začetku nekoliko preveč zapleten, enostranski, tako da smo šele po dodatnih tolmačenjih in nekaterih manjših spremembah, posebno kar zadeva prenos dobička, uspeli po več kot letu dni, odkar je zakon v veljavi, pridobiti nekaj tujih podjetij, da so se odločila za skupno vlaganje z našimi delovnimi organizacijami na tistih področjih, ki v sedanjem in bližnjem prihodnjem obdobju obetajo največji razmah in s tem v zvezi seveda tudi najhitrejše vračanje vložnega kapitala, oziroma dobička.

Kje že nastajajo skupne investicije?

Če pogledamo seznam skupnih vlaganj v industrijo in kmetijstvo, zadnje čase pa tudi v turizem, bomo videli, da še ni preobširen, vendar je led prebit. Dva najvidnejša primera skupnih vlaganj imamo v avtomobilski industriji, kjer je italijansko podjetje FIAT vložilo v skupno investicijo s Crveno zastavo v Kragujevcu 62,5 milijona dinarjev ali približno 5 milijonov dolarjev za razširitev proizvodnje avtomobilov. Podoben posel je sklenila Mariborska tovarna avtomobilov z zahodnonemško firmo Deutz, s katero sicer že vrsto let sodeluje. Cinkarna v Celju je z vzhodnonemško kemično industrijo sklenila pogodbo, s katero bosta skupaj gradili obrat za titanovo belilo. Nemški delež investicije je 49 % ali 10 milijonov dolarjev. Tovarno bodo zgradili v prihodnjih dveh letih. Podjetje DRVOPLAST iz Buzeta v Istri je vložilo svoja sredstva skupaj z deležem italijanske firme »Vinciguerra Trento« v gradnjo tovarne pohištva. Prispevek italijanskega partnerja je v tem primeru manjši od 49 %, kolikor je lahko največji tuji delež, saj znaša le 15 odstotkov vrednosti investicije. (Podobno je tudi razmerje med Crveno zastavo in Fiatom).

Beograjski grafični zavod je sklenil dejavnost z ameriškim podjetjem Printing De-

Petnajste septembra so se jeseniški, ravenški in štorski železarji z veliko večino glasov na referendumu izrekli za ustanovitev združenega podjetja Slovenske železarne. To je zdaj najmočnejše gospodarsko združenje v Sloveniji. V vseh treh železarnah je zaposlenih dvanaest tisoč delavcev

velopment International, ki je vložilo 49 odstotkov vrednosti celotne investicije. Podobno razmerje je dosegla tudi Tovarna kolektorjev v Idriji z zahodnonemškim podjetjem Kautt Bux OGH, ko je sklenila dolgoročno pogodbo o poslovnem sodelovanju in skupnih naložbah za napredek proizvodnje in tehnologije kolektorjev za elektromotorje. Tako bo »Kolektor« lahko

povečal svojo proizvodnjo, ki je bila do-
slej omejena le na potrebe domače indu-
strije, seveda pa bo s tem znižal tudi stro-
ške izdelave ter se še uspešneje vključeval
v svetovni trg. Tudi število delavcev se bo
kmalu povečalo za sto odstotkov.

Naj dodamo še tovarno svinčenih izdelkov
v Zagrebu, ki se je pogodila s tovarno
Abadia Cariona v Italiji za skupno dejavnost
na področju svinčenih izdelkov.

Naše gospodarstvo je prav gotovo sposobno
še za globlje sodelovanje s tujim kapita-
lom. Morda bi pri tem lahko odigral pomembno
vlogo tudi slovenski kapital v
Združenih državah Amerike, katerega
predstavniki so se pri naših bančnih stro-
kovnjakih, ki so bili nedavno na obisku
v ZDA, že močno zanimali za takšne mož-
nosti sodelovanja.

Verjetno bomo morali najprej dopolniti
ali pa spremeniti nekatere predpise v ob-
stoječem zakonu za poenostavitev sodelo-
vanja s tujim kapitalom, ki bo tako lažje
pritekal v našo deželo, ter sodeloval pri
gradnji nove industrije in v modernizaciji
kmetijstva. Možnosti imamo dovolj.

Tudi Mednarodna banka za obnovo in
razvoj ima pri tem pomembno vlogo,
saj prejemo od nje že nekaj let posojila
za investicije v industriji, transportu in
zadnje čase tudi v turizmu.

Tako lahko računamo, da se bodo v domo-
vini kaj kmalu izboljšale možnosti zapo-
slovanja in da bodo naši delavci namesto
v Citroënovih ali Renaultovih tovarnah v
Franciji izdelovali avtomobile teh znamk
v večjem obsegu kot danes v koprskem
TOMOSU ali v ljubljanskem LITOSTRO-
JU. V novih hotelih ob jadranski obali in
drugje v turističnih krajih naše domovine
pa bo dobilo delo lahko znatno število naših
ljudi, ki jim ne bo treba odhajati v
švicarska in nemška gostinska podjetja.
Seveda se bo pri tem ohranila težnja po
višjem dohodku, ki doma še ni takšen kot
zunaj, vendar pa bi marsikateri delavec,
če bi doma delal enako trdo kot v tujem
podjetju, lahko zaslužil približno enako,
glede na naše ugodnejše življenjske raz-
mere.

Na vsak način pa sta nam poslovno-teh-
nično sodelovanje s tujimi podjetji in v
zadnjem času tudi skupno vlaganje sred-
stev v proizvodnjo odprla nove možnosti
v našem gospodarskem razvoju, ki že pri-
našajo sadove.

Sodelovanje sindikata gradbenih delavcev Jugoslavije in ZR Nemčije

Nedavno je obiskala Beograd delegacija
sindikata gradbenih delavcev ZR Nemčije.
Pogovarjala se je s predstavniki zveznega
odbora sindikata jugoslovanskih gradbenih
delavcev. Ob tej priložnosti so podpisali
sporazum, ki določa, da imajo jugoslovan-
ski gradbeni delavci v ZR Nemčiji enake
pravice in obveznosti kakor zahodnonem-
ški gradbinci. Obenem so priporočili jugo-
slovanskim delavcem, da se zaradi popolne
zaščite pri delu včlanijo v sindikat nem-
ških gradbenih delavcev. V Nemčiji je
zaposlenih blizu 70.000 jugoslovanskih
gradbincev. Nemški sindikat se je obvezal,
da jih bo z brošurami v srbohrvaščini
stalno seznanjal z vsemi vprašanji, ki so v
zvezi z njihovim delovnim razmerjem in
bivanjem v ZR Nemčiji.

Uspešni pogovori v Düsseldorfu

V začetku oktobra so bili v Düsseldorfu v
ZR Nemčiji pogovori med predstavniki
jugoslovanskih sindikatov in nemške sin-
dikalne zveze. Na tridnevni pogovorih so
med drugim sklenili, da bodo v decembru
sklicali sestanek predstavnikov vseh stro-
kovnih in pokrajinskih organizacij zveze
nemških sindikatov, da bi se podrobneje
pogovorili o delu in življenju naših delav-
cev. Obe sindikalni organizaciji, jugoslo-
vanska in nemška, si bosta prizadevali, da
bi se jugoslovanski delavci zaposlovali v
ZR Nemčiji izključno na način, ki je predvi-
den po sporazumu med obema deželama. Že
v Jugoslaviji naj bi skrbeli za strokovno
pripravo delavcev, ki se zaposlujejo v
Nemčiji. Obe sindikalni organizaciji bosta
izdajali potrebne priročnike, nemška zve-
za sindikatov pa namerava izdajati pose-
ben list za naše delavce v ZR Nemčiji.
Na pogovorih so ostro obsodili tudi sub-
verzivno dejavnost nekaterih emigrantskih
skupin, saj njihovo početje močno vzne-
mirja tudi jugoslovanske delavce v ZR
Nemčiji.

Prvi skupini socialnih delavcev iz Jugo-
slavije, ki v ZR Nemčiji že delujejo, bodo
sledile še nove. Tako bo bolj poskrbljeno
za organizirano preživljanje prostega časa,
ter za kulturno razvedrilo naših delavcev
v ZR Nemčiji sploh.

Zvišane devizne obresti

Po sklepu Narodne banke Jugoslavije so
bile zvišane obresti na deviznih računih
občanov. Tako banke od 2. oktobra dalje
obračunavajo vloge na deviznih računih
občanov s 5 odstotnimi obrestmi v devizah,
namesto dosedanjih 4 odstotkov. Obresti
na devizna sredstva, vezana za več kot
eno leto, se bodo povečale od 6 na 7 od-
stotkov. Povečane obresti bodo veljale tudi
za devizne hranilne vloge.

Narodna banka Jugoslavije je želela s tem
ukrepom še bolj spodbuditi naše občane,
predvsem tiste, ki so začasno zaposleni v
tujini, da bi vlagali svoje prihranke v do-
mače banke.

Vabljuje devizne obresti, ki jih naše banke
dopolnjujejo tudi s precejšnjimi dinarski-
mi obrestmi, z loterijskimi dobitki, omo-
gočanje deviznega varčevanja za gradnjo
stanovanj in druge ugodnosti, vse to je v
veliki meri pripomoglo, da se iz dneva v
dan večja število vlagateljev. Med 227.000
lastniki deviznih računov je največ naših
občanov, ki so na začasnem delu v tujini.

Sto let Slatine Radenci

Septembra so v Radencih slavili stoletni-
co polnjenja slatine, ki sodi med najbolj
učinkovite mineralne vode v Evropi. Po teh
vrelcih, katere je leta 1833 odkril medicini-
c Henn in jih začel mnogo kasneje kot
že izkušen zdravnik uporabljati, je mala
vas na Murskem polju zaslovela po vsem
svetu.

Jubilejnega slavlja v zdravilišču Slatina
Radenci so se udeležili številni povabljeni
gostje, med njimi tudi dr. Otmar Dina-
cher, okrajni glavar iz avstrijske Radgone.
Zdravilišče Slatina Radenci je zlasti v
zadnjih letih doseglo velik razvoj in mo-
čan vzpon proizvodnje ter prodaje mine-
ralne vode. Izvoz je narasel od 21.800 do-
larjev v letu 1956 na 128.210 dolarjev v
preteklem letu. Ustvarjajo pa se pogoji,
da se bo izvoz še povečal.

Na dan slavlja so v Boračevem odprli novo
polnilnico, ki napolni dvanajst tisoč stek-
lenic na uro. Obenem so izročili namenu
tudi novozgrajeno toplarno. V lepo ureje-
nem parku v bližini kavarne pa so odkri-
li kip, delo mladega lendavskega kiparja
Franca Kiralyja, ki v likih treh deklet
simbolično poustvarja mladost, lepoto in
vitalnost.

Janez Zrnec

Brez gojzarjev in palice na planine

Na spodnji postaji gondolske žičnice na Veliko planino

Sedežnica na Zeleni rob na Veliki planini vozi prijatelje gora poleti in pozimi

»Napišite nam kaj o žičnicah na Sloven-skem, kjer je toliko visokih gora,« nam je pisal naročnik Jože Senica iz Argentine. Res, naše gore so strme in visoke, kdor hoče z njihovih vrhov uživati prelep raz-gled, se mora prej pošteno upehati po poti navkreber. Sodobni turizem pa skuša pri-bližati lepote narave obiskovalcem s čim manj truda. Seveda ceste ne morejo pre-mostiti vseh ovir, predrage bi bile in mno-gokrat premalo izkoriščene pa tudi snežni plazovi pozimi bi onemogočali promet. Najboljša rešitev so žičnice, katerih ne ovira ne strmina ne sneg, tudi cenejše so in bolj izkoriščene.

Pa obiščimo nekaj največjih žičnic pri nas, namenjenih predvsem turizmu, ki so jih povečini gradila domača podjetja, čeprav v tej stroki niso imela nikakih izkušenj.

Že nekaj let vozi turiste na Veliko planino pri Kamniku nihalna žičnica, ki obratuje vsako uro. Spodnja postaja je mogočno poslopje, iz njega teče dvakrat po dvoje jeklenih vrvi, ki se vzpenjajo do gornje postaje, ki kot orlovsko gnezdo ždi na strmi skali. Mogokrat je nevidna, saj jo zagri-njajo megle in oblaki. V nekaj minutah premagata skoraj tisoč metrov višinske raz-like po 1643 metrov dolgi jekleni vrvi. Na vrhu, kjer je hotel, je treba prestopiti na

sedežnico, ki je dolga 1117 metrov in pri-hrani obiskovalcu slabo uro hoje navkre-ber. Z Velike planine je prelep razgled; turisti in smučarji se lahko odločijo za šte-vilne lažje in zahtevnejše izlete.

V Novi Gorici je žičnica začela obratovati šele lani. Avtopromet iz Gorice je namreč zgradil na goriško Sveto goro (Skalnico) nihalno žičnico z dvema kabinama, katere dolžina znaša 1810 metrov, premaguje pa 560 metrov višinske razlike. Na Sveto goro, ki je stara romarska postojanka, je vozila žičnica že pred vojno, a je bila med vojno demontirana. Hitrost žičnice je 33,5 kilometra na uro, v eni uri pa lahko pre-pelje 420 ljudi.

Do pohorske vzpenjače nas pripelje kar mestni avtobus iz Maribora. Tudi ta ob-jekt, ki je bil zgrajen med prvimi, dobro služi namenu, saj je Pohorje, zlasti njegov mariborski del pomemben letni in zimski turistični center. Kljub žičnici in cesti, ki ta center povezuje z dolino, pa precej starejših Mariborčanov ob nedeljah pri-maha do vrha peš. »Sedimo in vozimo se doma in v mestu, zakaj bi se še ob nede-ljah, ko gremo na izlet,« pravijo. »Pravi planinec gre v gore peš, da se sprehodi,« so vztrajali pri svoji konzervativnosti. No in, če nekomu prija hoja peš, mu je pot še vedno na razpolago. In še par besed o žičnici sami. Z višine 325 metrov se od-peljemo v majhnih kabinah po štirje hkrati, do hotela Bellevue, ki stoji 1050 metrov visoko. Med vožnjo se odpira lep razgled na Maribor in naprej na vinske gorice, najlepši pa je pogled z vrha, s končne postaje.

Ko se je gradila žičnica na Krvavec, je bilo med starejšimi planinci precej nego-dovanja. »Krvavec ne bo več planinski,« so dejali in prav so imeli. Kdor pride danes na Krvavec v planinski opremi, ga že kar malo čudno gledajo. Jeklena vrvi, na kateri so zaprte kabine in odprti sedeži, nas iz dolinice nad Cerkljami potegne prek prepadov in strmin 1473 metrov visoko. Vzpenjamo se tako naglo, da nam zaradi spremembe višine šumi v ušesih. No, v takih primerih je treba stisniti nos in pih-niti, da se izravna pritisk v ušesih. Na vrhu Krvavca, no ne prav na vrhu, je planinski hotel, vikend hišice, smučarske vlečnice in pa televizijski pretvornik, stolp, ki je daleč viden.

Oglejmo si še žičnice na Gorenjskem. Ne dvomo je najboljša iz Bohinja na Vogel. Visoko nad jezerom se dviga previsna skala, prav na njenem robu stoji gornja postaja. In, če stojimo ob jasnem vremenu ob jezeru, se nam zdi, da drsi gondola nad prepadi po nevidni pajčevini. Na svoji poti se mora dvigniti gondola s potniki od 569 metrov na 1532, in to po jekleni vrvi, ki ni daljša od 1681 metrov. Vzpon, da mu ni para!

Tik ob mejnem prehodu preden zavije cesta v ljubeljski predor je spodnja postaja sedežnice na Zelenico. To je sistem dveh žičnic, kjer so na jekleni vrvi obešeni sedeži. Zaradi neugodnega terena, vrv ni enojna, ampak je treba nekje v sredini prestopati. Ta sedežnica je namenjena smučarjem, vozi pa tudi poleti. Na 2023 metrov dolgi poti, premaga višinsko razliko dobrih 400 metrov, kar sicer za žičnice ni veliko, prihrani pa skoraj dve uri naporene hoje.

Nad Jesenicami je še en zimski turistični center, in sicer Španov vrh, kjer je več sedežnic in vlečnic. Do spodnje postaje žičnice vozi mestni avtobus z Jesenic, nato pa se po jekleni vrvi na sedežih dvignemo še za dobrih 350 metrov. Tudi ta sedežnica je namenjena predvsem smučarjem, spomladi pa jo uporabljajo tudi številni obiskovalci cvetočih polj narcis pod Golico.

Če se peljemo še trideset kilometrov z Jesenic proti Ratečam, pridemo v Kranjsko goro, kjer je največji in najpomembnejši smučarski center v Sloveniji. Na snežnih pobočjih Vitranca obratuje kar sedem smučarskih vlečnic in ena sedežnica, ki vodi do planinske kočice pod vrhom. Pozimi je teh vlečnic še premalo. Ob spodnjih postajah se nabirajo dolge vrste, ki čakajo in čakajo. Raje počakajo pol ure, kot bi pešačili navkreber.

V septembru je na Golteh nad Mozirjem začela redno obratovati največja, najdaljša in najhitrejša gondolska žičnica v Jugoslaviji, ki bo lahko pripeljala na vrh v eni uri šest sto obiskovalcev. Do spodnje postaje žičnice vodi asfaltirana cesta. Tudi za pešce pot ni dolga, saj pridejo tja v dvajsetih minutah. Okrepčilo pa jim nudi samopostrežna restavracija. Na Golteh je najvišji vrh Boskovec (1590 metrov). Hotel na Golteh je še v gradnji, predvidevajo pa, da bo že letos sprejel prve goste.

V lendavski občini — skoraj vsak dan nov avtomobil

V lendavski občini je trenutno blizu 600 avtomobilov. V prvi polovici letošnjega leta je bilo registriranih 110 novih vozil, do konca leta pričakujejo, da se bo ta številka povečala na 250 novih avtomobilov, kar je rekordna številka.

Sejem ljudske keramike

so priredili v Moravcih, kjer je znano termalno kopališče. Lončeno posodje in druge izdelke niso razstavljali le domačini, temveč tudi izdelovalci iz Gradišanskega in Madžarske.

Lov za devize

Lovci iz tujine, predvsem iz sosednjih dežel: Italije, Avstrije in Nemčije jeseni radi prihajajo na lov v Slovenijo. Lovce iz Italije mika predvsem pernata divjad. Za uplenjenega fazana plačajo 4, za jerebico pa 3 dolarje, poleg dnevne takse pet dolarjev. V Peskovcih v Pomurju ima poslovna enota turistične agencije Kompas iz Ljubljane veliko gojišče fazanov s pripadajočim loviščem. V tem gojišču so letos vzgojili 25.000 fazanov, kar je doslej najvišje število. Fazane prodajajo loviščem v Novi Sad, Zelendol, Bjelovar, Apače in drugam. Letos so jih prodali osemnajst tisoč, šest tisoč pa so jih spustili na lastno lovišče.

Novo šolo so odprli tudi v obmejnih Apačah

v Pomurju. Šola ima enajst sodobnih učilnic in pet kabinetov. V bližnji prihodnosti bodo morali zgraditi nove šolske stavbe še v Vidmu ob Ščavnici in Gornji Radgoni ter nove prostore šole za gostinske delavce v Radencih.

Prva domača električna lokomotiva

V Zagrebškem podjetju Rade Končar so uspešno preizkusili prvo električno lokomotivo domače proizvodnje, ki jo je ta tovarna izdelala v sodelovanju s skupino jugoslovanskih proizvajalcev.

Staro znamenje na Pohorju zgrajeno v trinajstem stoletju

Cerkev pri Treh kraljih na Bistriškem Pohorju sodi med znamenite kulturne spomenike

Planinska koča na Osankarici. V bližini je v zadnji vojni legendarni pohorski bataljon v boju z Nemci padel do zadnjega moža

V pohorskih hostah je obilo gozdnih sadežev

Črno jezero na Pohorju

Boro Borovič

Samotne pohorske poti

Temna gmota mogočnih pohorskih gozdov vabi na komaj uhojene poti, ki prepletajo notranjost tega čudovitega sveta neoskrbnjene prirode, samote in miru. V ozračje, nasičeno z vonjem po eteričnem olju, ki ga razkošno izparevajo stoletne smreke, se vedno znova vračajo ljubitelji tega višinskega sveta med Mariborom in Slovenj Gradcem.

Vendar se je tudi tu marsikaj spremenilo, saj motorizirani potniki lahko dosežejo danes že večino planinskih postojank iz katere koli smeri. Tudi žičnica, ki vas v skopih dvajsetih minutah popelje iz Maribora do nadmorske višine 1100 m do modernega hotela Bellevue, prav nič ne spominja na pionirsko dobo planinstva na Pohorju.

V notranjosti tega zelenega sveta pa je še veliko samotnih stez, ki nikakor niso neznane domačinom in tujcem. Zlasti mladina se oprtana z nahrbtniki vse pogosteje izmika mestnemu trušču. Z obronkov Pohorja obiskovalci navadno uberejo peš po transverzali, ki povezuje Mariborsko Pohorje s Slovenjegraškim. Na osamljenih planinskih kmetijah so kleni gorjani prav tako spoznali koristi, ki jim jih prinašata planinstvo in turizem. Zato so poleg lepo urejenih planinskih koč in hotelov od Bellevua mimo ruške kočice in kočice na Pesku do Ribniške kočice posejane tudi turistične postojanke pohorskih kmetov.

Tako so tudi ti ljudje, ki jim skopa zemlja ne bi zagotovila prihodnosti, našli v turizmu nov vir dohodkov. Vse večje pa je tudi povpraševanje po gradbenih parcelah, kjer si prebivalci Maribora in drugih mest urejajo svoje počitniške hišice. Zlasti na obronkih Mariborskega Pohorja je zraslo več lesenih naselij, kamor odhajajo ob koncu tedna utrjeni meščani.

Zato je danes tudi Pohorje s svojimi mogočnimi gozdovi in samotnimi kmetijami, ki so nudile v temnih dneh okupacije varno zatočišče borcem za svobodo, odprl svet za vse domače in tuje ljubitelje naravnih lepot in samotnih poti.

Sto žensk na Triglavu

Uredništvo ljubljanskega tednika TT je letos že četrto zapovrstjo organiziralo pohod sto žensk na Triglav. Seveda je bilo veliko zanimanja. Prijavilo se je kar osem sto kandidatk iz vseh krajev Slovenije različnih starosti. Od teh jih je žreb izbral sto.

Te so se 5. septembra zbrale na Bledu, naslednje jutro pa so z Rudnega polja postrojene v desetine začele svoj veliki pohod. Z njimi je bil poleg desetih izkušenih vodičev tudi zdravnik, ki je tri na prvi postaji pri Vodnikovih kočah izločil, ker so bile preveč izčrpane za nadaljevanje poti. Čeprav je bila za mnoge nevjajene turistke pot kar težavna in zelo dolga, so pri planinski kočah Planika kar pozabile na utrujenost, saj je megleno morje ostalo pod njimi, z desne pa jih je pozdravljala mogočni vrh Triglava — njihov cilj.

Naslednje jutro je sonce žarko sijalo, ko je sto žensk zmagoslavno osvajalo našo najvišjo slovensko goro in jo tudi osvojilo. Ker takšen pohod ni tako vsakdanja stvar, so nekatera naša znana podjetja pripravila na Rudnem polju udeleženkam imenitno pogostitev. Čakal jih je 300 kg težak pečen vol, darilo hotela Slon iz Ljubljane. Slastno pečenko so zalile z rujno kapljico in je razumljivo, da je bilo razpoloženje na višku. Na slikah: Pot navzgor in požirek na vrhu Triglava.

Skoraj dva in pol milijona tujih turistov

je po zadnjih statističnih podatkih v prvih letošnjih sedmih mesecih letovalo v Jugoslaviji. V primerjavi z istimi meseci lani se je število gostov povečalo za 21 odstotkov. V te podatke pa niso vštet tuji prehodni turisti. Približno 60 odstotkov vseh tujcev, ki so od januarja do julija obiskali Jugoslavijo, je preživelo počitnice v krajih ob morju. Največ turistov je bilo tudi letos iz Zahodne Nemčije, in sicer kar 600.000. Tem slede turisti iz Avstrije in Italije. Italijanskih in avstrijskih gostov je v prvih sedmih mesecih letos letovalo v Jugoslaviji po 300.000, na četrtem mestu pa so gostje iz Češkoslovaške s številom 250.000. V juliju, ko je bil višek sezone, je ob jadranski obali in v drugih krajih letovalo več kot milijon sto tisoč tujih gostov.

Torto s sto svečkami

je dobil za svoj stoti rojstni dan, najstarejši Belokranjec, Martin Movern iz Vapče vasi — Draganji dol. Vse življenje je skromno živel, delal na kmetiji in zraven tesaril. Med vojno je pomagal ranjenim partizanom. Ob jubileju so mu domači pripravili pravo gostijo. Med čestitkami je bil posebej vesel darila in čestitke krajevne organizacije Zveze borcev iz Semiča. Ko so ga vprašali za recept za visoko starost, je dejal: »Varčevati je treba, veliko delati

Pri Družinski vasi na Dolenjskem so našli nov izvir vode

ki je za ta okoliš izrednega pomena, saj so bili vedno v stiski za zdravo pitno vodo. Izvir so našli slučajno uslužbenci ljubljanskega Geološkega zavoda, ko so po naročilu občinske skupščine iz Novega mesta vrtali za obratoma kmetijske zadruge v Družinski vasi in iskali nov izvir termalne vode za zdravilišče v Šmarjeških toplicah. Res so našli izvir tople vode, a ko so vrtali še globlje so iznenada naleteli tudi na močan izvir hladne vode, ki se v zemeljskih plasteh meša s toplo vodo. Voda v novem izviru je izvrstna, izvir je močan, saj izbruha blizu dvesto litrov vode na sekundo. Z izkoriščanjem tega izvira odpadejo za bodoči novomeški vodovod vsa tri zajetja, ki so jih prej imeli v načrtu (v Luknji, pri Radešičih ali pri Tominčevem izviru), ki bi bila tudi precej dražja. Uslužbenci ljubljanskega Geološkega zavoda bodo v novembru nadaljevali z vrtanji.

Vipavska kmetijska zadruga je slavila 75-letnico

To je edina zadružna kmetijska organizacija na Slovenskem, ki je delovala nepretrgoma 75 let. Ob jubileju je bilo slavnostno zborovanje, na katerem so bila podeljena priznanja najbolj prizadevnim delavcem in kooperantom. Prirejani sta bili tudi razstavi grozdja in vina ter goveda z vzrejo.

Vpis na kmetijsko šolo v Grmu pri Novem mestu

se je v zadnjih petih letih zmanjšal za polovico. Letos, prvičkrat v 80 letih delovanja te šole, se je prijavilo samo devet dijakov. Noben dijak se ni prijavil iz znanih kmetijskih krajev — iz trebanjskega, iz šentjernejskega okolja, iz Bele krajine in iz Spodnjega Posavja.

Lepo priznanje sta prejeli Dana iz Mirne in Belsad iz Črnomlja

znani dolenski tovarni žganih pijač in rastlinskih specialitet, na letošnjem mednarodnem vinskem sejmu v Ljubljani. Obe podjetji sta prejeli skupno štiri zlate, več srebrnih ter pismenih priznanj. Dana je prejela zlate kolajne za vodko, kavni liker in cherry vino, Belsad pa za ananasov sok. Izdelki Dane so zelo mnogovrstni. Znani so tudi njeni likerji iz zdravilnih zelišč. Med njenimi letošnjimi novimi izdelki je naravna zeliščna grenčica Potentila (tonikum), izdelana iz zdravilnega zelišča »srčna moč« in nekaterih drugih zelišč ter soka rdeče pese, ki je tudi znano zdravilo, a ga doslej v takšni kombinaciji še niso uporabili.

»Šušarsko nedeljo« so priredili v Tržiču

kjer je že od nekdaj znano središče čevljarstva na Slovenskem. Zanimivo prireditvev, po starodavnih čevljarskih navadah, ki je privabila številne obiskovalce, je organiziralo tržiško turistično društvo in tovarna čevljev Peko. Ta tovarna, katere ustanovitelj je bil Peter Kozina, je bila ustanovljena l. 1903 — torej pred petinšestdesetimi leti in je najstarejše čevljarsko industrijsko podjetje v Jugoslaviji. Pred vojno je tovarna zaposlovala 350 delavcev, ki so letno izdelali 200.000 parov čevljev. Danes sodi tovarna med najbolj kvalitetne proizvajalce obutve, ne samo v Jugoslaviji, temveč celo v evropskem merilu. Peko zaposluje zdaj 1400 delavcev, ki letno izdelajo 1,850.000 parov čevljev. Tretjina izdelkov je namenjena izvozu.

Janez Zrnc

Jekleni konji naprodaj

»Ata, ali me boste vzeli s seboj na sejem,« so včasih spraševali mali Janezki očete, ko se je bližala sejemska nedelja. In, če je oče privolil, je bil to za Janezka naj-srečnejši dan. Toliko vrveža je videl, kot prej v domači vasi vse leto ne. Na sejme so prihajali ljudje, ki jih Janezek sploh razumel ni, pravili so, da so s Hrvaškega in, da so pripeljali poceni konje in prašiče na prodaj. Postaval je okrog kičasto ovesenih »štantov«, kjer so prodajali prav vse, tudi lectova srca. Nato je bil z očetom v gostilni, kjer je lahko videl mešetarje, ki so govorili, kot bi padala toča, prodajali in kupovali. Popoldne je bila ponavadi še veselica in z očetom sta prišla domov šele pozno zvečer. Taki so bili nekdanji sejmi, sejmi, kjer so prodajali živino.

Na ljubljanskem sejmskem prostoru pred klavnico se zdaj zbira drugačna živina. Iz vsega zahodnega dela države pripeljejo lastniki rabljene avtomobile in motorje, ki bi jih radi prodali, sem prihajajo taki, ki bi radi poceni prišli do »železnega konjička«. Seveda pa je največ »firbcev«, po katerih je Ljubljana že od nekdaj znana.

V nedeljo, zgodaj zjutraj se prične na ravnici pred klavnico, v senci mogočnih dreves, ki so nekoč dajala senco pravim sejmarmem, zbirati »pločevinasta živina«. Kupčija dolgo ni sklenjena nobena, vendar

je kljub temu živahno. Kupci in »kibici« gledajo, komentirajo in iščejo na avtomobilih vse mogoče napake, ki so in ki jih sploh ni. Vse cene so seveda previsoke, pa saj se prodajalci zavedajo, da je bolje postaviti ceno malo višje, saj jo bodo takrat, ko pride resen kupec, morali precej spustiti, da bodo prodali svojo pločevino.

Seveda tudi dandanašnji ne manjka mešetarjev. Ti avtomobilom ne gledajo v zobe, kot so včasih konjem, plazijo se podnje, brskajo po motorju, zmajujejo z glavo in se delajo, kot bi bili največji strokovnjaki za avtomobile. No, nekateri so res mehaniki, drugi pa delajo to kar tako, za zabavo in za kak dinar, če ga kdo da.

Sonce leze kvišku, postaja vse bolj vroče, zrak in tržišče. »Treba se bo odločiti,« pravijo kupci. »Hudiča, kaj pa, če ga ne bom prodal,« pravijo prodajalci in malo znižajo ceno. Tako mine vse dopoldne v znamenju napenjanja živcev drug drugemu, ko pa se kazalci približajo poldnevu, začno sklepati kupčije. Ko se kje sklepa kupčija, se nabere okrog gruča firbcev, ki gledajo, kako tisočaki menjajo lastnika.

»Deset jurjev boš pa še spustil,« so najpogostejše besede. »No, naj bo,« pravi ponavadi prodajalec, ki potrebuje denar, ponavadi za nakup boljšega vozila ali pa za kaj drugega.

Največkrat pa se sliši tista narodna pesem: »Rajši ga domov peljam...« Saj bo drugo nedeljo spet sejem, morda bo takrat več sreče.

Petnajsti obisk Jožeta Martinčiča

Jože Martinčič iz Lensa v Pas de Calaisu je bil letos že petnajstič na obisku v Sloveniji. Lep jubilej, ki pa je njemu in tudi vsem njegovim znancem in prijateljem pomenil še veliko več. Jože je namreč vsakemu ponosno povedal, da prav letos proslavlja 45-letnico, odkar je član delavskega sindikata CGT in partije.

»Ne morem vam z besedami povedati, kako sem srečen, da sem letos ob mojih jubilejih preživel počitnice v Sloveniji, v mojih ljubih Šmarjeških Toplicah,« nam je dejal, ko smo ga obiskali tik pred vrnitvijo v Francijo. S šopki in toplimi besedami so se od njega poslavljali tudi uslužbenci zdravilišča in ga vabili, naj jih spet obiše. Rojak Martinčič letos ni prišel v Slovenijo sam, prišli so skoraj vsi njegovi sorodniki.

»Tako rad bi vas obiskal na Matici,« se nam je skoraj opravičeval, »pa mi noge niso dale. Vendar pa sem ves čas mislil na vas. Ostal bi kar tu za stalno, to bi najbolj želel že zaradi čistega zraka in sonca, pa se je na stara leta težko ločiti od moje družine, ki je vsa v Franciji. Poskušal bom to nadomestiti z novimi obiski rod-nemu kraju...«

Bežno srečanje z Jožetom Martinčičem v Šmarjeških Toplicah, ko se je okrepljen vračal v novo domovino, nam bo še dolgo ostalo v spominu. Nepozabna je predvsem njegova iskreno globoka navezanost na domačo zemljo.

K njegovemu jubileju pa mu iskreno čestita tudi uredništvo Rodne grude in vsi pri Slovenski izseljenski matici.

José Mali — življenje posvečeno glasbi

Z mladim francoskim glasbenikom slovenskega rodu Joséjem Malijem smo se srečali v prostorih Slovenske izseljenske matice; oglasil se je mimogrede pred odhodom na počitnice na morje. Rojen je bil v Merlebachu v slovenski rudarski družini in govori še lepo slovensko, čeprav v zadnjih letih z našimi rojaki nima veliko stikov. Francosko ministrstvo za kulturo ga je v okviru mednarodne kulturne izmenjave za pet let poslalo v Stuttgart v ZR Nemčiji, kjer na gimnaziji poučuje glasbo in francoščino. Prosili smo ga, naj nam pove nekaj o začetkih svoje glasbene kariere, o tem, kako je kot sin slovenskega rudarja postal znan francoski glasbenik. »Harmonika me je ves čas pritegovala, nisem se ji mogel odreči. Glasbo sem najprej študiral na konzervatoriju v Saarbrückenu, nato pa še v Trossingenu.

Ali pozna kakega slovenskega glasbenega izvajalca ali skladatelja? »Pred odhodom v Nemčijo sem živel v Poitiersu in tam sem na nekem koncertu poslušal trio Lorenz iz Ljubljane. Zelo me je navdušil. Z drugimi slovenskimi glasbeniki pa se še nisem imel priložnost seznaniti. Zelo rad bi se temeljiteje spoznal tudi s sodobno slovensko glasbo.

Že pred nekaj leti je José Mali nastopil s harmoniko tudi na ljubljanskem radiu, zdaj pa ima v načrtu, da bi se v prihodnjem letu skupaj s kolegom, s katerim sta ustanovila duo harmonik, odpravila na krajšo turnejo po Jugoslaviji.

Mladina želi spoznati deželo staršev

Letos poleti smo se spet srečali tudi z rojakinjo Marie Prislandovo iz Sheboygana Wis., avtorico knjige »From Slovenia — to America«, ki je izšla v Milwaukee letošnjo pomlad in smo o njej že spregovorili v Rodni grudi. Letošnji obisk Prislandove je bil že šesti po vrsti. Z njo sta prišla tudi hčerka in zet. Pri njenem oddihu smo jo zmotili novinarji. To in ono smo želeli zvedeti o njej in njeni knjigi.

Če ima kdo kaj posebno rad, nosi to s seboj v srcu do konca življenja. Tako nosi Marie Prislandova v srcu svojo slovensko deželo, ki pa je kljub temu, da je toliko njenih ljudi raztresenih po svetu, v tujini še malo poznana. V Ameriki je Prislandova slišala celo govoric, da je Slovenija nekje na Češkem. Tudi to jo je spodbudilo, da je v angleščini napisala knjigo o Sloveniji ter o Slovencih v Ameriki.

»Če knjiga ni drugega dobrega dosegla,« pravi avtorica, »mi je v zadoščenje, da je Američanom povedala, kje je Slovenija in kakšna je.«

A knjiga je nedvomno dosegla še svoj poglobitveni namen: mladi ameriški Slovenci, katerim je namenjena, so jo sprejeli z zanimanjem in veseljem, kar je bilo očitno že v prvih mesecih po izidu. V tem času je prejela nad sto pisem od mladih slovenskih Američanov, v katerih ji izrekajo priznanje za knjigo.

»Mladina se živo zanima za deželo svojih staršev, želi jo spoznati, videti njene kraje«, je s posebnim leskom v očeh ponosno poudarila Marie Prislandova.

V spominu bodo živel!

Franc Štoka

Nepričakovano nas je zapustil član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice, zaveden primorski Slovenec, povratnik iz Argentine Franc Štoka.

Ob veselih in žalostnih dogodkih, ki so bili povezani z matico, smo se vedno srečavali. Na zborovanjih, prireditvah in na pogrebi. Pa tudi sicer je rad prihajal na Matico, da pokramlja z nami o tem in onem. Doma je bil s Kontovela, kjer se je rodil l. 1901. Mladi Štoka je bil med tistimi, ki so se odkrito uprli fašističnemu režimu. Zato je leta 1929 moral zapustiti domovino in se je naselil v Argentini. Tam je preživel pet let. Bil je član delavske stranke in se z odkrito besedo uprl delodajalcem, ki so izkoriščali delavce. Zato so ga izgnali in ga izročili italijanski policiji. Polnih enajst let je romal skozi zapore in taborišča, dokler se ni zrušila fašistična vladavina. Tedaj se je pridružil partizanski borci. Bil je v Kosovelovi brigadi, nato je delal na vodilnih mestih v raznih odborih. Ob osvoboditvi je bil politični komisar komande mesta Trst. Tudi po vojni je služboval v Trstu, dokler se ni preselil v Ljubljano, da bi v miru užival pokoj. Posebej vesel je bil vedno srečan s Slovenci, ki so prišli na obisk iz Argentine. Letos se je udeležil tudi svečane seje ob 45-letnici ustanovitve Delavskega kulturnega društva Ljudski oder v Buenos Airesu, ki jo je priredila 26. julija podružnica Matice iz Nove Gorice. Ob srečanju z nekaterimi ustanovitelji in odborniki tega društva je obujal spomine na prva leta po ustanovitvi Ljudskega odra, na leta težkih borb našega človeka na tujih tleh.

Visoko zravnno je vedno hodil med nami in le malokdo je vedel, da v njem že precej časa gloda zahrbtna bolezen. Naj mu bo lahka slovenska zemlja!

Dve leti je minilo od prezgodnje smrti Josėja Sviličiča iz Argentine, štipendista Slovenske izseljenske matice in nadarjenega glasbenika. Njegov grob na ljubljanskih Žalah

Anton Robek ml.

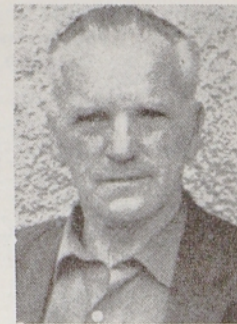
Nemi smo obstali ob branju besedila brzojavke, da je 4. oktobra letos umrl v Heerlerheide, v nizozemskem Linburgu, Anton Robek mlajši, mladi in nadvse delavni predsednik Zveze slovenskih katoliških društev sv. Barbare in požrtvovalni predsednik Slovenskega pevskega zbora Zvon.

Slovenci v Limburgu so s pokojnim Antonom Robekom zgubili moža, ki je, sicer rojen na Nizozemskem, zrasel v zavedni slovenski družini, ljubil Slovenijo, kot bi bila njegova rojstna domovina. To smo imeli priložnost spoznati ob njegovih obiskih.

Tesnejše stike smo imeli s pokojnim Antonom Robekom ob letošnjem gostovanju pevskega zbora Zvon v Sloveniji. S svojo mirno naravo ter z odločnostjo je znal rešiti marsikatero težavo, do katerih je prišlo pri delu društva. Zato je bil priljubljen in zato so ga tudi vsi spoštovali. Zato smo ga vzljubili tudi pri nas. Bil je naš iskren prijatelj!

Bil je vesel, da je gostovanje tako odlično uspelo. S solzami v očeh se je zahvaljeval za prejete spominske značke in diplome pevcem ob 40-letnem delovanju Zvona. Zmanjkalo mu je besed, solze pa so nam povedale vse. Niti slutili nismo, da smo se tedaj poslavljali od njega za vedno.

Ohranili ga bomo v častnem spominu. Težko prizadeti ženi Cilki, otrokoma in očetu Antonu Robeku pa naše iskreno sožalje!

Anton Robek in Ignac Klenovšek

Ignac Klenovšek

V septembru se je nepričakovano in mnogo prezgodaj poslovil od nas član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice in dolgoletni predsednik njene podružnice v Trbovljah, Ignac Klenovšek. Umrl je star 63 let. Po rodu je bil Trboveljčan. Leta 1930 se je izselil v Francijo in se zaposlil v rudnikih v severni Franciji. Takoj po prihodu se je kot član naprednih delavskih organizacij pridružil svojim rudarskim tovarišem v boju za pravice delovnega človeka. Bil je vnet rodoljub. Rad je imel domačo besedo in pesem. Pri Združenju Jugoslovanov v Sallauminesu je vodil mešani mladinski pevski zbor in učil mladino, ki je doraščala na francoskih tleh, lepe slovenske pesmi. Po osvoboditvi je bil tajnik sindikalne organizacije C. G. T. v Sallauminesu. Že leta 1948 se je vrnil v Slovenijo in vneto poprijel in pomagal povsod, kjer je bilo treba, pri obnovi domače dežele. Leta 1952 je bil izvoljen za predsednika podružnice Slovenske izseljenske matice v Trbovljah in je prizadevno vodil podružnico vse do svoje prezgodnje smrti. Med drugim je bil eden izmed pobudnikov za ustanovitev kluba povratnikov.

Bridko nam je bilo, ko smo se v zgodnjem jesenskem popoldnevu na trboveljskem pokopališču poslavljali od njega.

V slovo mu je spregovoril tudi njegov prijatelj in nekdanji sodelavec pri trboveljski podružnici, član glavnega odbora Slovenske izseljenske matice Tone Kukovica. Naj ti bo, dragi Nace, lahka domača gruda, ki si ji izpričal vso svojo ljubezen.«

FD PTT Slovenija št. 97

žav in gostje iz Japonske in ZDA. Prireditelj je bila GO zveza Slovenije. Na prvi dan tega prvenstva je pošta Ljubljana 1 imela poseben priložnostni žig z japonsko napisano besedo »go«.

Letos slavijo slovenski gasilci **stoletnico organiziranega prostovoljnega gasilstva**. Pred sto leti je bila namreč (16. sept. 1869) v Metliki ustanovljeno prvo slovensko prostovoljno gasilsko društvo. Ob proslavljanju te obletnice 17. avgusta je imela pošta v Metliki poseben spominski žig. Filatelistično društvo PTT Slovenija iz Ljubljane pa je za ta jubilej izdalo tudi spominski filatelistični ovitek.

Dne 15. septembra je izšel nov katalog naših jugoslovanskih znamk za leto 1970. Letošnji katalog se precej razlikuje od prejšnjega po ureditvi, pa tudi po novih cenah, kakor je seveda vedno v novih katalogih. Katalog je izdal Biro za poštno znamke pri poštni upravi v Beogradu.

Nova asfaltirana cesta Dobrova—Horjul—Vrzedenc

je pomembna pridobitev za vso horjulsko dolino. Kraji na tem območju se naglo razvijajo in je bila cesta nujno potrebna. Prav bo prišla posebej tistim, ki se vozijo na delo v Horjul ali v Ljubljano. Enako pa tudi kmetovalcem, ki bodo lažje prodajali svoje pridelke. Za gradnjo so prispevali tudi občani 200.000 novih dinarjev samoprispevka.

Terorist Hrkač obsojen na smrt

Petčlanski senat beogradskega okrožnega sodišča je obsodil na smrt Miljenka Hrkača, ki je dne 13. julija 1968 ob sodelovanju ustaša Anteja Penavića podtaknil mino pod sedež v beograjskem kinematografu »20. oktober«. Pri eksploziji je izgubil življenje Sava Čučurović, študentka Magdalena Novaković pa je dobila hude poškodbe, da so ji morali odrezati obe nogi. Razen tega je bilo ob eksploziji ranjenih še 76 drugih obiskovalcev. Hrkač je za to krvavo dejanje dobil 2500 mark od ustaške teroristične organizacije v ZR Nemčiji. Sodišče kljub dobri obrambi zagovornika ni moglo upoštevati olajševalnih okoliščin, zato se je odločilo za najhujšo kazen.

Od 9. do 16. avgusta letos so bile pod pokroviteljstvom predsednika Jugoslavije maršala Tita v Beogradu **XI. svetovne igre gluhih**. Teh iger se je udeležilo okoli 1600 tekmovalcev iz 33 držav, ki so pomerili svoje spretnosti v 13 športnih disciplinah. V počastitev tega dogodka je naša poštna uprava izdala 9. avgusta posebno priložnostno znamko za 1,25 din, kolikor je poština za navadno pismo do 20 g v mednarodnem poštnem prometu. Osnutek za znamko je naredil beograjski akademski slikar A. Milenković. V sredini znamke je znak letošnjih iger, zastavica in kolobar, ki pomenita start in cilj. Napis CISS YU 69 pa je kratica. CISS pomeni njihov mednarodni športni odbor, YU 69 pa Jugoslavija 1969. Znamka je dvobarvna in izdelana v črtnem tisku v beograjskem zavodu za tiskanje bankovcev v polah po devet znamk (tri vrste po tri znamke). Na zgornjem in spodnjem belem robu na polah je posvetilo CISS-YU-69. Znamka je velika 37 × 30 mm, brez belega roba pa 33 × 26 milimetrov in je grebenasto zobčana 12 1/2. Izdanih je bilo 500.000 znamk.

Od 3. do 16. avgusta je bilo v **Ljubljani evropsko go prvenstvo**. Na njem je nastopilo 90 igralcev iz sedmih evropskih dr-

filatelija

Spominske znamke ob pomembnih dogodkih

One Hundred Unforgettable Moments

It is now ninety years since Malči Pastirec, a shepherdess from Bohinj stood on top of Triglav 7589 ft. Yugoslavia's highest peak. She was the first of the womenfolk. Today the womanhood is reaching for the summit at no less than one hundred at a time. With ten experienced male mountain guides and newspaper reporters of the Weekly Tribune, »Tedenska Tribuna« they gathered at the picturesque town of Bled. On the 7th of Sept. at 6 AM the group set off on two busses to Rudno Polje on Pokljuka. After breakfast, in the open, of hot sausages, tea, milk or coffee a column in single file headed for the Vodnikova hut about two hours uphill. Here the girls deserved one hour to drench the thirst and rest their aching feet before the half a mile column winding like a snake headed for Planika hut another two hours up. Here they would stay the night. The girls ranging from 17 to 60 years were in such a good shape that they arrived into the hut by 3 PM. This gave them time to rest up for the evening which was gay with laughter and frolic. A man came with an accordion, but there were enough boys to go around. Anyway, the feeling was to let the girls chase after the boys. Three hours after the last ones retired the call goes through the house to rise and shine. It is four thirty AM. The guides spread their 120 ft. ropes, arrange ten loops on every seven to ten feet into which the gals would be fastened. The first group was off at 5 : 30 AM. For most it meant a lot to get to the top for it was going to be their first time and many a wife's husband has never set foot up there before them. However, the summit was not empty and barren when the first group reached it at 7 : 30 AM. About thirty people were there to meet the womenfolk. Finally they were all there and the pain, the short wind and the questioning whether it is worth it has disappeared like a puff of smoke. The sun is shining where some thousand feet below is but an ocean of cloudiness through which the near and distant neighboring summits protrude half way out. The view is breathtaking.

After words of welcome, signing their names into a book and stamping of the post cards with the special seal that is

found only on the summit we get ready for descent.

Though we climbed to the highest summit we cannot dwell here long. In the valley below a roast in the shape of a 1200 lbs. steer and all the good things which go with it are being prepared especially for the girls by the cooks and management of hotel Slon. Five hours later and with mountain in the background a happy bunch are chopping away at the suckling meat and washing it down with red wine. Each girl received a handsome diploma for her feat, a photograph of the entire group along with a scarf and a special pin. As the evening approached four bond fires were lighted up and the mood was merry and gay ringing out from every look the one hundred unforgettable moments.

Miha Cerar

Almost two and half million tourists

according to the statistics visited Yugoslavia during the first seven months of this year. In relation with the same period of last year the number of guests has increased for 21 % which is not counting the transit tourist.

Approximately 60 % of the tourists who visited Yugoslavia between the months of January and July spent their vacation time along the ocean front. Guests from West Germany were the most numerous counting over 600.000 by the first of August, then followed by guests from Austria and Italy with 300.000 each, and Czechoslovakia on the fourth place with 250.000 guests, all in the first seven month period.

During the height of the tourist season here, which is in the month of July, over one million one hundred thousand tourists vacationed along the Adriatic sea coast and elsewhere.

World figure skating championship to be held in Ljubljana

The international Ice Skating Union, ISU, has after the excellently organised 1967 European Ice Skating Championship again entrusted the organizers of this city to manage the World Figure Skating Championship which is to be held next year from the 2nd to the 8th of March. It is to take place in the Tivoli sports hall, which

Triglav, Yugoslavia's highest peak is every year reached by hundred women at a time. This advancement is organised by newspaper »TT«. Photo: Miha Cerar

is one of the most modern in the world. About 130 contestants from 17 countries are expected to perform. Along with them are 40 members of the judging committee, and about four hundred members of the press, radio and TV. The championship shall be televised through Eurovision TV, Intervision TV, and taken in color by the Columbia Broadcasting Corporation with all of them enabling it to be seen through the world.

Radenska's mineral spring and spa's one hundred anniversary

The month of September marked the one hundred jubilee since the first commercially bottled spring which counts amongst the best of the mineral springs in Europa. Since ever the three fountains were discovered in 1833 by medical doctor Henn, and then introduced into his medical treatments, the small village in Murska plains became known in the world. The jubilee was held at the health resort of Slatina Radenci and was attended by numerous guests, among them Dr. Otmar Dinacher, major, from Austria's Radgone, or Radkersborough.

Considerable progress was noted in the bottling and marketing of the famed spring water. The export of this spring water has risen from 21,000 dollars in 1956 128,210 in 1968.

On this day a new bottle filling station was inaugurated in Boračeva capable of handling 12,000 bottles of mineral water per hour. On the park's grounds, near the restaurant, a sculpture by Frank Kinary was dedicated as the »three graces«, representing three girls symbolically arranged to represent youth, beauty and vitality.

Anniversary stamps for special occasions

From the 9th to the 16th of August of this year the 11th »World Games of the Blind« were performed in Belgrad under the auspices of President Tito. Approximately 1600 blind contestants from 33 countries competed in the games matching their skills in 13 disciplines. In the honor of this event the Yugoslav post office commemorated the 9th of August with the issue of a 1.25 Din stamp which suffices for regular international postage up to

20 g. Mr. A. Milenković from Beograd's academy of art designed the stamp. The center of the stamp contains the emblems of this year's games, the flag and a circle. The first stands for start and the later for finish. The lettering CISS stands for the international committee; YU 69, stands for Yugoslavia 69. The stamp is two toned on black base and printed in Beograd's institute for currency in sheets of nine stamps (three times three in a row). The bottom and the top edge contain the commemorative symbol CISS — YU 69. The stamp measures 37 × 30 mm, and without the white edge 33 × 26 mm with combed edge of 12 1/2. 50,000 stamps were issued.

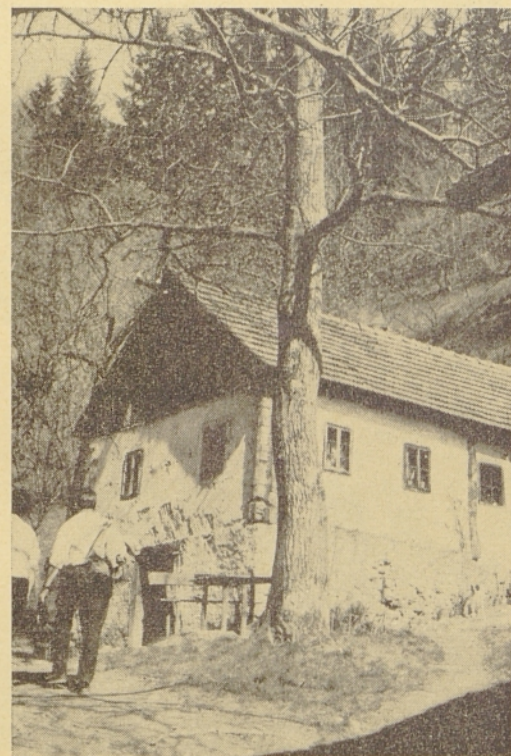
From the 3rd to the 16th of August Ljubljana was the host to the European GO championship. Sixty players from European countries and hosts from Japan and United States were contesting. The organizer was the GO committee of Slovenia. For the feirst day of the competitions the Ljubljana post office 1 issued an additional die with the Japanese lettering of the letter »GO«.

This year marks the one hundred anniversary for the Slovenian firemans voluntary organization. The organization was formed in Slovenia on Sept. 16th, 1869 in the town of Metlika.

To commemorate this event the post office in Metlika issued a commemorative seal. The stamp society of PTT Slovenia, Ljubljana issued v commemorable envelope. A new catalogue was issued on the 15th of Sept. on the Yougoslav stamps for 1970. This year's catalogue differs considerably in arrangement and also with new princes, as is customary with new catalogues. The catalogue was issued by the bureau for postage stamps, Post Office, Belgrade.

Bulajić's »Kozara« in top ten

Veljko Bulajić's film »Kozara«, has won further international recognition. The Swedish Film Institute recently organized a poll in which several thousand filmgoers and critics were invited to state their views on the best war films of all time. The Yugoslav film was ranked among the top ten along with such great classics as »Battleship Potemkin«, »General della Rovere«, »All Quiet on the Western Front« and »Kanal«.

According to the old Slovenian custom wine becomes mature in month of November on the day of St. Martin. As you can see this year's wine is very good Pleasant are the autumn days in our land

Visiting the mountains in daily dress, or Sunday best

Slovenia is marked with several high mountain rangers, or Alps. On many of these one may set foot by means of the cable car where no special footwear, or clothing is required.

Amongst the first to acquire a cable car system was the region of Pohorje. This added considerably for this region at becoming a meaningful summer resort, but more so that of a winter sport center. The buss takes the passengers to the bottom fo the lift upon which they transfer to the four seat cabins which lift them on Pohorje's hotel Belevue standing at 3150 ft. above sea level. During the ride up there is a beautiful view on Maribor and the surrounding vine growing hills.

Out of a narrow valley just above the vilage of Cerklje near Kranj, runs a cable car which will lift you up to Krvavec at 4329 ft., which belongs to the Kamniške Alp region. Here stands hotel, many weekend houses, T bar lifts, and a TV tower which can be seen far arround.

Also, for several years, two gondolas are actively carrying passengers to Velika Planina also in the Kamniške Alp region, and likewise crowned with a hotel in the alpine style.

Nova Gorica introduced a cable car last year to the top of the Holy Mountain, where stands a well known pilgramage center. The favorite and no dought the most popular lift in Gorenjska is to be found on the south side slopes of Lake Bohinj. This gondola will hoist you in a few minutes from 1707 ft. to 6596 ft., for a gorgeous view of the Julian Alps. Before crossing the boarder through the tunnel at Ljubelj one finds a chair lift station for Zelenica. This particular lift is primarily meant for the winter sport of skiing. However, during the summer months it also takes on the visiting guests. Španov vrh, like Zelenica is also a network of chair lifts primarily for winter skiing, but during the summer time many use it to visit Golica where one finds slopes upon slopes of the white narcissus. On the snowy slopes of Kranjska Gora operates a network of seven T bar lifts for skiing, and one chair lift which brings the passenger to the hut and restaurant below the summit of Vitranc.

Jezerško. Kamniške alpe. Foto: Ančka Tomšič

One of the fastest and the longest gondola cable lifts began to operate in September at Golte on Mozirje. It is capable of handling sixhundred persons in one hour.

On Golte where the highest summit is Boskovec at 4770 ft., a hotel is being completed in time to meet the first guests for this winter season. We mentioned, however, only the most popular lifts in Slovenia, but according to statistics there are another forty five lifts throught Slovenia which are dedicated primarily for winter skiing.

Five million Yugoslav living abroad

It is estimated that there are about 5 million Yugoslavs or people of Yugoslav origin living in 60 different countries scattered all over the world. There are some 2 million economic and other immigrants in the

United States, several hundred thousand in the Latin American countries, about 100,000 in Canada and Australia, and an unknown number in Turkey, for which estimates vary between a few hundred thousand and 2 milion.

In many parts of the world, the Yugoslav communities live together in the same suburbs and have formed their own associations. Their links with the homeland have remained strong. In addition to those who have more or less permanently emigrated, there are an estimated 400,000 Yugoslav citizens temporarily employed in other European countries. The largest groups of these are in West Germany, Austria, France, Sweden, and Switzerland.

»Zakaj ne po slovensko?« — sodoben učbenik slovenskega jezika

Slovinci se lahko učimo tuje jezike; skoraj ga ni med nami, ki ne bi znal vsaj nekaj angleških ali nemških besed ali stavkov. Blizu so nam tuji jeziki naših sosedov, Italijanov ali Madžarov, da Nemcev niti ne omenjamo. Tujcu je v Sloveniji lahko — povsod najde koga, ki govori njegov jezik. Pregovor »Kolikor jezikov znaš, toliko glav veljaš« vtepamo v glavo že osnovnošolčku in celo med preprostimi, nešolanimi ljudi niso redki, ki govore kak tuj jezik. Koliko pa smo Slovenci doslej storili, da bi se tudi tujci bolj in laže učili naš jezik? V zadnjih letih je bilo storjenega kar precej, slovenščina se poučuje na vse večjem številu tujih univerz, kjer je zanjo precejšnje zanimanje, primernege, sodobnega učbenika slovenščine pa doslej nismo imeli. Morda sledeč že omenjenemu pregovru v družbi tujcev sprašujemo le: »Govorite angleško, govorite nemško, govorite italijansko? ...«, redkokdaj pa lahko v tej družbi rečemo: »Zakaj ne po slovensko?« Res je, slovenščina nikoli ne bo eden izmed svetovnih jezikov, še dolgo je niti ne bo govorilo kaj dosti več kot dva milijona ljudi, vsaj tistemu, ki se zanjo zanima, pa je vendarle treba pomagati z učnimi pripomočki. Znano je že, da je prvi sodobni učbenik slovenščine za tujce tečaj ZAKAJ NE PO SLOVENSKO? na gramofonskih ploščah in v knjigi, ki ga je pravkar izdala Slovenska izseljenska matica.

Spodbuda za to izdajo je bila vrsta prisrčnih pisem, ki so jih Matici poslali nekateri potomci slovenskih izseljencev iz Združenih držav — v angleščini. Vsi so se opravičevali, da žal slovensko ne znajo toliko, da bi lahko napisali pismo, da jim je v spominu ostalo le še nekaj preprostih besed, ki jih je naučila stara mati, večina pa je tudi izražala željo po učbeniku, ki bi jim lahko pomagal pri učenju jezika njihovih staršev ali starih staršev. Neredka pa so bila tudi pisma raznih znanstvenih ustanov, ki potrebujejo za svoje delo znanje slovenščine (med njimi razni inštituti in univerze), med pismi pa jih je bilo tudi nekaj, kjer so nam neznani pisci omenjali le, da bi se pač želeli naučiti slovensko. Naj vsaj enega izmed teh angleških pisem navedem; prišlo je iz Avstralije:

For very pleasant personal reasons I have become interested in the language of Slovenia.

I believe you have a set of small long playing gramophone records prepared to introduce English speaking people to the Slovenian language.

If this should be so, I would appreciate it if you would advise me of the cost of the records airfreighted to Sydney, and also to what bank in Ljubljana payment should be made.

Yours faithfully P. H. N. Potts Point
Australia

Še številnejša kot angleška pisma so pisma v slovenščini, pisma, ki nam jih pošiljajo dobre mame v želji, da bi svojim sinovom in vnukom pomagale pri učenju lepe materine besede. Tako pravi ena izmed njih:

Rodna gruda mi je zelo všeč, prosim vas pa še nekaj, če imate na zalogi Tečaj slovenščine na ploščah. To bi jaz rada naročila

za mojega sina, ki bi se rad naučil slovensko. Zdaj govori slovensko bolj malo. Komplet plošče in knjiga bi mu zelo pomagal.

Pozdravlja vas Frances Smrtnik, North Chicago,
ZDA

Veliko je zanimanje za učbenik slovenščine tudi doma v Sloveniji, saj je tu veliko ljudi, ki imajo sorodnike, ki bi se želeli naučiti slovensko, pa tudi prijatelje tujce. Nemajhno pa je tudi število angleških in ameriških turistov, ki vsako leto zapored prihajajo na počitnice v naše kraje, privadili so se že ljudi in naših običajev, zdaj pa bi se želeli naučiti še slovensko. Tako so nam pisali z Bleda:

Vodja večje skupine Angležev, ki so si za svojo redno zimsko športno postojanko izbrali Slovenijo, ima resen namen, da se nauči slovensko.

Zvedeli smo, da pripravljate tečaj slovenščine za tujce z angleško razlago. Prosimo, da nas obvestite, ko bo izšel. Med našimi angleškimi gosti je na sploh precej zanimanja za učenje slovenskega jezika.

Zanimanje za učbenik je, kot vidite, zares precejšnje. Velik del naklade je že vnaprej razprodan, seveda pa je še vedno dovolj izvodov za vse, ki bi ga želeli naknadno. Poglejmo še, kaj pravi o učbeniku tajnik Slovenske izseljenske matice Tone Brožič, ki je pri pripravi dela zastopal izdajatelja.

»Da bi omogočili čim širšemu krogu interesentov učenje slovenščine, je bilo treba učbenik prilagoditi možnosti za samostojno, individualno učenje. Tečaj, katerega avtor je naš priznani slavist dr. Jože Toporšič, sestavlja poseben učbenik z obširnimi komentarji v angleščini in šest gramofonskih plošč s slovenskim besedilom. To torej pomeni, da je tečaj prilagojen angleško govorečemu področju zaradi največjega zanimanja med našimi rojaki v Ameriki, pozneje pa ga bomo izdali v verzijah za druge važnejše svetovne jezike, predvsem nemško, špansko, francosko in morda italijansko.«

Kako pa se dopolnjujejo knjiga in plošče?

»Oba dela sestavljata v bistvu celoto, možno pa je uporabljati tudi samo knjigo. Vendar pa je pouk neprimerno lažji z uporabo knjige in plošč. Snov obsega vsa važnejša področja uporabe pogovornega jezika in je podana v obliki zgodbic iz vsakdanjega življenja.«

Kdo pa je vse sodeloval pri realizaciji?

»Angleški prevod besedila je oskrbela prof. dr. Marjana Briški, korekture angleškega dela je opravil sodelavec univerze v Chicagu Terry Merz, ilustracije je prispeval Marjan Bregar, opremo sta izdelala arhitekta Judita in Peter Skalar, v govornem delu gramofonske plošče pa je sodelovala vrsta najvidnejših slovenskih dramskih igralcev in napovedovalcev ljubljanskega radia ter drugi. Knjigo je tiskala tiskarna Ljudske pravice, plošče pa je izdelala tovarna Helidon iz posnetkov, opravljenih v studijih RTV Ljubljana.«

Torej: »Zakaj ne po slovensko?« Naučite se jezika svojih staršev, svojih starih staršev. Na vsa morebitna ostala vprašanja v zvezi z učbenikom vam bomo z veseljem odgovorili.

Jože Prešeren

Ivan Potrč:

The Land and the Flesh

Fragment

So it came about that I didn't go back home but remained at the Toplek farm with the Toplek women; or perhaps I should say with Zefa.

As for Hana, who'd run away from home suddenly, it looked as if she wouldn't be back for some time. About a week after her flight when she should have thought better of it and got over her sulks, she sent one of her cousins for some combs and for her aprons, her winter shawls, her everyday clothes and footwear. Tunika was in tears but she looked around for all the things and handed them over to her cousin.

When Toplechka got back from mass, she first of all cursed and told Tunika off for handing the clothes over but in a day or two she'd made up her mind and said, 'I tell you what. She'd better not show her face in this house from now on!'

That was said for my benefit and for Tunika and also for all those who came to the house and started talking about Hana or about all the work that had to be done on the farm.

'We'll manage, no one needs to worry about that. I've always managed up to now, even though I still had *him* to worry about — so I'll manage in the future. It's a stroke of luck we've got Yuzhek helping us out, thank God!'

'Well, you'd better hang on to him!' said someone who didn't know how things were between us.

'I'd certainly keep if I could,' she retorted. 'But he's only a young lad and you know what young lads are...'

'Oh, come off it,' the neighbours would say. 'You've got two daughters, he'll surely fancy one of them.'

'Ah,' Toplechka sighed, as if she didn't like people talking about her daughters and then she said why she disagreed.

'They're both still far too young.'

But Hana's godfather or someone had a quick answer to that. 'They'll soon be grown up. They'll shoot up head and shoulders taller than you overnight, you'll see. It won't be so long either, ha-ha-ha!'

And godfather or whoever it was couldn't control himself but burst out laughing and winked slyly.

'Well, we'll see,' said Toplechka and put a quick to that as best she could.

It was obvious that didn't at all like folks talking about her daughters getting married. People began to notice it too. I heard Murkets in Ploy's tavern gleefully gossiping about her.

'My God, you should have seen the woman coming back from church! She looked as fit as a fiddle. That Hana made a mistake leaving home. Her mother will find another husband and the young one will have had it! I don't know, she's a stupid wench and she'll suffer for it!'

Then this what's-his-name — Murkets or Murkov, who was only a pint-sized creature, scanned me with his mousy eyes and pointed his finger at me. At first I thought he was going to show me something through the window but he spoke up in a loud voice and delivered this warning.

'You'd better watch it, young Hedl, while you're still in the clear with her! Afterwards, lad, it'll be too late to be sorry. Crying won't do any good then. You've no father to give you a talking-to, so don't mind me if I tell you. You see, I — well — er...'

He wheezed, left off and ran his open palm over his face. He seemed to be so overcome by painful memories that he just had to stop and wipe his face and his eyes before he could get another word out.

There were only a few people in the tavern, all men, but now the innkeeper's wife came in and one of innkeeper's daughters appeared at the door. I wanted to pretend that the whole thing had nothing to do with me, and I put on a nervous smile when they began to look at me. In the end I couldn't control myself any longer and I felt the blood rushing to my head. It was just as if I'd been put in the pillory; that's what it felt like for a moment or two.

Fortunately Murkets recovered and resumed his own story, picking it up where he'd left off with his 'I — well — er...'. Now he was beginning to feel sorry for himself, so the men forgot about me and began to pull his leg.

They waited for him to wipe his face, and then they insisted on him telling us about his experiences with women, not so much for their benefit as for the young lad here. Murkets wiped his face once or twice again, as if he was trying to drive away those memories, and he told the old story of how he'd been labourer on her farm.

'It was like this. She invited me into her bed. Her own bed. Piled high with bed-clothes, it was.' Here he had to raise himself slightly off the bench as, with a sweep of his arm, he gave us some idea of the dimensions of that bed.

'Well, she stripped to the buff and then she undressed me too. There we lay both stark naked and, God help us, I was so terrified I hadn't the faintest idea where to begin! But the woman managed somehow. She took me in hand. There was no dithering or fumbling after that, I can tell you!'

The men roared with laughter, the innkeeper's daughter had a fit of giggling and there was such a din that no one paid any more attention to me, not even the innkeeper when I got up and paid my drink. While he was rummaging in the drawer for the change I could hear the assistant from Matyashich's shop asking, 'Why didn't you marry her? You'd have been a rich man!'

I saw Murkets wipe his face once again and then I heard him say, 'What! A poor little fellow like me! You should have seen her when she did get married. A real picture, she was! I hid up in the loft when they were moving off and afterwards I got as drunk as a fiddler's bitch... Well, her father was rich farmer and she was only out for a bit of fun, that's all. And a poor little chap like me — well, I was easy meat! I felt like hanging myself, only I didn't...'

'That would have been the last thing to do!...'

The last thing I heard as I went out the room was the laughter and the guffaws which followed these reminiscences. Outside, I looked up from under the verandah at the Toplek farmhouse over the way. I dashed across the road. All the time I was quietly happy that I'd been let off so easily and had escaped without cathing anyone's eye.

I'd never hang myself on account of a woman, I said to myself. I shrugged my shoulders and shuddered. Yes, in those days I was still as green as could be. What did I know about life?

Sans souliers de montagne et piolets en montagne

En Slovénie, nous avons beaucoup de hautes montagnes. Un bon nombre d'entre elles sont accessibles par téléphérique, sans équipement de montagne. Parmi les premiers téléphériques se range celui du Pohorje, qui contribua fortement à faire de notre vert Pohorje un centre touristique important d'été et d'hiver. Un autocar amène les touristes à la station inférieure, puis des cabines à quatre places les emmènent au Pohorje jusqu'à l'hôtel Bellevue à 1050 m d'altitude. Au cours du voyage, on jouit d'une vue magnifique sur Maribor et les co-teaux environnants.

De l'étroite vallée qui surplombe Cerklje, un téléphérique mène au Krvavec (1853 m) dans les Alpes de Kamnik. Le téléphérique monte à 1473 m d'altitude, où il y a un chalet de montagne, une série de bungalows, des téléskis et un convertisseur de télévision, une tour qui est visible de loin.

Depuis quelques années déjà, les touristes sont amenés à la Velika planina au-dessus de Kamnik par un téléphérique oscillant qui en quelques minutes franchit une différence d'altitude de près de mille mètres. Au sommet il y a un hôtel. De la Velika planina on a une vue magnifique. Les touristes et les skieurs peuvent se décider à y faire des ascensions plus ou moins exigeantes.

L'an dernier, à Nova Gorica a commencé à fonctionner un téléphérique qui emmène les touristes à la Sveta gora (Skalnica), où se trouve un lieu de pèlerinage ancien.

En Haute Carniole, le téléphérique le plus connu est sans nul doute celui qui mène du lac de Bohinj au Vogel. La gondole monte les voyageurs de 569 m à 1532 m d'altitude.

Près du passage frontière du tunnel du Ljubelj se trouve la station inférieure du téléphérique montant à la Zelenica. Ce télésiège est destiné avant tout aux skieurs, mais en été aussi à de nombreux touristes. Au-dessus de Jesenice il existe encore un centre touristique d'hiver — le Španov vrh, où il y a plusieurs télésièges et téléskis, destinés surtout aux skieurs en hiver, alors qu'au printemps ils emmènent de nombreux visiteurs vers les ma-

gnifiques champs de narcisses au pied de la Golica.

A Kranjska gora, sur les versants enneigés du Vitranc, il y a sept téléskis et un télésiège qui mène à un petit chalet alpin tout près du sommet.

A Golte au-dessus de Mozirje a commencé à fonctionner en septembre le plus grand, le plus long et le plus rapide téléphérique, qui pourra transporter au sommet en une heure six cents visiteurs. A Golte, où se trouve le sommet le plus élevé, le Boskovec (1590 m), on construit un hôtel qui, selon les prévisions, pourra recevoir ses premiers hôtes cet hiver même.

Nous n'avons mentionné que les téléphériques les plus grands et les plus connus de la Slovénie. Selon certains renseignements, il y en a encore une centaine de plus petits, destinés avant tout aux skieurs.

Une grande manifestation sportive internationale à Ljubljana

Près de 130 meilleurs patineurs artistiques du monde entier se réuniront à Ljubljana dans quelques mois pour une grande manifestation sportive internationale. Grâce aux championnats d'Europe excellemment organisés en 1967, la ISU (Union Internationale de Patinage) a confié l'organisation des championnats du monde de patinage artistique précisément à Ljubljana, ville de nombreuses manifestations internationales, qui cette fois aussi bien sûr recevra avec toute son hospitalité les amateurs de ce beau sport.

La manifestation se déroulera l'année prochaine du 2 au 8 mars. Outre les meilleurs compétiteurs d'au moins 17 pays, les organisateurs attendent à Ljubljana environ 40 membres du corps des juges et, évidemment, au moins quatre cents représentants de la presse, de la radio, de la télévision et du cinéma. Cette grande manifestation sportive sera transmise par presque toutes les stations de l'Eurovision, de l'Intervision et de la Compagnie américaine en couleurs BBC.

Cent femmes sur le Triglav

La Rédaction de l'hebdomadaire connu de Ljubljana, TT, a organisé cette année déjà pour la quatrième fois de suite la marche

de cent femmes sur le Triglav. C'est là évidemment un grand événement et l'intérêt a été très grand. La Rédaction du journal a reçu plus de huit cents demandes. Un tirage au sort a désigné impartialement les cent élues.

Le 5 septembre, celles-ci se sont réunies à Bled et, le lendemain matin, par groupes de dix, escortées de guides expérimentés, du Rudno polje elles ont commencé leur marche unique en son genre. Avec elles il y avait bien sûr aussi un médecin qui, à la première station près du chalet de Vodnik, élimina trois participantes, parce qu'elles étaient trop épuisées pour continuer la route. L'ascension du Triglav n'est pas chose si aisée et même les guides, malgré toutes leurs capacités, et toute la volonté dont elles faisaient preuve, ne pouvaient suffire, si l'effort physique était trop ardu.

Par la suite, la caravane dut entrer dans le brouillard; la bonne volonté ne manquait cependant pas. Les plaisanteries fusaient, les rires retentissaient, bien que le pas devint bien souvent chancelant à cause de la fatigue.

Mais au chalet alpin Planika, qui se dresse à l'altitude de 2400 mètres, les touristes oublièrent leur lassitude. A droite, elles étaient saluées par l'imposant sommet du Triglav — leur but. Puis, un bon nombre d'entre elles ne purent fermer l'oeil la nuit, se demandant si le lendemain, où le but de leur grande excursion devait se réaliser, il y aurait du soleil.

Leur désir se réalisa: le soleil brillait avec ardeur, lorsque les cent femmes allaient à la conquête du sommet du Triglav. Il serait difficile d'exprimer la joie et le sentiment de triomphe qui emplissaient le coeur des femmes sur le chemin du retour. Dans son ardeur, une d'entre elles emporta avec elle du sommet un souvenir bien lourd — un morceau de roche de 4 kg, qui l'entrava beaucoup évidemment.

Comme une telle marche n'est pas une affaire quotidienne toute simple, quelques-unes de nos entreprises connues préparèrent aux touristes à leur retour un régal de choix. Au Rudno polje les attendait un boeuf rôti de trois cents kilos, présent de l'hôtel Slon de Ljubljana. Le rôti fut arrosé d'un vin exquis et il va de soi que la bonne humeur fut bientôt à son comble. Pour toutes les participan-

tes, la marche sur le Triglav fut certainement une expérience unique qu'elles n'oublieront pas.

Le dimanche des cordonniers à Tržič

Tržič en Haute Carniole et les localités environnantes sont depuis toujours un centre de la cordonnerie en Slovénie. En septembre, on a organisé à Tržič «le dimanche des cordonniers», manifestation touristique intéressante selon les coutumes antiques, qui attirera de nombreux visiteurs. Les organisateurs en furent l'Association touristique de Tržič et la fabrique de chaussures Peko. Cette fabrique a été fondée en 1903 et elle est la plus ancienne entreprise industrielle de la chaussure en Yougoslavie. Son fondateur fut Peter Kozina. Avant la guerre, la fabrique employait 350 ouvriers, qui fabriquaient 200.000 paires de chaussures par an. Après la guerre, les divers services en ont été rénovés à fond. Aujourd'hui, l'usine Peko fait partie des producteurs de chaussures de la plus haute qualité, non seulement en Yougoslavie, mais même à l'échelle européenne. Peko emploie maintenant 1400 ouvriers et fabrique par an 1.800.500 paires de chaussures. Le tiers de la production est destiné à l'exportation, surtout aux pays occidentaux.

Le centenaire de la première école d'agriculture en Slovénie

Ce centenaire fut célébré solennellement à Nova Gorica. La première école d'agriculture slovène fut ouverte il y a cent ans à Gorica. Les fêtes jubilaires du centenaire se déroulèrent le 13 septembre. Sur le bâtiment de l'actuel institut agricole de Kromberg on a inauguré une plaque commémorative. Au château de Kromberg on a organisé une exposition consacrée à l'agriculture. Dans le cadre des fêtes il y eut aussi une réunion des pédagogues de l'agriculture de toutes les localités slovènes.

Le centenaire de l'eau minérale de Slatina Radenci

En septembre on a célébré à Slatina Radenci le mise en bouteilles de l'eau minérale qui fait partie des eaux minérales les

plus efficaces de l'Europe. Grâce à ces sources que le jeune étudiant en médecine Henn découvrit en 1833 et qu'il commença à utiliser bien plus tard, comme médecin expérimenté, ce petit village du Mursko polje devint célèbre dans le monde entier. Aux fêtes jubilaires de la ville d'eau de Slatina Radenci ont participé de nombreux hôtes, dont aussi le dr. Otmar Dinacher, sous-préfet de la Radgona autrichienne. La ville d'eau de Slatina Radenci a eu, surtout ces dernières années, un grand développement et un fort accroissement de la production et de la vente de l'eau minérale. L'exportation est passée des 21.800 dollars en 1956 à 128.210 dollars l'année écoulée, donc près de six fois plus. On est cependant en train de créer les conditions pour augmenter encore l'exportation.

Au jour des fêtes on a inauguré à Borščevo un nouvel établissement de mise en bouteilles qui remplit 12.000 bouteilles d'eau minérale à l'heure. A la fois on a mis en service aussi une nouvelle chaufferie. Dans le parc bien aménagé au voisinage du café, on a inauguré une statue, oeuvre du jeune sculpteur de Lendava, Franc Kiraly, qui par les figures de trois jeunes filles représente symboliquement la jeunesse, la beauté et la vitalité.

L'Hôtel Park à Nova Gorica recevra un nouveau bâtiment,

parce que le bâtiment actuel est devenu trop étroit. Nova Gorica, en effet, est visitée par un nombre toujours croissant d'hommes d'affaires et de touristes. On adjoindra à l'hôtel une partie nouvelle qui sera d'une moitié plus grande que l'hôtel actuel et, bien sûr, plus moderne. Ce sera une petite tour de six étages, où il y aura 120 lits. On compte que, le 1er Mai de l'année prochaine, le nouvel hôtel pourra recevoir ses premiers hôtes.

La première locomotive électrique du pays

Dans l'entreprise Rade Končar de Zagreb, on a essayé avec succès la première locomotive électrique de fabrication locale, exécutée par cette usine en collaboration avec un groupe de producteurs yougoslaves. La locomotive a été exposée à la Foire de Zagreb, après quoi elle sera remise aux chemins de fer yougoslaves. L'entreprise

Lončar iz Ribnice

Rade Končar et ses partenaires ont exécuté cette nouvelle locomotive d'après la licence de l'entreprise suédoise ASEA.

La chasse pour des devises

Le tourisme de chasse aussi s'affirme de plus en plus chez nous. Les chasseurs de l'étranger, surtout des pays voisins: Italie, Autriche et Allemagne, aiment venir chasser en Slovénie en automne. Les chasseurs d'Italie sont attirés avant tout par le gibier à plumes. Pour un faisan capturé ils paient 4 dollars, pour une perdrix 3 dollars, en plus de la taxe journalière de 5 dollars. A Peskovci dans le Pomurje, l'unité d'affaires de l'Agence de tourisme Kompas de Ljubljana a un grand parc d'élevage de faisans avec un terrain de chasse correspondant. Dans ce parc on a élevé cette année 25.000 faisans, ce qui est le chiffre le plus élevé jusqu'à présent. Les faisans sont vendus aux chasses de Novi Sad, Zelendol, Bjelovar, Apače et autres. Cette année, l'Agence en a vendu 18.000, alors qu'elle en a envoyé 6.000 dans son propre terrain de chasse.

Sin borseguíes y Bastón a las montañas

Eslovenia es un país montañoso. A muchas de estas montañas se puede llegar con el alambre carril, de esta manera no es necesario ir vestido con el equipo de montaña. Entre los primeros de estos alambres fue construido el de Pohorje, el cual ayudó muchísimo para que esas verdes montañas hayan resultado uno de nuestros más importantes centros turísticos tanto en invierno como durante el resto del año. Hasta el pie de éstas, un ómnibus acerca a los turistas, y desde allí se puede seguir el camino con el alambre carril hacia al cuesta del Pohorje, con cabinas de cuatro asientos hasta el Hotel Belevue, el cual se encuentra a una altura de 1050 m. A través del viaje se goza de una vista maravillosa, abajo la ciudad de Maribor y sobre las colinas viñedos en flor.

Desde el vallecito de Cerklje un alambre carril lleva hasta el Kravec-Co. de 1853 m.—en las montañas de Kamnik. El alambre les lleva hasta una altura de 1473 m, donde hay un hotel de montaña un conjunto de casas de fin de semana, además hay sillas carril para los esquiadores y una antena trasmisora de T. V. la cual se ve desde lejos.

Ya hace unos años que lleva a los turistas a Velika planina, sobre Kamnik, un alambre carril, de tipo colgante, el cual en pocos minutos alcanza casi los mil metros de altura. Sobre la cima hay un Hotel. Desde Velika planina y los esquiadores pueden elegir innumerables recorridos, unas fáciles y otros más peligrosos.

El año pasado comenzó a funcionar en Nova Gorica un alambre carril el cual lleva a los turistas hasta el Monte Santo (Skalnica), donde existe un viejo convento conocido por los peregrinos.

En Gorenjsko existe sin duda el más conocido alambre carril, este va desde el lago de Bohinj hasta el cerro Vogel. En su camino la góndola del mismo se eleva desde los 569 m hasta los 1532 m. Junto al paso de Ljubelj, en la frontera, se encuentra la estación de alambre carril que lleva al monte Zelenica. Este alambre — silla carril — fue hecha ante todo para los esquiadores, pero sirve también en verano para llevar numerosos turistas. Sobre Jesenice ya está a disposición un centro turístico de invierno, Španov vrh, donde hay

varios tipos de alambres, los cuales son usados especialmente por los esquiadores, que concurren durante la temporada de invierno, en verano en cambio gustan andar con ellos, gran cantidad de visitantes para admirar los hermosísimos narcisos que crecen sobre las laderas del Golica. En Kranjska gora funcionan sobre las nevadas laderas del Vitranc siete alambres para esquiadores y una silla carril, la cual llega hasta el refugio que se encuentra casi debajo de la cima.

En septiembre comenzó a funcionar en Golte sobre Mozirje, el más grande, el más extenso y el más veloz de los alambres carriles — tipo góndola colgante — el cual conducirá hasta la cima en una hora 600 visitantes. En Golte, donde se encuentra el cerro más alto de este lugar, — Boskovec, 1590 m — están edificando un hotel, el cual, según calculan, ya en el invierno entrante va a recibir sus primeros invitados.

Hemos nombrado los más grandes y más conocidos alambres carriles de Eslovenia. Según algunos datos figuran además de los anteriores, alrededor de 56 alambres menores, la mayoría de los cuales están destinados a los esquiadores.

Cien mujeres al Triglav

La Dirección del periódico TT de Ljubljana (léase Liubliana) ha organizado este año, ya por cuarta vez consecutiva, la marcha de cien mujeres al Triglav. La dirección del periódico ha recibido más de ochocientos inscripciones de todas las regiones de Eslovenia. El sorteo delimitó imparcialmente las cien agraciadas. Estas se reunieron el 5 de septiembre en Bled, quienes en grupos de a diez a la mañana siguiente, en compañía de experimentados guías del llano de Rudno, comenzaron la magnífica marcha. Con ellas, claro está, también iba un médico, quién en el primer descanso cerca del refugio de Vodnik, hizo quedar a tres de las participantes por estar éstas, demasiado fatigadas como para proseguir la ascensión. El asalto al Triglav no es una cosa tan fácil.

A partir de ese momento a través del camino la niebla acompañó a la caravana pero no por esto faltó la alegría y la buena voluntad.

En el refugio Planika, el cual se encuentra a 2400 m, las turistas olvidaron al momento su cansancio, pues a su derecha les saludaba ya su meta, el imponente pico de Triglav. Muchas de ellas, después durante toda la noche, no durmieron preocupadas por si el día siguiente sería lindo, cuando se realizase la meta deseada de su gran paseo.

El deseo se vió realizado; el sol alumbraba con todas sus fuerzas, cuando cien mujeres vencían victoriosamente la cumbre de nuestro Triglav.

Como una marcha de este tipo no es un simple problema diario, a la llegada de las turistas, algunas de nuestras conocidas compañías les prepararon un gran recibimiento. En el llano de Rundo les esperaba un buey asado, que pesaba trescientos kilos, regalo del Hotel Slon de Ljubljana. Los gustosos bifes fueron acompañados por buenos vinos. Para todas las participantes fue sin duda la marcha al Triglav una emoción única, la cual jamás van a olvidar.

Gran festival deportivo internacional en Ljubljana (pronúnciese Liubliana)

Cerca de 130 de los mejores patinadores artísticos sobre hielo, de todo el mundo, se van a renuir dentro de pocos meses en Ljubljana en un gran festival deportivo internacional. Gracias a la excelente organización del Campeonato Europeo del año 1967, la Federación Internacional de Patinaje (ISU) le confió esta importante misión — la organización del Campeonato Mundial de Patinaje Artístico — justamente a Ljubljana, ciudad que cuenta ya a su favor con innumerables eventos internacionales, y la que también esta vez sin duda, va a recibir con gran satisfacción, a los amantes de tan lindo deporte. El festival se realizará el año que viene desde el 2 hasta el 8 de marzo. El ente organizador espera que además de los 17 países participantes, concurren alrededor de 40 jueces que integrarán el jurado y no menos de 400 representantes de la prensa, radio, TV y cine. Esta gran manifestación deportiva van a transmitirla por la red televisiva de Eurovisión e Intervisión, y por la compañía nortamericana BBC en color, casi todas las estaciones del mundo.

ZDA

Bogastvo slovenskih podvigov na tujem

»Ali že veste, da imamo Slovenci v Ameriki poleg bivšega senatorja kar tri zvezne kongresnike, tri generale, pet škofov, enega izmed treh komisarjev ameriške civilne službe, mnogo županov, znanstvenikov (med njimi nad sto univ. profesorjev), več izumiteljev, vodilnih inženirjev, graditeljev nebotičnikov v Bostonu, Denverju in Tel Avivu, vrsto umetnikov, velepodjetnikov in predsednikov bank? Ali kot Slovenci poznate svetovno priznane slovenske učenjake po svetu, naše tovarnarje v Ameriki, Braziliji, Avstraliji, Afriki ali na Filipinskih otokih, naše dirigente na Finskem, v Argentini, Franciji ali Nemčiji, slovenske zdravnike na evropskih dvorih, v Abesiniji ali Beli hiši, slovenske rektorje univerz in ravnatelje znanstvenih ustanov ali slovenske svetovne in državne prvake?«

To je le del pisma, s katerim se je obrnil na skoraj vse slovenske liste v domovini in tujini Edi Gobec, profesor na univerzi Kent v ZDA. Priznati moramo, da nam to pismo veliko obeta, saj se pogosto znajdemo v zadregi, ko hočemo tujcem povedati, kaj vse so dosegli naši ljudje. Profesor Gobec nam tudi zagotavlja, da bomo na njegovo spodbudo kmalu dobili vse podatke o navdse uspešnih Slovenceh združene v eni knjigi, ki bo izšla v angleščini in slovenščini.

»Ko sem med poletnimi počitnicami leta 1951 delal kot zidarSKI strežnik pri nekem slovenskem podjetju v Clevelandu,« pripoveduje dr. Gobec o tem, kako je prišel do zamisli za tako knjigo, »so me v Ameriki rojeni Amerikanci pogosto dražili in me pozivali naj jim naštejemo slovenske izumitelje, Nobelove nagrajence, svetovno priznane umetnike. Vedel sem nekaj imen, vendar sem bil v zadregi, ker nisem mogel učinkovito in prepričljivo zavrniti domišljavih poredežev. Zato sem začel po delu brskati po clevelandski knjižnici, kjer sem skušal dobiti kaj dobre literature o Slovenceh. Večkrat sem bil razočaran, saj so nas nekateri imenovali za »Greinerje«, drugi trdili, da je 86 odstotkov Slovencev nepismenih, našel pa sem tudi nekaj nadvse laskavih citatov o Sloveniji. Začel sem si beležiti vire in s tem sem tudi začel ustvarjati temelje za poznejši Slovenian Research Center of America (ali Slovensko raziskovalno središče v Ameriki).«

Ob pomoči sodelavcev je dr. Gobec pridno zbiral vsakovrstno gradivo o slovenskih izseljencih, zbirka je rasla in tako so se odločili, da dajo prednost publikaciji o Slovenceh na tujem, ki so dosegli presenetljivo visoke uspehe. Izhajali so predvsem iz sedanosti, posegali pa tudi v preteklost, saj ne žele izključiti ničesar pomembnega, držijo se le pravila: oseba se mora priznavati za Slovenca ali vsaj za potomca Slovencev.

Zanimalo nas je, kaj je dr. Gobcu vodilo pri delu, pa nam odgovarja skoraj samo po sebi umevno: »Vsak Slovenec ima do slovenskega naroda nek dolg, pa naj živi doma ali na tujem. Že od svojega petnajstega leta dalje, ko sem prvič videl vse gorje, ki se je zililo nad Slovence ob nemški zasedbi, sem neprestano čutil močno željo, da bi nekaj storil za Slovence. Danes, ko se na glavi že sveti pleša, pa se mi zdi, da morda kot sociolog Slovencev še največ koristim s pripravljanjem raznih študij in publikacij iz svojega področja.« Kakšen je bil odziv na pismo, ki je bilo objavljeno v vrsti slovenskih časopisov in revij?

»Delno se je začelo zbirati gradivo že leta 1951,« pripoveduje dr. Gobec. »Vse, kar je bilo primernega, sem beležil na kartoteko in vlagal v arhive. S sodelavcem sva tudi pregledala več kot tisoč univerzitetnih katalogov in si izpisala vsako slovensko zveneče ime. Vsakemu takemu sem potem napisal osebno pismo in ga povabil, naj nam pošlje podatke, če je slovenskega rodu.

Osebe, ki so začele sodelovati, so me navadno opozorile na vrsto znancev, ki so tudi kaj izrednega dosegli. Tako se je krog naših pomočnikov zelo razširil in jih imamo že po vsej Ameriki, pa tudi v drugih državah, od Brazilije do Avstralije, od Dunaja do Rima in doma v Sloveniji. Vsi nam pomagajo iz idealizma, saj nimamo denarja, s katerim bi jim to poplačali. Velikokrat moramo prispevati tudi iz lastnega žepa v upanju, da nam bo priskočil kdaj na pomoč kak slovenski milijonar, katerih tudi ni malo. Po objavi mojega pisma so se nam začeli oglašati sodelavci z vsega sveta, ki bodo še obogatili

naše gradivo. Še vedno pa hvaležno sprejemamo gradivo; vsakdo lahko pomaga. Gradivo naj bi se še naprej zbiralo na naslovu: dr. Edi Gobec, Associate Professor of Sociology and Anthropology, Kent State University, Kent, Ohio, 44240 USA.«

Zanimalo nas je še, kdaj predvideva, da bi knjiga izšla?

»To pa je najtežje odgovoriti,« pravi dr. Gobec. »Izvrstnega gradiva imamo že dovolj, da bi lahko takoj napolnili dve knjigi, eno o znamenitih Slovenceh v Ameriki in drugo o naših izredno uspešnih ljudeh po vsem svetu. Vendar pa ne bi želel nikogar izpustiti in gradivo še vedno prihaja. Nekatere pomembne rojake, ki pa so med zamudniki, je treba tudi po šestkrat opomniti, preden zberemo vse potrebno. Gledal bom, da se zbiranje ne zavleče v nedogled, istočasno pa mislim tudi, da ne smemo hiteti, da bi v knjigi ne bile prevelike vrzeli.

Snuje se tudi nekak tehnični odbor iz petičnih prostovoljcev, ki nam bodo pomagali, da bodo te publikacije tudi tehnično na višku, kar je nujno, če hočemo, da bodo imele zlasti med tujci zaželen učinek. Kadar koli pa bo knjiga ali knjigi izšle, mislim, da ne bo rodoljubnega Slovenca, ki bi ne bil veselo presenečen nad bogastvom slovenskih podvigov na tujem.«

Umrl je Filip Progar iz Pittsburgha

V Prosveti smo prebrali žalostno novico, da našega dragega, zvestega prijatelja FILIPA PROGARJA iz Pittsburgha ni več. Umrl je v visoki starosti nad 87 let letos dne 20. avgusta. Včlanjen je bil v društvih št. 118 SNPJ, Slovenskem domu, Klubu slovenskih upokojenecv in Ameriški bratski zvezi. Bil je splošno znan, cenjen in spoštovan, kar smo ponovno zvedeli tudi v stari domovini, saj so ga rojaki, ki so prišli na obisk, velikokrat omenjali. Zelo je bil zavzet za širjenje našega tiska. Vrsto let je bil zastopnik Prosvete za Pittsburgh in okolico; trinajst let, od leta 1956 do zadnjih mesecev, je bil tudi prizadeven zastopnik za Rodno grudo. Velikokrat nam je v pismih, ko nam je sporočal naslove novih naročnikov in pošiljal naročnine, omenjal, da je bolan in da bo pač moral izpreči, a se je vedno znova premislil. Ko se mu je zdravje malo popravilo, smo spet prejeli njegovo ljubo pismo s sporočili in pozdravom, ki ni nikoli izostal: »Želim vam vsem zdravja za celo življenje. Vaš zvesti prijatelj in zastopnik za Prosveto in Rodno grudo Filip Progar.« Lani ga je prizadel hud udarec. Umrla mu je soproga. Zdaj je odšel za njo še sam, da si po dolgem tako delovnem dnevu spočije za vselej.

Dragi naš zvesti prijatelj Filip, iskrena ti hvala za vse!

Pat Hlebak — Miss SNPJ 1970

Tridnevne proslave dneva SNPJ, ki so bile prve dni septembra v Waukeganu, so tudi letos izredno uspele. Te proslave so največji in najpomembnejši dogodek vsega članstva Jednote, vsako leto pa se jih udeleži izredno veliko ljudi. Razen številnih zborovanj in športnih tekmovanj, banketov in drugih prireditev je vsako leto še posebej v središču pozornosti izbor Miss SNPJ. Letos je bila za Miss 1970 izvoljena Pat Hlebak, članica društva 604 SNPJ v Clevelandu. Njena prva spremljevalka je Tery Novak, članica društva 614 v Clevelandu. Obeh se spominjamo kot prizadevnih pevk Mladinskega pevskega zbora krožka št. 2 SNPJ, ki je pred letom dni nastopil tudi na koncertni turneji po Sloveniji. Za Miss aktivnosti je bila izvoljena Rosemarie Roginski. Vsem mladim slovenskim lepoticam iskreno čestitamo in jim želimo še veliko uspehov pri društvenem delu.

Kanada

Zadnja počastitev velikega prijatelja

Združenje Bratstvo in jedinstvo bi moralo imeti 7. septembra piknik na znani farmi Beograd v Wellandportu. Namesto tega veselega sre-

Iz zgodovine naših društev v Franciji. Zgoraj: Jugoslovansko delavsko društvo v Tucquegnieuxu l. 1931. Spodaj: Clani Društva jugoslovanskih rudarjev, ustanovljeno l. 1932 v istem kraju

*Zofka in Krištof Bezenšek iz Charleroi v Belgiji
Družina Ruppe iz Milwaukee
Žitnikova Kathleen iz Parme, Hts. ZDA na svoj prvi rojstni dan*

čanja, smo se užaloščeni sestali na komemoraciji v spomin na našega nepričakovano umrlega velikega prijatelja Williama Jonesa.

Prvega septembra nas je vse pretresla novica o smrti majorja Williama Morisa Jonesa. Bridko je prizadela vse člane jugoslovanske naselbine v Torontu in okolici. Zbrali smo se na njegovi farmi Beograd, kateri je dal to ime, da bi s tem izkazal spoštovanje in ljubezen našim narodom.

Od vsepovsod so prispele sožalne brzojavke. Poslala so jih razna društva in organizacije ter tudi posamezniki iz vseh jugoslovanskih republik. Med prvimi je prispela brzojavka predsednika Jugoslavije Josipa Broza-Tita, poslana Jonesovi soprogi, v kateri je zapisano: »Z veliko žalostjo smo zvedeli, za smrt vašega soproga Williama, velikega prijatelja Jugoslavije. Z majorjem Jonesom nas vežejo brezštevni spomini na iskreno sodelovanje v težkih dnevih v pretekli vojni, kakor tudi na poznejše prijateljske sestanke. Sprejmite iskreno sožalje v imenu moje soproge in v mojem imenu.«

Ob zadnjem slovesu od dragega pokojnika ni bilo dolgih govorov, saj smo vsi ob spoznanju, koliko z njim izgublamo, težko zadrževali solze. Branko Mihič, ki je bil pokojnikov najožji prijatelj, je v kratkih besedah orisal njegovo bogato življenje. Zatem smo ga spremili na njegovi zadnji poti in mu po naših narodnih običajih izkazali poslednjo počastitev.

A farma Beograd bo ostala tudi odslej vselej odprta našim izseljenecem. Tudi v bodoče bodo na njej vsako leto kulturne prireditve Kanadsko-jugoslovanskega dneva. Le majorja Jonesa ne bo več med nami...

Josip Gabre, Toronto

Francija

Poglejte nas, ko smo bili še mladi

Danes vam pošiljam dve fotografiji, ki predstavljata košček naše zgodovine. Poglejte nas, kakšni smo bili, ko smo bili mladi in smo pridno delali na kulturnem in socialnem polju v ponos nam in domovini.

Pred vojno sem delal v Meurthe et Moselle, kjer sem bil soustanovitelj dveh društev. Deloval sem tudi kot društveni tajnik. Leta 1940 sem bil prestavljen v Pas de Calais, kjer živim še danes. V letošnjem januarju sem bil star 70 let.

Leta 1930 je bilo v Tucquegnieuxu več kot tri sto Slovencev. Tam sta delovali dve lokalni društvi. Najprej je bilo ustanovljeno Jugoslovansko delavsko društvo. Naslednje leto pa smo dobili Društvo jugoslovanskih rudarjev, kjer sem bil izvoljen za tajnika. Prvi predsednik pripravljalnega odbora je bil Franc Kocjan, ki je zbolel in umrl v bolnišnici v Nancy 23. julija 1931. Pri Društvu jugoslovanskih rudarjev je bil dolgo let predsednik Ivan Zupan, pri Jugoslovanskem delavskem društvu pa je bil predsednik Jože Hentak. Poglejte poslani sliki: na eni je odbor Jugoslovanskega delavskega društva. Od leve proti desni so: odbornik Ivan Zupan, blagajnik Ivan Jug, podpredsednik Franc Krivec, predsednik Jože Hentak, tajnik Ivan Gradišnik, preglednik Jože Žagar in odbornik Jože Radič. V sredi od leve: Jože Črtalič, Ivan Udovč, Rudolf Rože, Jože Hribar, Jože Bec, Alojz Vrščaj. Zada od leve proti desni: Anton Rabselj, Franc Vidovič, Ivan Cepin, Jože Tramte, Avgust Colič. Na drugi sliki pa so člani igralske sku-

pine. Sede: Marija Radič, Ana Gradišnik, Antonija Rože, učitelj Janko Jankovič, Liza Gruden in Marija Godec. Moški zadaj: France Janežič, Andrej Tomc, Jože Radič, Franc Poljanšek in Franc Škoda.

Z veseljem in navdušenjem smo delali v društvih, posebej v letih, ko nas je bilo veliko skupaj. V času gospodarske krize, je bilo dosti naših ljudi odpuščenih, odselili so se, mnogi pa so tekom let pomrli. Naša mladina, rojena v Franciji, pa se danes ne zanima za tradicije svojih staršev, ki so pred leti prišli iz domovine delat v francoske rudnike. Naši mladi potomci vse bolj postajajo Francozi in morda po desetih letih ne bo nikogar več, ki bi vam poslal kakšno sliko in dopis o našem delu v preteklih letih.

Tudi mnoge od teh, ki so na obeh fotografijah, že dolgo krije tuja zemlja. Naj jim bo ta dopis v spomin.

Ivan Gradišnik, Sains en Gohelle P. d. C.

Švica

V klubih je živahno

Jugoslovanski klub v Zürichu bo ustanovil dramsko sekcijo, v katero vabi vse, ki imajo veselje in smisel za dramsko igro. Brez dvoma je za to novo sekcijo med našimi ljudmi kar dosti zanimanja in bo dramska skupina kmalu zaživela in začela z delom.

V prostorih kluba so nedavno odprli razstavo slik mladega jugoslovanskega slikarja Draga Štefana. Slike so tudi naprodaj. V klubu v Amriswilu je bil 9. septembra lepo obiskan večer slovenskih filmov. Folklorna skupina Jugoslovanskega kluba iz Basla je skupno z narodnim orkestrom z bogatim programom nastopila za naše delavce v Kaprelerhofu pri Badnu. Naslednji dan v nedeljo 14. septembra pa je ta folklorna skupina skupno s folklorno skupino iz Amriswila in Badna, z orkestrom in solisti imela prireditev za jugoslovanske delavce v Dornbirnu, Avstrija. Naši v Stuttgartu se radi zbirajo v svojem klubu na Tübinger Str. 21. Klub ima prijetno urejeno restavracijo. Članom je na razpolago televizor, gramofonske plošče, domače knjige in časopisi, šah itd. Podobno so za prijetno družabnost poskrbeli v Jugoslovanskem klubu v Zahodnem Berlinu, kjer so klubske prostore nedavno renovirali.

Nanovo odprti klub v Münchnu (na Meulerstr. 56) si je kot eno svojih prvih nalog odločil, da svojim članom omogoči pouk nemščine, ki jim je nujno potreben.

Avstrija

Z našimi delavci so zadovoljni

Nedavno je jugoslovanski generalni konzul v Celovcu Karmelo Budihna obiskal nekaj podjetij v Vorarlbergu, kjer so zaposleni jugoslovanski delavci. Med drugimi je obiskal tekstilno tovarno Ottem Spinn Weberei v Hohenemsu, kjer dela 35 naših delavcev. Predstavniki tovarne so naše delavce zelo pohvalili, da so pri delu prizadevni. Naglasili so predvsem, da so se v podjetju zaposleni Jugoslovani zelo hitro naučili toliko nemščine, da se lahko brez težav sporazumevajo z delodajalci in delovnimi tovariši.

»Pozabil« je plačati naše delavce

Avstrijska policija je na prijavo jugoslovanskih delavcev aretirala Feliksa Klugerja iz okolice Annaberga v Spodnji Avstriji, ker je kot poslovođa nekega lesnopredelovalnega obrata oškodoval 23 jugoslovanskih delavcev za več kot sto tisoč šilingov.

Kluger je lani poleti najel skupino naših delavcev za sečnjo v Spodnji Avstriji za podjetje, ki je last njegove žene. Pri sklepanju delovne pogodbe je obljubil, da bo delavcem poleg rednega zaslužka izplačal še po 13 šilingov na uro, če bodo sečnjo zaključili pred rokom. Naši fantje so krepko poprijeli in delo res zaključili pred rokom. Kljub temu, da so se med tujimi in domačimi delavci že prej širile govo-

rice, da pri tem obratu ni vse tako kakor je treba, so bili naši delavci prepričani, da se bo Kluger držal pogodbe. A čakali so zaman. Končno pa je bilo njihove potrpežljivosti konec. Na plačilni dan v soboto, ko so spoznali, da se je Kluger tudi tokrat izognil obljubi, so odšli na orožniško postajo in nevestnega delodajalca prijavili. Pri prvem zaslišanju se je Kluger izgovarjal, češ da se je urezal v računih. Med razpravo se je tudi izkazalo, da je Kluger »pozabil« plačati za najete naše delavce tudi prispevek za zdravstveno blagajno, tako se je njegov dolžni znesek povečal na približno 150.000 šilingov.

Belgija

Naši izseljenci pomagajo Magdaleni

Koga ni pretresla usoda beograjske študentke Magdalene Novakovič, ki je lani pri ustaški teroristični akciji v beograjskem kinu »20. oktober« izgubila obe nogi. Belgijec jugoslovanskega porekla Nikola Longin, predsednik Društva jugoslovansko-belgijskega prijateljstva je začel med našimi izseljenci v Belgiji zbirati prispevke za nakup protez za Magdaleno in da se ji omogoči nadaljevanje študija v Angliji. Longin s soprogo je obiskal Magdaleno že lani, ko se je še zdravila v bolnišnici. Takrat sta jo tudi povabila, da ju obišče v Belgiji. Po povratku v Belgijo se je Longin z dvema prijateljema dogovoril, da kupijo Magdaleni avtomobil na ročno upravljanje, s katerim se bo vozila na fakulteto. Ko so to zvedeli drugi naši izseljenci, so predlagali, da bi začeli širšo akcijo. Ker je Magdalena medtem že dobila avtomobil v darilo od nekega domačega podjetja, so naši izseljenci v Belgiji sklenili, da zberejo sredstva, ki bodo Magdaleni omogočila nakup protez in nadaljevanje študija.

Argentina

V spomin na prvo slovensko godbo na pihala

Ko so v letu 1927 Slovenci začeli množično prihajati v Argentino, posebno še s Primorske, je bilo med njimi precej godbenikov, ki so doma sodelovali pri godbah na pihala. Zato so že konec tega leta pri delavskem kulturnem društvu Ljudski oder v Buenos Airesu začeli razmišljati, da bi poleg že obstoječega tamburaškega in pevskega zbora ter dramske skupine ustanovili še godbo. Sklican je bil sestanek vseh tistih, ki so imeli do tega veselje, ki je bil kar lepo obiskan. Prišli so Tržačani, Vipavci, Kraševci, Brici, pa tudi tisti iz stare Jugoslavije. Dogovorili so se, da bo nabavil vsak svoj instrument in bodo začeli z vajami že leta 1928. Vodstvo je prevzel Viktor Samec iz Doline pri Trstu. Vaje so imeli kar v kleti neke trgovine, ki je bila poleg društvenega sedeža v Calle Osorio. Najprej so vadili koračnice. Prvikrat je godba javno nastopila 1. maja 1928, ko je korakala na čelu prvomajske povorke kot edina godba v mestu. Nato je godba igrala na plesih, zborovanjih, piknikih, budnicah itd. Ti nastopi so bili vsi brezplačni.

V začetku je godba imela 24 članov, pozneje pa je to število upadlo, ker so se nekateri odselili. V septembru 1931, ko je policija zaprla prostore Ljudskega odra, tudi godba ni nastopala do leta 1932, ko je Mirko Ličen ponovno ustanovil godbeni krožek Zarja. Glasbila so »ukradli« iz zaprtih prostorov društva Ljudski oder. Krožek Zarja je spet vodil Viktor Samec, pri policiji pa je bil registriran Mirko Ličen. Ta godbeni krožek je uspešno nastopal na plesih, piknikih in podobnih prireditvah, ki so jih člani Ljudskega odra prirejali pod različnimi imeni (zidarski, mizarski, soboslikarski, ženski, mladinski ples in podobno). Izkupičeško od teh prireditev je šel za mednarodno Rdečo pomoč, protifašistično zvezo ter za pomoč preganjencem in političnim zapornikom. Ko je bilo leta 1933 društvo Ljudski oder spet dovoljeno, je bil godbeni krožek Zarja ukinjen. Spet je zaživela godba, ki je obstajala vse do leta 1938. Takrat so pri Ljudskem odru ustanovili godalni orkester, ki ga je vodil Jože Samec, sin Viktorja Samca.

Mirko Ličen

Uveljavljen je še en sporazum z Zvezno republiko Nemčijo

S 1. novembrom 1969 se je pričel uporabljati tudi tretji sporazum med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo s področja socialne varnosti, to je sporazum o zavarovanju za primer brezposelnosti. Tudi ta sporazum prinaša jugoslovanskim delavcem v Zvezni republiko Nemčiji jamstvo, da bodo za primer, če bi ostali brez svoje krivde brez dela v tej državi, prejeli najmanj šest mesecev dajatve za brezposelnost v breme bodisi nemškega, bodisi jugoslovanskega zavarovanja za brezposelnost.

Temeljno načelo, ki ga uveljavlja novi sporazum, je, da so jugoslovanski delavci v Zvezni republiko Nemčiji (in seveda tudi nemški delavci v Jugoslaviji) izenačeni z domačimi delavci v pravicah in seveda tudi v dolžnostih, ki jih predvideva zakonodaja o zavarovanju za brezposelnost. Jugoslovanski delavci, zaposleni v Zvezni republiko Nemčiji, uživajo torej načelno ugodnosti v času brezposelnosti po nemških predpisih o zavarovanju za brezposelnost in o pomoči brezposelnim. Ti predpisi vežejo pravico do nadomestila zaslužka v času brezposelnosti na naslednje pogoje:

1. da ima delavec vsaj 26 tednov zavarovanja za brezposelnost v Zvezni republiko Nemčiji, pri čemer pa se spričo novega sporazuma prišteva tudi doba zavarovanja v Jugoslaviji;
2. da delavec nima premoženja ali drugih dohodkov, ki bi ga izključevali od pravice do nadomestila, in
3. da delavec ni ostal brez dela po svoji krivdi.

Ker upošteva novi sporazum tudi premoženjsko stanje jugoslovanskega delavca v Jugoslaviji, bo moral jugoslovanski delavec, ki bo uveljavil v Zvezni republiko Nemčiji pravico do nadomestila v času brezposelnosti, dokazati, da tudi v Jugoslaviji nima premoženja, ki bi ga izključevalo po nemških predpisih od pravice do nadomestila izgubljenega zaslužka.

Novi sporazum ureja pravice v času brezposelnosti različno glede na to, v kateri od obeh držav, ki sta podpisali sporazum (torej v Jugoslaviji ali Zvezni republiko Nemčiji), živi delavec, ki je ostal brez dela. Za jugoslovanske delavce, ki ostanejo brez svoje krivde brezposelni v Zvezni republiko Nemčiji, bo moral najprej nemški organ za posredovanje dela poskusiti najti takemu delavcu drugo ustrezno zaposlitev v Zvezni republiko Nemčiji, v tem času pa poskrbeti za njegovo vzdrževanje. Tako bo jugoslovanski delavec v prvem mesecu brezposelnosti v Zvezni republiko Nemčiji užival pravice kot brezposelna oseba povsem po nemških predpisih in tudi višini, kot je predvidena za nemške brezposelne delavce. Če nemški organ za posredovanje dela ne bo uspel v

teku enega meseca najti jugoslovanskemu delavcu druge ustrezne zaposlitve, bo lahko odšel jugoslovanski delavec s pristankom nemškega organa za posredovanje dela v Jugoslavijo. Tak pristanek bo dal nemški organ takrat, ko tudi v enem mesecu ne bo uspel najti jugoslovanskemu delavcu ustreznega dela, ali pa se utemeljeno pričakuje, da takega dela sploh ne bo mogoče najti glede na potrebe po takšni delovni sili v Zvezni republiko Nemčiji. Drugi primer, ko bo nemški organ dal jugoslovanskemu delavcu pristanek, da se bo lahko vrnil domov v Jugoslavijo, je takrat, ko je bil jugoslovanski delavec zaposlen vsaj tri leta v Zvezni republiko Nemčiji.

Potem ko se jugoslovanski delavec vrne v svojo domovino, dobiva še naprej dajatve (nadomestilo), če bo ostal tudi v Jugoslaviji brez dela. Vendar nastopi sedaj bistvena razlika nasproti prvemu mesecu, ko je prejemal dajatve po predpisih Zvezne republike Nemčije: sedaj dobiva brezposelni jugoslovanski delavec dajatve po jugoslovanskih predpisih in tudi ob pogojih, ki jih predvideva jugoslovanska zakonodaja, čeprav v nemško breme. Ti pogoji so nekoliko strožji od pogojev, ki jih postavlja za te dajatve nemška zakonodaja, posebno glede premoženjskega stanja, ki ovira pravico do nadomestila, pa tudi glede predhodnega staža, ki se v Jugoslaviji terja v času vsaj dvanajst mesecev nepretrgane zaposlitve ali 18 mesecev v zadnjih dveh letih, preden je postal delavec brezposelen. Tudi višina nadomestila bo v Jugoslaviji nižja, ker se bo ugotavljala po povprečnem zaslužku (osebni dohodku) za podobno delo v kraju, kjer sedaj jugoslovanski delavec prebiva v Jugoslaviji.

Ker je novi sporazum, kakor vsi podobni sporazumi, recipročen, se pri ugotavljanju pravic upoštevajo tudi dejstva, ki nastopajo na območju druge države-podpisnice sporazuma. Tako vplivajo po novem sporazumu dajatve iz socialnega zavarovanja ali drugi dohodki oziroma zaposlitev delavca v eni državi-podpisnici sporazuma tudi na pravico do zavarovanja oziroma dajatev iz zavarovanja za brezposelnost (predvsem plačevanje nadomestila v času brezposelnosti) v drugi državi-podpisnici sporazuma. Če pa je brezposelni delavec enkrat že prejel nadomestilo zaradi brezposelnosti, mora v primeru, če postane ponovno brezposeln, spet izpolniti pogoje predhodnega zavarovanja, ki se terja po predpisih tiste države, pri čemer pa se bo ponovno prištel doba zavarovanja v drugi državi-podpisnici sporazuma.

Za jugoslovanske delavce, ki ne bi izpolnili pogojev za redne pravice (predvsem do nadomestila izgubljenega zaslužka) po nemških predpisih, je važno določilo, da dobe v primeru, če so delali v Zvezni republiko Nemčiji najmanj 10 tednov, posebno pomoč za brezposelne. To bo prišlo seveda v poštev le takrat, kadar jugoslovanski delavec tudi skupaj z jugoslovansko dobo zavarovanja ne bo dopolnil 26 tednov zavarovanja, kar terjajo nemški predpisi za redne pravice v času brezposelnosti.

Nova ureditev položaja brezposelnih delavcev v državah podpisnicah velja, kot smo uvodoma ugotovili, od 1. novembra 1969 naprej, kar pomeni, da se bodo tudi dajatve po novem sporazumu izplačevale šele od tega dne naprej. Pač pa se bodo za ugotovitev, ali so izpolnjeni pogoji za te dajatve, upoštevala tudi pravno pomembna dejstva iz obdobja pred 1. novembrom 1969, predvsem doba zavarovanja, prebita v obeh državah podpisnicah sporazuma.

Dr. Lev Svetek

Kdo plača stroške zdravljenja?

Ka sva bila z ženo na dopustu v Jugoslaviji, si je žena zlomila nogo in smo jo morali dne 8. avgusta t. l. odpeljati v bolnišnico v Ljubljani. Tam se sedaj (sredi septembra t. l.) še večno nahaja. Ko sem se vrnil — brez nje — v ZR Nemčijo, kjer sem zaposlen, sem šel to nezgodo prijaviti na pristojno nemško bolniško blagajno, vendar so mi rekli, da bolniškega lista ne bodo poslali v Jugoslavijo, temveč moram sam plačati stroške, nakar mi bodo vrnili določen odstotek stroškov. Ker mi je znano, da je že bil ratificiran sporazum med Jugoslavijo in ZR Nemčijo o socialnem zavarovanju, prosim za informacijo, kako so take zadeve urejene s konvencijo.

Galičič Matija iz Hertena, ZR Nemčija

Čeprav je bila konvencija o socialni varnosti med Jugoslavijo in Zvezno republiko Nemčijo ratificirana že lansko leto, se je pričela uporabljati šele s 1. septembrom letos, ker so bile dokaj pozno (v juliju) izmenjane ratifikacijske listine med obema državama. Poslej, ko se konvencija uporablja, torej po 1. septembru 1969, nosi država, kjer je delavec zavarovan, stroške nujnega zdravstvenega varstva tudi v primeru, če se zavarovanec in njegovi zavarovani družinski člani mudijo prehodno (na dopustu, kot turisti in podobno) v drugi državi podpisnici sporazuma. Stroške zdravstvenega varstva v takem primeru založi zavarovanje tiste države, kjer se pojavi bolezen ali nesreča, povrne pa jih potem organ zavarovanja tiste države, kjer je delavec zavarovan.

Zato morate nujno dvigniti pri nemški bolniški blagajni, kjer ste zavarovani (Landkrankenkasse), potrdilo, da ste vi in vaša žena zavarovani po nemških predpisih in da ste imeli v času začasnega bivanja v Jugoslaviji pravico do dajatev za primer bolezni po nemških predpisih. Tako potrdilo boste dobili na posebnem dvojezičnem obrazcu »Ju 6«, ki ga predvideva nova konvencija in ki so že natisnjeni. Po izročitvi tega potrdila, bo jugoslovanski komunalni zavod za socialno zavarovanje izstavil vaši ženi bolniški list kot podlago za pravico do zdravstvenega varstva v Jugoslaviji. Jugoslovanski zavod bo stroške, ki so zvezani z vašim zdravljenjem v Jugoslaviji, naknadno izterjal od nemškega nosilca zavarovanja, in sicer za čas od 1. septembra 1969 dalje, ko se uporablja nova konvencija. Stroški, nastali pred tem dnem, pa bodo bremenili neposredno vas, če vam nemški zavod teh stroškov ne bo hotel povrniti.

L. S.

Dedovanje nepremičnine v Jugoslaviji

V Nemčiji živim s svojo družino že več kot 10 let in imamo vsi nemško državljanstvo. V Jugoslaviji pa imam nekaj nepremičnega premoženja. Zanima me, ali bo lahko moj sin to mojo posest podedoval po moji smrti in z njo razpolagal?

F. B., Nördlingen, Nemčija

Nepremičnino v Jugoslaviji lahko zapustite samo nekemu, ki je z vami v krvnem sorodstvu. Vaš sin bo lahko kot dedič postal pravno-veljavni lastnik vaše posesti, če tudi ne bo imel jugoslovanskega državljanstva. Zemljišče bo lahko uporabljal in na njem tudi zgradil hišo, prodal pa ga bo lahko samo jugoslovanskemu državljanu.

Zgradil si bom montažno hišico

V kratkem se nameravam vrniti in si zgraditi montažno hišico v Sloveniji. Vljudno prosim, da mi sporočite naslove slovenskih gradbenih podjetij, ki postavljajo montažne družinske hiše iz lesa in ostalega montažnega materiala. Želel bi dobiti njihove prospekte, da bi se lahko odločil za najbolj ugodno ponudbo.

Z. M. Göteborg, Švedska

Navajamo vam naslove treh gradbenih podjetij, ki vam bodo rada postregla s prospekti in ceniki za montažne hišice, ki jih gradijo:

Lesna industrija JELOVICA, Škofja Loka,

Lesna in pohištvena industrija MARLES, Limbuš pri Mariboru, Poslovno združenje za industrijsko gradnjo IMOS, Ljubljana, Trg VII. Kongresa ZKJ št. 1.

Če še nimate zemljišča, pišite tudi na občino, v kateri nameravate postaviti hišo, ali ima na svojem območju zemljišče, določeno za gradnjo montažnih hiš, kje in kako lahko pridobite ustrezno parcelo.

Naslovi socialnih delavcev v ZR Nemčiji

Prejšnji mesec je v ZR Nemčiji začelo delati devet posvetovalnic za jugoslovanske delavce, za katere so se dogovorili na nedavnih pogovorih med nemško organizacijo »Arbeiterwohlfahrt« ter jugoslovanskimi sindikati in zveznim birojem za zaposlovanje. Objavljamo naslove teh posvetovalnic:

1. 1000 Berlin 19 (Charlottenburg), Suarezstrasse 11 (tel.: 3063141)
2. 6800 Mannheim, Murgstrasse 11 (tel.: 31 930)
3. 7320 Göppingen, Uhlandstrasse 5
4. 7000 Stuttgart, Neckarstrasse 31
5. 7800 Freiburg, Brombergstrasse 34
6. 8000 München 21, Von der Pfordten 44 (tel.: 565 721)
7. 4600 Dortmund, Schumannstrasse 6 (tel.: 801 761)
8. 6000 Frankfurt/M, 1 Münchner Strasse 48 (tel.: 232 863)
9. 4000 Düsseldorf, Metzgerstrasse 15, (tel.: 444 157)

Iz pisem

Naša zastopnica Anna Klun iz Pittsburgha, nam je spet poslala pet naročnin za Rodno grudo in pripisala: »Vedite, da so vsi zelo zadovoljni z Rodno grudo. Posebno pohvali revijo družina Viktorja Wallace iz Toleda, Ohio. Vsi so rojeni v Ameriki pa vsak mesec komaj čakajo, da prispe revija.«

Kristina Eberhard, poročena iz Rochester, N. Y. pa piše: »Tebi, draga Rodna gruda, prisrčen pozdrav iz daljne tujine! Zelo se veselim tvojega prihoda, saj mi prinašaš toliko lepega čtiva in razvedrila. Tako sem vsaj trenutno srečna sredi vseh narodnosti sveta. V aprilu sem se poročila in pošiljam svoj novi naslov ter sporočam, da želim še dalje ostati vaša zvesta naročnica.«

Čestitke

Milan Bizjak iz Port Alberni, B. C. Kanada pošilja vsem Slovencem doma in širom sveta čestitke za državni praznik 29. november.

Spoštovani rojak Bizjak! Tudi mi vam čestitamo k prazniku naše domovine s toplimi željami za vašo srečo in uspešno delo.

Uredništvo

Lepo je bilo na obisku v domačih krajih

Na Matici že prejemamo številna pisma, v katerih nam rojaki iz raznih dežel pišejo, kako lepo so se imeli letos na počitnicah doma in koliko lepih spominov so odnesli s seboj. Znani društveni delavec Rudi Potočnik iz Detroita je o svojih srečanjih in doživetjih v Jugoslaviji, ki sta jo letos obiskala s soprogo Mary, napisal v ameriško Prosveto zanimiv obširen članek, ki je izhajal v več nadaljevanjih. Iz nekaterih pisem, ki smo jih prejeli na Matici, pa tukaj objavljamo nekaj odlomkov. Preden pa jih zapišemo, naj povemo samo še to: srčno veseli smo, da ste bili zadovoljni med nami in ste odnesli s seboj prijetne spomine. Pridite še med nas, dragi naši prijatelji!

France Pavlič iz ZDA je zapisal:

Ob mojem obisku v Sloveniji sem videl veliko stvari, veliko novega; na vsakem koraku me je čakalo kako presenečenje. V Trbovljah, na primer, se s sošolci nisem sestal v kaki starodavni gostilni, ampak v modernem hotelu. Tudi drugi slovenski industrijski kraji se iz starih delavskih kolonij spreminjajo v moderna mesta. Trboveljsko dolino so napolnile velike tovarne, šole, bolnišnice, kulturni domovi. Trgovine so obložene z domačimi in tujimi izdelki, ljudje, posebno mladina, pa so lepo in okusno oblečeni.

Zanimivo je tudi, da slovensko časopisje nepristransko poroča o novicah z vsega sveta, v pismih bralcev pa ljudje ocenjujejo, kaj je dobrega in slabega v vsakdanjem življenju. Kraji in ljudje z vsega sveta si postajajo vse bolj podobni, vse manj razlik je tudi med Ameriko in Slovenijo.

Feliks Štrumbelj iz Euclida, O., pa pravi:

»Po prijetni vožnji brez zamude, smo spet nazaj v naši krušni domovini in obujamo spomine na vse, kar smo doživeli v lepi Sloveniji. Žena se kar ne more načuditi vaši prijaznosti, kadar sva prišla, ste naju z veseljem sprejeli. Hvala! (Ta pohvala je pa kar prevelika, kako pa naj sprejmemo ljube prijatelje?! Uredništvo)

Vseh enajst tednov sva se imela prav dobro, na morju v Ankaranu je bilo prav lepo in sva se kar dobro pozdravila. Vozili so naju moji nečaki po Gorenjskem, Dolenjskem, kamor sva hotela in povsod je bilo krasno. Tople pozdrave vsem!

Justin Čebul, predsednik Združenja Jugoslovanov v Sallamuinesu, Francija, v svojem obširnem pismu piše:

Težko se pripravim k pisanju, ker mi desnica zaradi revmatizma vedno peša, a ker sem vam obljubil, da vam bom napisal o svojih vtisih z letošnjega obiska, to obljubo izpolnjujem.

Najprej se vam na Matici zahvaljujem za prisrčen sprejem, ki sva ga bila s prijateljico deležna. Zahvaljujem se tudi dr. Levu Svetku za prijazen sprejem in koristna napotila glede naših

Domačije na Gabrski gori nad Poljansko dolino (Foto: A. Tomšič)

penzij, ki jih prejemamo od Zavoda za socialno zavarovanje iz domovine. Posebej zahvala v imenu vdove Frančiške Rus, ki je že nekaj tednov po intervenciji prejela, kar ji je pripadalo. Vsem izseljencem priporočam, da se v potrebi obrnejo na dr. Svetka.

Izseljenski piknik 4. julija v Škofji Loki je bil res krasna prireditve. S prijateljico naju je posebej navdušil spreved naših prelepih narodnih noš in jezdec z zastavami. V tujini, posebej še pri nas v Franciji, nimamo priložnosti, da bi videli kaj takšnega, zato ni čudno, da je imela prijateljica solze v očeh. Vse kar smo ta dan videli in doživeli, nam bo ostalo v trajnem spominu. Obljubili smo si, da se prihodnje leto spet snidemo na tej prireditvi.

Na povabilo predsednika Pirkoviča sem se udeležil seje glavnega odbora Slovenske izseljenske matice, kjer so razpravljali, kako bolj učinkovito pomagati izseljencem. Mi v severni Franciji smo zadovoljni, če nam Matica kdaj pošlje kakšno folklorno skupino, ko imamo proslavo našega narodnega praznika. Letos jo bomo imeli 16. novembra. Po seji smo bili predstavniki izseljenskih društev povabljeni na sprejem k podpredsedniku slovenske vlade dr. Josipu Brileju.

V nedeljo dne 28. septembra je naše Združenje organiziralo izlet na Jugoslovansko razstavo v Parizu. Ob tej priložnosti smo bili nad vse lepo sprejeti od predstavnikov jugoslovanskega poslanstva v Parizu. Najlepše se jim zahvaljujemo! Vsem na Matici prisrčne pozdrave!

Same si kuhamo

Danes se vam oglašamo tri Slovenke iz Nemčije. Skupaj delamo in tudi skupaj stanujemo. Skupaj beremo Rodno grudo in vas prosimo, da objavite nekaj navodil za pripravo kakšnih enostovnih, dobrih domačih jedi. Kuhamo si namreč same, ker je boljše, kakor pa če jemo v menzi. Ker smo mlada dekleta, nam je veliko za linijo. Prosimo, objavite, katera živila ne rede.

Tončka, Milka in Anica

Drage Tončka, Milka in Anica!

Če ste v skrbeh za vitko linijo, morate predvsem paziti na pravilno prehrano. Kruha jejte čim manj. Močnate jedi in slaščice morate črtati z jedilnika, enako mastne sire, klobase, salame in sploh svinjino. Za malico namesto sendviča jejte jabolka ali spijte kozarec mleka. Pijte čim manj tekočin, največ do tričetrt litra na dan, izogibajte se alkohola. Živila, ki ne rede, so: sadje, zelenjava — dušena ali presna v solati, razne vrste mesa: perutnina, teletina, govedina, ribe — kuhane ali dušene, jajčne jedi, gobe. Solite malo, za zabelo uporabljajte maslo, olje ali rastlinsko maščobo — malo. Zdaj pa nekaj jedil, ki ne rede:

Teletina z zelenjavo

Pol kg telečjega mesa razrežemo na manjše koščke in osolimo. Srednje veliko cvetačo razdelimo na cvetke, nekaj cvetačnih listov pa drobno zrežemo, prav tako še dva rdeča korenčka. V kozici razbelimo žlico maščobe, dodamo nekaj sesekljanje čebule in narezano teletino. Ko se meso nekoliko prepraži, dodamo zelenjavo, prilijemo zajemalko tople vode in jed pokrito dušimo. Vodo sproti po malem dolivamo. Jed mora biti gosta.

Govedina s kislim zeljem

Kilogram govejega stegna ali plečeta nasolimo, namažemo z gorčico in ga v kozici na ogreti maščobi z vseh strani opečemo. Nato dodamo košček čebule, strok česna in lovorov list ter zalijemo z zajemalko tople vode in meso počasi dušimo do dve uri. Vmes po potrebi dolivamo toplo vodo, ki smo ji dodale jušno kocko. Dušeno meso razrežemo na kose in postrežemo poleg s kislim zeljem, ki smo ga skuhale posebej.

Čufte v paradižnikovi omaki

Pol kg sesekljanega telečjega in govejega mesa solimo in prepražimo z nekaj sesekljanje čebule na malo maščobe. Dodamo štiri žlice opranega riža, ščep majaronovih plev in zalijemo z nekaj žlicami tople vode. Posebej pripravimo redko paradižnikovo omako. Ko je riž napol dušen, oblikujemo iz zmesi srednje velike cmoke, ki jih zakuhamo v paradižnikovo omako.

Kuhane ribe

V kozici zavremo vodo, jo solimo, dodamo žlico kisa ali vina, jušno zelenjavo, košček čebule, lovorov list in cel poper in pustimo, da voda malo vre. Nato dodamo očiščene ribe. Najprimernejše so postrvi, lipan, smuč, som ali krap. Če niso prevelike, jih pustimo cele, večje pa razrežemo. Kuhamo jih 12 do 15 minut.

V spomin

Ob četrti obletnici smrti ljube žene in dobre matere **Marije Narobe** iz Merlebacha v Franciji se spominjamo nepozabne pokojnice z veliko ljubeznijo in globoko hvaležnostjo.

Mož Franc, sin Franc
in hčerka Marija

Kuhane ribe zložimo na krožnik ter jih po okusu zabelimo z raztopljenim maslom ali pa z ogretim oljem, kateremu smo dodali sesekljan strok česna in zelen peteršilj.

Omleta z gobami

V skodelico ubijemo dve jajci, dodamo sol in žlico mleka, stepemo in vlijemo v ponev, kjer smo segreli maščobo. Ko omleta zakrkne, jo obložimo s sesekljanimi posebej praženimi gobami, nato jo prepognemo in z loparjem položimo na segret krožnik. Namesto z gobami lahko omleto obložimo z dušenim graham, špinačo itd.

Zelenjavna rižota

Narezano cvetačo, korenček, nekaj kolesc čebule dušimo na segreti maščobi, solimo, dodamo razrezan svež paradižnik ali žlico mezge in zajemalko juhe ali vode. Ko se zelenjava malo zmehta, dodamo opran riž in dušimo, da se riž zmehta. Vmes po potrebi po malem zalivamo s toplo vodo, v kateri smo raztopile jušno kocko. Posebej pripravimo grahovo omako iz svežega ali konzerviranega graha in z njo potsrežemo na krožniku skupaj z rižoto.

Cvetača v solati

Lepi veliki cvetači obrežemo zunanje liste, jo operemo in skuhamo v osoljenem kropu. Kuhano damo v skledo in oblijemo z omako, ki smo jo naredile iz razredčenega kisa, olja, nastrganega trdo kuhanega jajca, popra in sesekljanega zelenega peteršilja. Peteršilj lahko poleti nadomestimo s sesekljanim drobnjakom ali pehtranom.

AMERIŠKI ROJAKI!

Najlepše darilo za vaše otroke in vnuke je učbenik slovenskega jezika

Zakaj ne po Slovensko — Slovene by Direct Method

v knjigi in na ploščah.

Naročite ga takoj pri Slovenski izseljenski matici, Ljubljana, Cankarjeva cesta 1/II.

Opozorite na učbenik tudi svoje prijatelje in znance, ki žele, da njihovi potomci na tujem ohranijo domačo besedo.

Vida Brest:

MEDO JE VSEGA KRIV

Bojanka ima medvedka Meda in Medo je vedno vsega kriv.

»Kdo je polil mleko?« vpraša mamica.

»Medo je polil mleko. Ti! Ti! Medo!«

»Kdo je zmočil hlačke?«

»Medo je zmočil hlačke,« pravi Bojanka in mu žuga. Pa je polila mleko Bojanka in zmočila hlačke Bojanka.

In ko gresta zvečer spat Bojanka in Medo, Bojanka iz spalnice tako dolgo kliče, da pride mamica.

»Medo ni zaspan. Medo noče spati.« Pa noče spati Bojanka.

»Kdo je poreden?« vpraša mamica.

In spet je poreden Medo. Takih krivic pa se vsakdo naje in se jih je tudi Medo iz rumenega pliša in očmi iz dveh temnih

gumbov. Zato je izginil. Nikjer ga ni. Ni ga za pečjo, kjer ima svojo blazino, ni ga pod klopjo, kamor gre včasih počivat, ko ga Bojanka spusti iz rok, ni ga med Vitkovimi zvezki. Čez dan ga je že mogoče pogrešiti, ampak zvečer, zvečer je hudo!

»Kje je Medo? Bojanka ne bo sama spala, tudi Medo mora spat!«

»Medvedka ni. Ušel je,« pravijo. »Vedno je bil vsega kriv, pa je raje ušel.«

»Ušel je...« joka Bojanka.

Toda kam je ušel? In vsi ga iščejo. Dedek in babica, očka in mamica, bratec in teta. Povsod brskajo, vse obračajo, medvedka pa nikjer. Če ni Meda, bo šla punčka Polonca z Bojanko spat. Toda

punčke Polonce Bojanka ne mara. Meda hoče. In nato še dolgo v posteljici joka, ker ni Meda.

Nazadnje pa so Meda le našli. Zadnja je šla spat babica, in ko je odgrnila posteljo, je pod odejo ležal Medo. Tja se je skrila, ker je vedel, da pri babici ne bo nikdar kriv, če bi bilo kaj narobe. Toda babica pravi, da je bolje, če je pri Bojanki. Položi ji ga na posteljico, in ko se Bojanka zjutraj zbudi, ga zagleda in ga stisne k sebi.

Pa je spet polito mleko.

»Kdo je polil mleko?«

»Ni ga Medo polil,« pravi Bojanka. »Bojanka ga je polila.« In ker Medo ni več kriv, bo pri Bojanki ostal.

Ela Peroci

JURIJEVA TAJNA

Juriju je bilo osem let in hodil je v drugi razred osnovne šole. Bil je miren deček in je živel pri dedku in babici v Ljubljani. Mame že nekaj tednov ni videl. Dedek mu je povedal, da jo iščejo Italijani. »Ampak, v Ljubljani je in kmalu jo boš videl. A to mora ostati tajno in potrpeti boš moral. Tudi, če jo boš kdaj na cesti srečal, moraš iti mimo nje, kot bi je ne poznal. Nikomur ne smeš o svoji mami ničesar pripovedovati, si razumel?« ga je vprašal dedek.

Jurij je prikimal in od takrat je bil še tišji kot doslej. Vsak dan, ko je šel v šolo ali iz šole, je hodil najrajši sam, da bi ga sošolci ne motili, ko je begal z očmi po ulici in nestrpno čakal, ali ne bo kje srečal mame.

Tako jo je neki dan ugledal. Šla sta si nasproti, O, kako rad bi stekel k njej, jo

objel in ji povedal, da jo je težko, težko čakal.

A tega ni smel. Premagati je moral veliko veselje, iti je moral mimo drage mame, kakor bi je ne poznal. Skoraj pritekel je domov in ob dedku se je razjokal.

Silno žalosten je vprašal: »Ali bom moral vedno mamico zatajiti?« Dedek ga je potolažil in potem sta obadva čakala na kakšno mamino sporočilo.

Prišlo je. »Jurij, čakam te na travniku ob Gradaščici,« je pisalo na listku.

Dedek in Jurij sta šla. Skrbno sta skrivala svoje veselje. Držala sta se resno in brezbrizno, da bi nihče ne zasumil, da ju čaka na travniku ob Gradaščici mama.

Zeleni travnik je sprejel mamo in Jurija in molčal ob njunem veselju in sreči. Vse popoldne se je Jurij z mamo igral. Lovila sta se, kadar pa sta upehana sedla v travo, mu je rekla mama:

»Tako si zrasel!«

Jurij pa ji je odgovarjal: »Tako si lepa, mama.«

A čas je potekal in morali so se posloviti. Potem so šli na isti tramvaj, a kot bi se ne poznali. Dedek in Jurij sta šla naprej k vozaču, mama pa je ostala zadaj. Ko je izstopila, ji je bilo težko, kakor je bilo prvič Juriju. Srce jo je bolelo.

»Ali bom morala še velikokrat takole zatajiti svojega sina«, se je vprašala.

Kot bi jo razodna pamet zapustila, je šla proti Juriju, a tik preden je izstopila, se ga je samo mimogrede dotaknila.

Dedek in Jurij sta molčala in mama je molče odšla.

Nihče ni sme vedeti, da je Jurij njen sin, zaradi Italijanov. Moral je ostati na varnem, pri dedku in babici. Mama se bo pač skrivala, danes tukaj, jutri kje drugje, in vedno bo pripravljena v boju za svobodo domovine žrtvovati svoje življenje.

Nihče ni smel vedeti, da je to Jurijeva mama, zaradi Italijanov, da je ne bi spoznali in našli. To je morala ostati Jurijeva tajna.

Fran Roš

UGANKA

Dvakrat je rojena
divja in zelena
blizu tam, kjer tri glavé
velikánu v zrak štrlé,
kjer pa beli grad stoji,
njeno se ime izgubi.

(Sava)

Stana Vinšek

DOMA

Doma imamo hišico
in pečko, ki nas greje
in če dežja ni, se lepo
skoz okna sonce smeje.

Doma imamo posteljco,
kjer dobro se naspimo,
a ko se zopet dan rodi,
na delo pohitimo.

Doma imamo mizico,
kjer vedno skupaj jemo
in ko smo siti, vselej si
kaj lepega povemo.

Doma imamo še zaklad:
preljubo našo mamo.
Vse, kar ima, vsak da ti rad,
le mamice ne damo.

Slovenski izseljenski koledar 1970 je že med vami

Ko boste prebrali ta članek, bo 17. letnik Slovenskega izseljenskega koledarja, z letnico 1970, že med vami. Da ugodimo vašim željam, smo ga tudi letos poslali v ZDA z letalom, in sicer takoj po 20. oktobru, ko je bil koledar dotiskan. Tisti, ki koledarja še niso naročili pri Matici, se lahko obrnejo na zastopnike v svojem kraju, ali pa pri »Prosveti« v Chicagu, v Clevelandu pa pri Mr. Andyju Turkmanu. Prosimo pa vas, da pohitite z naročili, ker naklada hitro poide.

Uredništvo se je potrudilo, da bi bil tudi Koledar 1970 pester in da bi vsakdo od vas našel v njem kaj zanimivega; je enako obsežen kot lanski, ima 352 strani, na katerih je tudi okrog 200 fotografij. Na naslovni strani ovitka je Novo mesto, ker je osrednja reportaža v koledarju posvečena Novemu mestu in okolici, ter opremljena s številnimi fotografijami iz Novega mesta in Dolenjske. Prav tako zanimive so tudi reportaže z Notranjske, Primorske, Savinjske doline ter s poti po Kvarnerskih otokih. Po vsej Sloveniji nas vodita tudi pisca člankov o gospodarskem razvoju in vinarstvu pri nas.

Ker imamo vsako leto več naročnikov tudi med našimi delavci v tujini, je zanje objavljenih tudi precej informativnih člankov glede zaposlovanja v posameznih evropskih deželah in o novih mednarodnih sporazumih na socialno političnem področju. V daljšem članku je tudi prikaz obširnega in raznolikega dela Slovenske izseljenske matice.

Posebno ljubezen in skrb pa posveča uredništvo zbiranju in objavljanju zgodovinskega gradiva, ker se zaveda važnosti tega dela: iz posameznih proučenih odlomkov in tudi najmanjših ugotovitev ne bo težko sestaviti v bližnji prihodnosti celotne zgodovine slovenskega izseljenstva.

Ob tej priložnosti se iskreno zahvaljujemo vsem sodelavcem, ki iz leta v leto bogatijo in pestrijo vsebino Koledarja, kakor tudi neutrudnim zastopnikom, ki ga širijo v slovenske domove po vsem svetu. Prav tako pa že sedaj vabimo vse rojake in rojakinje, da se čimprej oglasijo z novimi prispevki, da bo tudi v prihodnjem Koledarju čim več strani popisanih z izseljen-skim peresom.

Pesnik Pavel Golia in izseljenci

Letošnjo jesen so v Trebnjem, prijaznem dolenjskem kraju ob Temenici, lepo počastili spomin pesnika Pavla Golie. Ob deseti obletnici njegove smrti so na njegovem rojstnem domu vzdali spominsko ploščo. Spominske slovesnosti so se udeležili številni kulturni delavci. Sodelovala je tudi Slovenska akademija znanosti in umetnosti, saj je bil pesnik Pavel Golia njen član.

Pavel Golia se je rodil v Trebnjem leta 1877, kjer je služboval njegov oče kot sodnik trebanjskega sodnega okraja. Pavel Golia je bil sposoben pesnik in dramatik. Napisal je več pesniških zbirk pa tudi gledaliških del. Nenadkriljiv je bil kot pisatelj mladinskih iger.

Dijaška leta je preživel v Novem mestu. Leta 1907 je v Karlovcu končal kadetnico. Pesnikovati je začel že v dijaških letih. Pesmi je pisal tudi pozneje kot oficir. Ena njegovih prvih pesmi je posvečena tudi izseljencem. O nastanku te pesmi mi je pripovedoval pred kakimi tridesetimi leti, ko sva večkrat kramljala.

»V mojih mladih letih,« mi je pripovedoval, »je bilo v Trebnjem, pa tudi v Novem mestu in drugod za službe težko. Že v otroških letih so naredili name močan, skorajda nepozaben vtis naši ljudje, ki so se odločili, da bodo šli iskat službo in kruh v tujino.

Ko sem prišel kot mlad oficir v Trst, je bilo v tržaški luki zmeraj živahno in bil sem čestokrat priča žalostnega slovesa: Slovenci so odhajali s trebuhom za kruhom prek Oceana. Največ jih je odhajalo v Ameriko.

V spomin na srečanje z izseljenci v tržaški luki sem kmalu po svojem prihodu v Trst napisal pesem Izseljenci.«

Ta njegova pesem je bila večkrat objavljena. Prvikrat v njegovi pesniški zbirki Večerna pesmarica tela 1921, in kmalu po prvi svetovni vojni, ko se je Golia vrnil kot solunski dobrovoljec v Ljubljani. Pa naj jo tudi jaz zapišem, ker bo mnoge spomnila nanj, pa tudi lastnih občutkov ob odhodu iz stare domovine:

*Polagoma pomika parnik se od brega.
Solz težke rute zadnji mahajo adijo,
tisoč rosnih oči še po ostalih bega.
In s polno paro silni stroji zabučijo.*

*Le morje in nebo okoli in okoli.
Parnik hiti. Stroji ropočejo. Noč pada.
Ponajveč dremljejo. Tu, tam nekdo še
moli.
In v snu smehljajo se: sedaj bo konec
glada.*

*Ohola, lakomna dežela sužnjev čaka,
mašine brez srca, brez sonca vlažni rovi,
krvavo žuljeva, ponižujoča tlaka,
daljni, pozabljeni, oskrunjeni grobovi.*

Jože Zupančič

Jubilej škofjeloškega muzeja

Muzej na škofjeloškem gradu je praznoval tridesetletnico. Njegovi začetki pa segajo še dlje, saj so predmete za njegove zbirke začeli zbirati člani muzejskega društva, ki je živel pred 35 leti. Muzej v Škofji Loki je danes naša pomembna kulturna ustanova. Njegove dragocene, lepo urejene zbirke v sobanah starega gradu so vedno znova deležne številnih priznanj. Muzej je razvil tudi široko kulturno dejavnost. V svojih galerijah na gradu prireja likovne razstave, koncerte itd. Vodstvo muzeja je dalo pobudo in sodeluje pri organizaciji vsakoletne Groharjeve slikarske kolonije. Ob letošnjem jubileju so odprli še eno zanimivo muzejsko zbirko — v Železnikih v stari hiši železarja Plavčaka je urejena zbirka predmetov, ki so priče nekdanje železarske obrti v tem kraju.

Angažirana umetnost

V Slovenjem Gradcu so v septembru odprli veliko razstavo pod naslovom »Angažirana umetnost Jugoslavije 1919 do 1969«. Razstava je bila odprta v počastitev 50-letnice jugoslovanskih sindikatov oziroma 50-letnice revolucionarnega delavskega gibanja v Jugoslaviji. Pri organizaciji so sodelovale vse jugoslovanske republike, vrsta umetnostnih galerij, tako da je prikazanih okoli 400 del okrog 150 avtorjev, slikarjev in grafikov iz vse dežele. Slovenjegraške slike prikazujejo delavce na gradbišču, romarje, nogometaše idr. večina izmed razstavljenih del pa je že kar znamenita, saj so mnoge vzbujale pozornost že na pomembnih mednarodnih razstavah.

Starodavni Štanjel na Krasu

Kipar Milomir Jevtič je izklesal sedečo kraško mater

Sandi Sitar

Srečanje v Štanjelu na Krasu

Starodavno naselje in mladi kiparji

Nekoč je bilo ... Tako bi lahko začeli našo pripoved o utrjenem kraškem naselju Štanjel, eni izmed trdnjav, ki je varovala pred Turki in drugimi roparji ter osvajalci dolinske prehode iz notranjosti proti Trstu

in morju. Pripovedovali bi lahko o prazgodovinskih ostankih, o sledovih za stari Rimljani in o zgodnji naselitvi starih Slovanov. Na vrhu štanjelskega griča so še danes vidni ostanki nekdanjega grajskega stolpa, ki so ga postavili v 12. stoletju.

Grad Štanjel je danes ruševina. Maloštevilni prebivalci za silo krpajo ruševine, brez prave volje in moči, da bi storili kaj več. Tudi Zavod za spomeniško varstvo iz Nove Gorice s svojimi sredstvi ne zmore niti zaščite, kaj šele obnove porušenega spomenika.

Letošnje poletje pa je prišla v Štanjel petorica mladih kiparjev, študentov Akademije za upodabljalno umetnost v Ljubljani. Njihova imena: Tonček Demšar, Milomir Jevtič, Negovan Nemeč, Boris Prokofjev in Vojko Štuhec. Prišli so in pričeli klesati v bloke iz kraškega marmorja.

Slovenski Kras, kjer je kamen osnovni material, je bil že od nekdanjega središča klesarstva in kamnoseštva. Kraški mojstri so hodili za delom daleč po svetu, njihov sloves pa je šel še dlje. V obeh vojnah je ta plemenita obrt skoraj izumrla. Njene obnove se je lotil slikar in likovni pedagog Silvester Komel in rodila se je zamisel za kiparsko kolonijo v Štanjelu. Mladi kiparji naj bi prišli klesati v ta kraj, kar bi jim

dalo možnost za delo v pristnem materialu.

Prva kraška kiparska kolonija je trajala od 17. julija do 29. avgusta. Vsak od petih kiparjev je v tem času izklesal svojo kamnito plastiko iz lipiškega marmorja. Demšar je upodobil lipicance, njihovo zdaj lirčno, zdaj dramatično valovanje. Jevtič je izklesal sedečo kraško mater, ki v svojih vboklinah zbira na Krasu tako dragoceno vodo. Nemeč se je lotil po dimenzijah najobsežnejšega bloka, iz katerega je izklesal skupino figur, ki jih družijo skupno doživljanje. Prokofjev je izoblikoval dva krat dve figuri, dva para kraševcev. Štuhec pa je edini med petimi avtor abstraktne plastike, vendar si jo je omislil ob opazovanju starih kamnoseških oblik in predvsem klesanih vodnjakov.

Vseh pet plastik je ostalo na kraju svojega nastanka, na bregovih pod Štanjelom. Tu se zdaj svetijo v sveži belini ob sivem kamenju napol porušenega spomenika. Kiparji pa so zapustili za seboj več kakor svoje plastike. Zasnuli so tradicijo, ki bo iz leta v leto opozarjala na dolg, ki ga imajo naše generacije že vnaprej do prihodnjih rodov. Tem smo dolžni ohraniti in predati v nadaljnje varstvo vsaj najbolj vredne spomenike preteklosti. In Štanjel je eden izmed njih.

Otroci z vsega sveta so razstavljali

V času letošnjega kmetijskega sejma, ki je bil od 12. do 21. septembra v Novem Sadu, je predsednik zbora narodov zvezne skupščine Mika Špiljak odprl v sejmskih prostorih mednarodno razstavo »Otrok v svetu«, na kateri so razstavljali svoja likovna dela otroci iz 41 dežel vsega sveta. Ta pomembna svetovna manifestacija je bila prirejena prav v času, ko smo se spominjali desete obletnice deklaracije OZN o pravicah otroka, ki je sestavni del deklaracije o človekovih pravicah. Med deželami, ki so pred desetimi leti na njihovo spodbudo izglasovali to deklaracijo, je bila tudi Jugoslavija. V času razstave »Otrok v svetu« je bilo tudi več posvetovanj, na katerih so sodelovali strokovnjaki iz 17 dežel.

Mladi pevci »Vesne« bodo gostovali po Evropi

Mladinski pevski zbor »Vesna« iz Zagorja bo prihodnje poletje priredil pevsko turnejo po Evropi. Pobudo za to gostovanje jim je dalo vabilo vodstva otroškega pevskega zbora INS Dorado iz Belgije s predlogom, da bi izmenjali gostovanja. Zdaj sta zbora že v dogovoru za prvo srečanje. Seveda so s tem povezani veliki stroški in če se bo mladim pevcem iz Zagorja posrečilo zbrati dovolj denarja za pot, bodo takoj po zaključku šole odšli na turnejo. V Bruslju in Briggju v Belgiji imajo v načrtu najmanj dva koncerta. Mimogrede bodo obiskali tudi naše delavce v Stuttgartu. V tem mestu je zaposlenih precej delavcev Investicijskega biroja iz Trbovelj. To podjetje je obljubilo, da bodo nekaj prispevali k potnim stroškom, če bodo zapeli v Stuttgartu našim delavcem.

Mladinski zbor bo ostal v Belgiji pri svojih mladih prijateljih nekaj dni, nato pa bodo mladi pevci odpotovali v Francijo, kjer bodo najprej imeli koncert v Avionu, s katerim občina Zagorje že nekaj let prijateljsko sodeluje. Za tem bodo obiskali naše rudarske družine v Lensu in jim zapeli, nato pa bodo obiskali Pariz. Tudi tam imajo na programu nastop. Naši rojaki v Merlebachu in Freymingu, ki so večinoma

doma iz zasavskih revirjev, se bodo prav gotovo iz srca razveselili mladih pevcov iz Zagorja in njihove pesmi. Ob povratku bo pevski zbor obiskal še Švico in zapel našim ljudem v Zürichu, zadnji koncertni nastop pa bodo imeli v Celovcu.

Mladinski pevski zbor »Vesna« bodo na turneji spremljali tudi člani hrastniške folklorne skupine in instrumentalni ansambel iz Trbovelj, ki bodo vsak po svoje pripomogli k privlačnosti koncertnih prireditvev.

Osemnajsta sezona Slovenskega okteta

Naš, po vsem svetu znani Slovenski oktet, je v minuli sezoni uspešno gostoval v Italiji, Franciji in ZR Nemčiji. Številne koncertne nastope je imel tudi doma. Zaradi smrtno nesreče basista in baritonista je odpadla turneja štirinajstih že dogovorjenih koncertov po Hrvaški. Za novo sezono je ansambel naštudiral precej novih pesmi. Prvi nastop v svoji osemnajsti pevski sezoni je imel Slovenski oktet v nemškem mestu Bingenu in več nastopov po gradovih v Porenju. Vrsto nastopov ima dogovorjenih v ZR Nemčiji. Gostoval bo na Nizozemskem, v Italiji, Avstriji, pogovori tečejo tudi z Japonsko in Filipini, vabilo pa so dobili tudi za turnejo po Južni Afriki. Seveda bodo zapeli tudi domačim poslušalcem. Že v prvi polovici letošnje koncertne sezone bodo priredili doma blizu trideset koncertov.

Sava Radulović razstavljal v Beogradu

V začetku septembra je bila v Beogradu retrospektivna razstava slik, grafik in akvarelov znanega ameriškega slikarja jugoslovanskega rodu Save Radulovića. Doslej je Radulović razstavljal že v Titogradu in Dubrovniku, razstava v Beogradu pa je bila prva razstava nekega tujega umetnika v galeriji beograjskega doma JLA.

Ameriška kulturna javnost pozna Radulovića že dlje časa kot umetnika s posebno privlačnim in osebnim likovnim izrazom.

Za razstavo v Beogradu je izbral karakteristična dela, ki so nastala med drugo svetovno vojno in pozneje. Med drugim je razstavil serijo slik o partizanih, portret Nikole Tesle in razne motive iz Pariza in ZDA.

Slikar Sava Radulović je doslej dobil za svoja umetniška dela že vrsto priznanj, med drugimi tudi naziv viteza reda Marka Twaina, ki ga dajejo zaslužnim umetnikom v Ameriki.

Ivan Potrč: The Land and the Flesh

Pred kratkim je pri založbi Peter Owen v Londonu izšel v angleškem prevodu eden izmed najboljših slovenskih povojnih romanov Na kmetih Ivana Potrča, z nekoliko spremenjenim naslovom The Land and the Flesh. Delo je izšlo na priporočilo mednarodne pisateljske organizacije PEN klubov in pod pokroviteljstvom organizacije UNESCO. Ob pomoči našega rojaka Janka Lavrina je delo prevedel H. Leeming.

Roman Na kmetih je prvokrat izšel leta 1954, 2. izdaja pa leta 1963. Pisatelj v prvi osebi pripoveduje o življenju, predvsem pa o moralnih zablodah kmečkega fanta, ob tem pa seveda tudi nasploh o življenju kmečkega prebivalstva v okolici Ptujja. Vendar pa pisatelj zgolj ne pripoveduje: posredno obrazloži tudi vzroke stanja, v katerem je njegov junak, ter razglablja o grobostih, ki jih vsiljuje življenje. Junakove strasti — strast do zemlje in strast do ženske povsem zavzemata svet njegove duševnosti in ga na koncu pripeljeta tudi do lastne tragedije.

Pisatelj spretno vodi dogajanje, bralca pritegne tako z natančnostjo prikazovanja kot z nezmanjševano umetniško močjo. Potrčev roman Na kmetih ni bil slučajno izbran za knjižno zbirko londonske založbe, v kateri izhajajo najboljša dela sodobne svetovne književnosti. Knjiga je v tujih umetniških krogih vzbudila veliko zanimanje.

Knjigo The Land and the Flesh je možno kupiti tudi pri nas. Posebej jo priporočamo potomcem naših izseljencev, ki je angleščina njihov pogovorni jezik.

Miha Remec

Noč v brunarici

(Odlomek iz romana Sončni obrat)

Roman »Sončni obrat« je prvi daljši prozni tekst Mihe Remca, ki je bil doslej bolj znan kot dramatik. Osrednji junak zgodbe je ljubljanski arhitekt Matija Rob; pisatelj pa nam prikaže njegova doživljanja v kratkem časovnem razdobju zadnjega dneva življenja. Matija Rob se zave, da živi v svetu, s katerim nima pravega stika: spomin mu uhaja k starosvetnemu življenju slovenske vasi in k izročilom njegove matere. V družbi, ki se ves čas peha le za osebno blaginjo, se počuti izgubljenega, stika ne najde niti z lastno ženo. Zato se zateka v nek izmišljeni svet ter se pripravlja na beg k Ani, prijateljici iz mladosti. Kamor se sicer po neki orgiji odpravi, nikoli pa ne pride — na poti se smrtno ponesreči. Objavljamo odlomek iz tega romana, ki pa za delo v celoti ni povsem tipičen.

»Nikoli ne bo tako kot lani pozimi v brunarici na Voglu.«
»Res ne bo nikoli več. Matija, se spominjaš noči na Voglu?«
»Ja, spominjam se te noči.«

Po smuku smo v brunarici tarokirali in bil je čisto običajen večer: zdolgočaseni gostje so pred spanjem sedeli ob čaju in zehali ter govorili obzirno in potihoma. Tedaj pa sta ne vem odkod prišli v brunarico dve dekletki s fantom kislega obraza — nove móre, sem si mislil. Ampak čez čas se je črnolaska iz te družbe na ves glas zasmejala in bilo je, kot da je raztresla med nas kroglice veselja, ki so se kotalile med mizami in pod lesenim stropom: najprej so jo vsi prepadeno gledali, ona pa se je zvonko smejala naprej in kazala redi svojih belih zob; nismo mogli drugače in že smo se tudi mi nasmehnili in začeli govoriti na glas — črnolaska je bila kot poredni škrat, ki je prišel k nam od Triglavskih jezer uganjat svoje norčije. — Kakšna zamorjena družčina; je vzkliknila med smehom in že se je krohotala vsa brunarica. In karkoli je pozneje rekla, je sprožilo plaz smeha in nato se je začelo: nekdo je prinesel gramofon, zaspana natakara se je začela hitreje obračati in nositi pijačo na mizo, nekje je počil šampanjec, zaplesal je prvi par in za njim drugi, črnolaska pa je bila povsod: njen smeh je odzvanjal med hreščečo polko, njen škratovski obraz se je prikazoval med plesavci, nazdravljala je vsakomur, vsakomur je rekla kakšno dobro besedo in vsakdo se je je hotel dotakniti, kot se praznovorec dotika vražnega obeska; kmalu je bila vsa brunarica ena sama družčina, vsi smo se tikali, nihče več ni vedel, kdo naroča pijačo in kdo plačuje, prihajati so začeli celo ljudje iz sosednjih brunaric, ki so že spali in jih je zbudilo naše veseljačenje. Bila je res nepozabna noč. Do jutra nismo nehali.

Ob prvem svitu sem šel iz brunarice: zarja se je razlila po zasneženih vrhovih Komne, Triglava, Stenarja in Razorja, škratitica se je kopala v škrlatnih barvah in spodaj se je širil kristalno

moder somrak, ki se je prelival od nebesne sinjine do temno modre tinte nad gladino Bohinjskega jezera. Še in še bi stal pred brunarico in gledal ta veličastni prizor rojevanja dne nad gorami, če ne bi zaslišal vzdihla zatajevanega ihtenja za sabo. Ozrl sem se in videl črnolasko naslonjeno na steno brunarice: iz njenih velikih črnih oči, ki so vso noč razsipale prešerne iskre med ljudi, so se utrinjale velikanske solze; bil je to nem, brezdanji jok, ki človeka počlovečuje in ne potrebuje ne priče, ne tolažbe, zato sem se vrnil v brunarico z grenkobnim občutkom, da nam je to bitje ponoči razdalo vse svoje veselje in srečo in vzelo nase vso pezo naše tesnobe in turobnosti in da pravzaprav nenehoma nekomu nekaj brezobzirno jemljejo, da naravnost ropamo vsak kanec sreče in človečnosti, ki ga kdo sploh še ima.

»Čudno, nihče ni pozabil te noči.«

»To je zato, ker se nam ne posreči več dobra zabava. Nič več nismo pravi Slovenci.«

Babica je bila vesela ženska — mi je pripovedovala mati — nobene svatbe, nobene zabave ni bilo brez nje: še pri štiridesetih je skočila na mizo in v skoku nabodla krof na vilice — taka ženska je bila babica in lišpala je neveste pred poroko in šemila šeme za pusta, pela je naprej, kadar so v zimskih večerih ličkali koruzo, pela je iste pesmi, kot mi jih je pela mati v mladosti: stoji tam . . . ne, stoji, stoji tam Beli grad, pod gradom teče rdeča kri, pod gradom teče rdeča kri, da b' gnala mlinske kamne tri — ja, tako je pela mati babičine pesmi — tam Laudon vojvoda stoji . . . tu se ne spomnin, tu je luknja, čeprav se je ob tej pesmi razraščala vsa moja otroška domišljija: potoki krvi, junaški vojvoda . . . in potem naprej: cesarske puške pokajo, se turške gospe jokajo, cesarski bombe mečejo, se Turki z grada vlečejo in dokler Beli grad stoji, naj slava Laudonu doni. Mati je tudi pela: po jezeru Bistriglava — šele ko sem dorastel, se mi je posvetilo, da je pravzaprav prepevala: po jezeru bliz' Triglava — v otroštvu pa je bilo zame samo Bistriglava, neko čudno, pravljlično jezero Bistriglava — čolnič plava — saj to je najbrž Bohinjsko jezero — temno modra tinta nad gladino, črnolaska joče — babica nikoli ni videla Bohinjskega jezera, tudi mati ni videla Bohinjskega jezera, pa sta vendar peli otrokom: po jezeru bliz' Triglava — zakaj je jokala črnolaska tisto jutro? Njene oči so bile zelo podobne Aninim očem, tudi Ana je bila v mojem prejšnjem življenju škrat — še zdaj je najbrž škrat in mislim, da mi lahko pričara nazaj vse, kar sem zgubil v zdajšnjem življenju, in zato bom nekega dne poiskal Ano, kjerkoli že je. Samo kako udomaćiti škrate? Škrat joče za grmom pušpana, kadar kdo pri hiši umre; babica je že zdavnaj mrtva, pa so vendar prišle do mene njene pesmi: Stoji, stoji tam Beli grad in po jezeru Bistriglava — in izrek: pijanec je božji človek; menda je že vedela, zakaj je božji človek opiti človek, ki se mu ves svet vrti — moja vrtavka se je nocoj ustavila in morda bi se moral napiti, nalokati se vinjaka ali zelenega silvanca, ali pa še bolje, haložana iz zidanice, haložana, ki ima nekoliko šmarnice v sebi, in bi se potem spet zavrtelo, saj vendar ne morem kar tako stati in opazovati sveta zunaj sebe, ko vendar stojim v tem svetu in se zato moram vrteti z njim. Vrteti se, vrteti se, moja doxa kaže dve minuti do desete in sekundnik se neminovno vrti — babica je že vedela, zakaj.

France Bevk

Tolminski punt

(Nadaljevanje)

Dospel je na Preval. Zagledal je Gorico, srebrn pas Soče, Brda in Furlansko ravan, rob Krasa. Pod bregom se je ob Soči stiskal Solkan.

Tedaj je zašumelo v grmovju pod njim. Prikazal se je Jurko in planil k tovarišu.

»Kot hodiš tako dolgo?« mu je očital. »Jaz pa te čakam in iščem.«

»Zaspal sem,« je Marko sramežljivo priznal.

»Najlepše si zamudil. Mušketirji so streljali. To je pokalo. Bum, bum, bum!«

»Ali so koga ubili?«

»Enega. Spodaj leži. Nekaj pa so jih ujeli in odpeljali na goriški grad.«

Novica je bila porazna.

»Ali je zdaj vse končano?« je vprašal Marko.

»Kaj še!« je Jurko pihnil skozi nos. »Čakajo, da pride vojska ob Soči. Potem pojdemo nad Gorico.«

Marko se je nasmehnil. Jurkove besede so mu vlile novega poguma.

Tisto jutro se je bilo pri solkanskem pokopališču nabralo kakih pet sto puntarjev. Še zmeraj so cepali v manjših ali večjih skupinah. Čakali so, da se nabere vsa vojska, nato bodo udarili dalje.

Tedaj je po cesti iz Gorice prijezdil tolminski grof in glavar Jakob Anton Caronini, ki se je s spremstvom vračal v Tolmin. Ko je nenadoma uzrl tako veliko število tlačanov, se je začudil:

»Kam?« je vprašal.

»V Gorico, vaša milost!« so mu odgovorili kmetje.

»V Gorico? Po kaj v takem številu?«

»Po naše ljudi, blago in konje,« so mu odgovorili podložniki. »Zakupnik Bandel nam jih je zaplenil, če vam ni znano.«

Grofu je bilo vse znano, a mu ni prihajalo na misel, da bi se spuščal v prepir med tlačani in zakupnikom. To ni bila njegova skrb. Z očmi je poblislil po kmetih, ki so kot živa groznja stali pred njim. Oborožena množica mu je ulila strah, hkrati pa ga je razkačilo.

»S silo ne boste ničesar opravili,« je zavpil. »Zlepa vam svetujem, da se vrnete domov.«

»Ne brez naših mož in konj,« mu je odgovoril Gregor Kobal.

»In ne brez blaga, ki smo ga nakupili.«

»In ne brez Bandla!« je nekdo zarjul.

Grof je bil zelen od jeze. Take nepokorščine še ni srečal. Toda pred tlačani, ki jim je srd gledal iz pogledov, je bil trenutno brez moči. Smejali so se mu, vihteli orožje in mu grozili.

Obrnil je konja in ne da bi še katero rekel, je s spremstvom odpeketal nazaj v mesto.

»Za njim!« jih je nekaj zavpilo.

»Počakajmo!« je rekel Matija Podgornik. »Kanalcev še ni. Tudi Tolmincev še precej manjka.«

A preden so prišli Kanalci, so se po cesti od Gorice dvignili oblaki prahu. Prijezdil je Leopold Adam Strassoldo, namestnik deželnega glavarja. Z njim je bila četa dragoncev in mušketirjev.

»Kaj hočete?« je vprašal.

Tlačani so vpili vsevprek. Namestnik je nestrpno zamahnil z roko, naj molčijo.

Puntarji so umolknili.

»Samo eden naj govori!« je zavpil namestnik. »Kaj hočete?«

»Najprej hočemo videti ujete rojake, potem bomo povedali svoje zahteve,« je odgovoril Gregor Kobal.

To je dišalo po očitnem upor. Namestniku je vsa kri pogorela po telesu. Naglo se je odločil. Spodbodel je konja in se umaknil četi za hrbet.

»Udarite!« je zakričal. »Razženite drhal!«

Preden so se puntarji dobro zavedeli, kaj se pripravlja, se je že zgodilo. Vojaki so namerili muškete in ustrelili. Krogla je zadela samo enega kmeta, ki je javknil in se mrtev zgrudil. A ogenj je tako prestrašil tlačane, da so se razbežali na pobočje Skalnice in Škabrijela.

Dragonci so se vsuli za njimi. Nekatere izmed njih, ki niso bili dovolj hitrih nog, so ujeli in zvezali. Z njimi so se kot z živim plenom vračali v Gorico.

11.

Marko in Jurko sta našla puntarje v skupinah raztresene po grmovju. Tresli so se od hladu, zakaj začelo je deževati. Kurili so ognje.

Bilo je že čez poldne, ko je po Soški dolini prikorakala cela vojska tlačanov. Puntarji so jih sprejeli z veselim krikom. Med njimi je bil tudi Martinek in Šimen Golja.

Marko je kot grešnik stal pred očetom.

»Ali ti je dovolila mati?« ga je vprašal oče.

Marko je odkimal.

»Torej si pobegnil?«

Sin je molčal. Oče je vzel njegovo sekirico, si jo ogledal in mu jo vrnil.

»Doma se bomo pomenili!« je rekel.

Puntarski vodje so sklenili, da bodo počakali jutra, nato se bodo dvignili proti Gorici. Posekali so dva košata cera in z njima zagradili klanec.

Tista noč je bila težka v hladu in dežju. Zjutraj jih je pozdravilo vedro nebo, na pobočje Sabotina je posijalo sonce.

Z vrha pobočja se je nenadoma razlegnil klic:

»Gredo! Domobranci in mušketirji!«

Bila je straža, ki je od zore oprezala proti Gorici.

»Ali jih je mnogo?«

»Preveč! Na noge!«

Tega ni bilo treba šele reči. Matjaževa vojska je bila že skoraj vsa na nogah. Zadnji zaspanci so se pretegovali in cepetali, da se ugrejejo. Kljub težki noči so bili razigrane volje. Vero v zmago jim je ulival že pogled na puntarsko množico. Pet tisoč in več.

Najpogumnejši so se usuli proti barikadi iz dveh podrtih dreves. S strupenimi opazkami, ki so vzbujale smeh, so pričakovali vojsko. Ta se je kmalu izmotala izmed zadnjih solkanskih hiš. Previdno se je približevala. Spredaj domobranci, a za njimi mušketirji. Ustavili so se v spoštljivi razdalji.

Domobranski oficir je prijezdil bliže. Zakričal je nekaj, česar nihče ni razumel.

»Kaj hočete?« je zatulil Gregor Kobal.

»Razidite se!« je odvrnil oficir.

»In če se ne razidemo?«

»Za tak primer imam ukaz, da vas razženemo ali pobijemo!«

Puntarji so se zakrohotali.

»Poskusite! Ali pa počakajte, da nas bo jutri deset tisoč! Nam se ne mudi!«

»Zadnjič vas pozivam! Razidite se!« je vpil oficir. »Ali dam pove-lje za ogenj.«

»A mi pravimo: izginite, da bomo imeli prsto pot. Z vami nima-mo nobenih računov.«

Začelo je frčati kamenje. Zadelo je konja, ki se je splašil in zaplesal. Skoraj bi bil jezdeca vrgel iz sedla.

Oficir je ves zaripel v obraz domobrancem kričal povelja.

Puntarji so prhnili vsak sebi in iskali kritja. Domobrancev se niso toliko bali kot mušketirjev, a vedeli so, da njihove krogle prav tako zadenejo.

Le Gregor Kobal se ni umaknil. Oslonil se je na posekano deblo in vpil, da je odmevalo do Sabotina.

»Streljajte, če vas ni sram! Streljajte na nas, ki nismo drugega storili, kot da se bojujemo za svoje pravice. Ne bojujemo se samo za nas, ampak tudi za vaše očete. Ničesar drugega nočemo, kot da nam izročijo naše rojake, blago in konje. Vam nič noče-mo.«

Prva vrsta domobrancev je že pokleknila in namerila puške. Druga je za njimi naslonila svoje pihalnike prvim na ramena. Na Kobalove besede sta se vrsti zamajali. Oficir je zaman pople-saval na konju in kričal, nekatere puške so se povesile.

Iz prve vrste se je dvignil mlad korenjak in govoril s puško ob nogi.

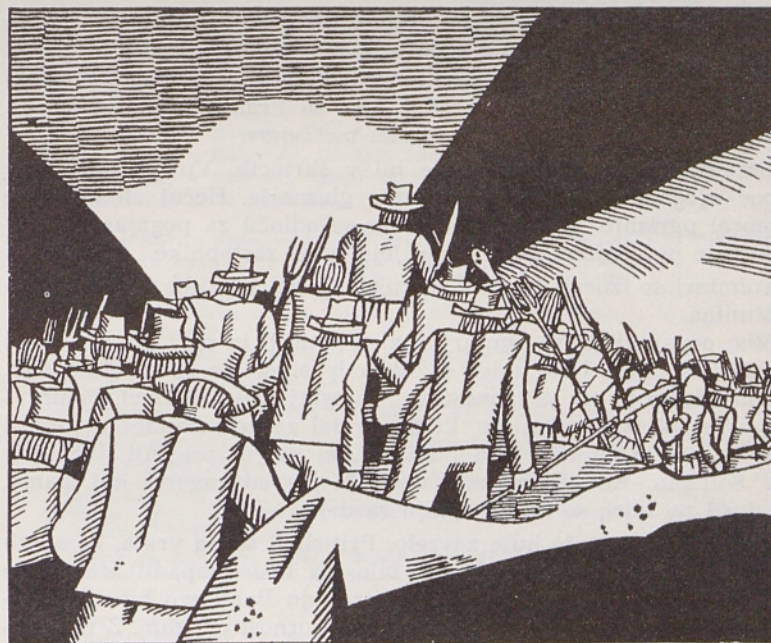
»Meščani se vas bojijo!« je rekel. »Pravijo, da boste ropali.«

»Nikomur se ne bo skrivil niti las,« mu je odgovoril Kobal. »Mi imamo račune z gosposko, ne z meščani.«

»In z Bandlom!« je zavpil nekdo.

»Kdo nam to jamči?« je vprašal korenjak,

»Mi vam to jamčimo. In naš poveljnik. Gradnik! Kje je Gradnik!

Ti jim spregovori!«

Ivan Gradnik je stopil do barikade.

»Nismo prišli ropat!« je rekel z visokim glasom. »Prišli smo samo po tisto, kar je naše. Ko to dobimo, bomo mirno odšli. Vse, kar bomo potrebovali, bomo plačali s poštenim denarjem. Kdor se bo drznil kaj vzeti s silo ali komurkoli storiti krivico, bo visel. Tudi mi imamo svoje postave.«

Domobranci so stali s puškami ob nogah in vsevprek vpili. Puntarji so razumeli, da jim to vpitje ni sovražno. Oficir je spodbod-el konja in v diru odjezdil. Za njim so se izgubili tudi muške-tirji.

Tolminci so vriskali od veselja. Pot v mesto je bila prosta. Kot povodenj so se razlili proti Gorici.

12.

Novica, da se bližajo puntarji, je že pred njimi prišla v mesto. Kljub zagotovilu, ki so ga dobili domobranci, je meščane zajel preplah. Gospoda se je zaprla v utrjeni grad. Tja gor se je zate-kele tudi zakupnik Bandel z družino. Meščani pa so zaprli krčme in trgovine kot za velik praznik. Zaprta so bila tudi mestna vrata.

A ni bilo treba dolgo trkati in razbijati, da so se odprla na ste-žaj. Ulice so bile prazne. Meščani so le skozi okna boječe škilili na oboroženo množico, ki je z vzkliki drla proti glavnemu trgu.

Puntarji so se nagnetli pred hišo grofa Strassoldija. Vpili so in zahtevali, naj izpuste zaprte Tolmince. A grof jim ni bil priprav-ljen gladko ustreči. Hotel jih je zlomiti. Poklical je mestnega sodnika Brunettija in zahteval, naj se meščani oborožijo in izže-nejo upornike.

Mestni sodnik je bil starejši gospod. Ni ga mikalo, da bi mestne ulice spremenil v bojišče. Kdo bi v tem primeru lahko preprečil ropanje? A če bi tudi hotel kaj storiti, je bilo nemogoče. Mesto so puntarji odrezali od gradu, kjer so hranili orožje. Niso ga mogli neopazno vtihotapiti v roke meščanov.

Namestnik grof Strassoldo je bil v škripcih. Vpitje Tolmincev pod njegovimi okni je bilo vedno glasnejše. Hočeš ali nočeš je moral ugrizniti v kisló jabolko in se odločil za pogajanja. Sporočil je puntarjem, naj mu pošljejo svoje zastopnike.

Tolminci so izbrali Ivana Gradnika, Gregorja Kobala in Martina Muniha.

Med pogajanci so se puntarji malce potišali in se v pričakovanju ozirali v okna. Niso dolgo čakali, odposlanci so se kmalu vrnili. Izkazalo se je, da je namestnik svojeglav kot Tolminci. Pripravljen je bil izpustiti može, ki jih je dal zapreti Bandel. A upiral se je, da bi izpustil tudi puntarje, ki so jih prejšnji dan ujeli v Solkanu. Ko je Gregor Kobal, ki je rad zagorel kot slama, udaril po mizi, so se pogajanja razdrla.

Med puntarji je še huje zavrelo. Pritiskali so na vrata, ki so jih varovali mušketirji. Kazno je bilo, da bodo napadli hišo in jo razdejali. Tedaj je prišel glas, da ropajo Bandlovo hišo na Studencu. Ta novica je v hipu obrnila pozornost drugam. Z namestnikom bodo že še opravili. Tekli so na Studenec kraj mesta. Nekateri iz radovednosti, a drugi iz bojazni, da bodo zamudili plen.

Res, skupina puntarjev, ki je vedno bolj naraščala, se je spravila nad Bandlovo imetje. Pri tem jih nihče ni zadrževal. Obljuba, ki so jo dali meščanom, ni veljala za Bandla. Toda bolj kot plenili, so razbijali vse, kar jim je prišlo v roke. Nastavili so sode, točili vino v bokale in lonce, prigrizovali, kar so našli v shrambi.

»Pijte!« so vpili. »To je Bandlovo vino!«

»Danes vam ga toči zastonj!« so se hahljali. »Brez daca.«

»Zato je tako močno in sladko.«

Tisti, ki se niso udeležili ropanja, so se razšli po krčmah. Meščani so spoznali, da puntarji niso nikaki razbojniki in da stresajo jezo samo nad Bandla. Odpirali so krčme, da bi ne zamudili priložnosti za zaslužek. Le na prodajalnah so še visele žabice. Edino branjevci so na ves glas ponujali svojo drobnarijo pod oboki.

13.

Naši trije dečki, ki so s puntarji prišli v mesto, so se vedli kot zmagovalci. Jurko s krivačem, Marko s sekiro, a Martinek s pištolo.

Razkazovali so se kot puntarji, hodili z dvignjenim nosom in tudi to je bilo nekaj vredno. Zijali so in gledali, kjerkoli se je ponujalo kaj paše za oko. »Zdaj naj pridejo mestni pobalini!« si je mislil Marko.

V resnici Marko ni iskal pobalinov, iskal je strica Krištofa. Neumno je mislil, da ga bo srečal že pri mestnih vratih. Ni ga bilo. Končno se je spomnil krčme »Pri ribi«.

Tam ga je našel. Sedel je pred bokalom vina. Ni bil še pijan, a oči, ki jih je uprl v Marka, so mu bile veselo razigrane.

»Dolgo vas ni bilo,« je rekel.

Marko je skomizgnil z rameni.

Deček ni mogel vedeti, kako je bil stric vse dni kot na trnju. Bal se je, da ga ne izvohajo biriči in tudi njega ne odpeljejo na grad.

»Ali se že odpeljemo?« je vprašal.

»Niso nam še vrnili voza in konja.«

»Če se jim tako nič ne bo mudilo, bomo zahtevali dva,« je rekel Krištof. »Dva voza in dva konja. Dobro sta opravila,« je pomežiknil Marku in Martinku. »Malce prepočasi, a dobro. Ali hočeta kolač?«

»Dva,« je rekel Marko.

»Tri kolače!« je stric zaklical krčmarju.

Dečki so dobili vsaj svoj kolač. Krištof je izpil vino, plačal in vstal od mize.

Odšli so po ulicah. Nasproti jim je prišel sprevod, ki ga je bilo samo vpitje in smeh. Neki kmet se je pijan našemil v svileno obleko Bandlove žene in se spakljivo zibal v bokih. Za njim je drla cela truma pobalinov.

Krištof je pijancu zastavil pot.

»Ti, ali je punt ali pust?« ga je strogo vprašal.

Vinjeni puntar ga je zabodeno pogledal. Razumel je.

»Punt — za hudiča!« je rekel, strgal s sebe obleko in se odmajal dalje.

Šimna so našli pred namestnikovo hišo. Tlačani so se bili zopet zbrali in vpili v okna. Izvedeli so, da se je grof Strassoldo skozi zadnja vrata v spremstvu mušketirjev umaknil v grad. Hiša je bila prazna.

»Na grad, na grad!« so vpili puntarji, ki jim je vino vtilo poguma. »Na grad!«

Množica se je po strmi ulici usula proti gradu. A ustavila se je že pred vnanjimi vrati, nad katerimi se je šopiral v kamen vklešan avstrijski orel. Bila so zaprta. Stražili so jih mrki mušketirji. »Naprej!« so vpili tisti, ki so pritiskali od zadaj. »Zakaj stojite? Ali se mar bojite galjotov? Porinite jim vile v trebuh! Česnite jih s sekiro!«

»Potrpajte!« se je oglasil pomirjajoč glas. »Naši odposlanci so pri glavarju!«

Odprla so se mala vrata. Skozje so prišli Ivan Gradnik, Gregor Kobal in Lovrenc Kragulj. Bili so nasmejani.

»Kaj ste dosegli? Ali nas zopet vlečejo za nos?«

»Naše bodo izpustili,« je rekel Ivan Gradnik.

»Vse?«

»Vse. Toda pod pogojem, da se takoj vrnemo domov. Naše pritožbe bodo preiskali in skušali popraviti storjene krivice.«

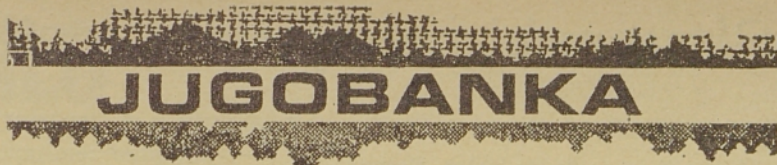
»In ti jim to verjameš?« je zavpil neki dvomljivec.

Ivan Gradnik ga je ostro pogledal.

»Misliš, da bi se nam upali lagati?« je vprašal. »In če so nam tudi lagali, ni še vseh dni konec. Si razumel?«

Dvomljivec je molčal.

Odrpla so se velika grajska vrata. Skoznje so se vsuli možje, ki so bili ujeti pri Solkanu. Za njimi so prihajali vozniki in konji z blagom. Zmagoslavno vpitje se je razlegalo prav v mesto.

Jugoslovani, izseljenci po svetu!

Izkoristite bančne usluge, ki vam jih nudi JUGOSLOVANSKA BANKA ZA ZUNANJO TRGOVINO s svojimi enajstimi poslovnimi enotami v vseh republiških in poslovnih središčih Jugoslavije, z devetimi predstavništvi v inozemstvu ter z omrežjem korespondentskih odnosov z več kot tisoč inozemskimi bankami.

Ce svoja devizna sredstva, namenjena za pomoč družini ali za kaj drugega pošljete preko Jugobanke, bodo le-ta na najhitrejši in najbolj gotov način izplačana koristniku.

Ob povratku v domovino se za vse deviznodenarne posle kot odkup in prodaja denarja, travelers in drugih bančnih čekov ter kreditnih pisem obrnite na katerokoli poslovno enoto Jugobanke, na tisto, ki vam je krajevno najbliže in vaša zahteva bo hitro in kvalitetno izpolnjena.

Ce želite svoje prihranke ekonomično lhraniti, odprite devizni račun pri eni od bančnih poslovnih enot, ki daje naslednje obresti:

- 4 % v devizah in 2 % v dinarjih na vloženo glavnico,
- 6 % v devizah in 1 % v dinarjih za glavnico vezano dlje od 13 mesecev,
- 6 % v devizah in 1,5 % v dinarjih na glavnico vezano več kot 24 mesecev.

Vloge so tajne in nedotakljive, zanje jamči Federacija.

Devizni račun lahko odpro jugoslovanski izseljenci ne glede na to, kakšrdržavljanstvo imajo.

Na podlagi svojih deviznih prihrankov, lahko dobite dinarske kredite za nakup stanovanj pod ugodnimi pogoji.

Z denarjem z vašega deviznega računa lahko plačujete v Jugoslaviji in inozemstvu tako, da obvestite banko o vaših željah ali da pridete osebno.

Z deviznimi prihranki z vašega deviznega računa lahko razpolagajo svoji ali pooblaščenec, le da morajo v tem primeru imeti od sodišča potrjeno pooblastilo.

Ce imate redne obveznosti za plačevanje (vračanje posojila, zavarovanje, alimentacije itd.) izvolite dati nalog Jugobanki in bo ona za vas opravila izplačila z vašega deviznega računa redno v danih rokih.

Za vse podrobne informacije se obrnite na eno od poslovnih enot Jugobanke ali na njena predstavništva v tujini.

Centrala je v Beogradu, Ul. 7. Jula br. 19 do 21.

Podružnica v Beogradu, Maršala Tita 11.

Podružnica v Zagrebu, Jurišićeva 22.

Podružnice so v Ljubljani, Titova cesta 32, kakor tudi v Sarajevu, v

Skopju, v Novem Sadu, na Reki, v Splitu, v Titogradu in Kosovki Mitrovici.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office,

500 Fifth Avenue, Room No 2123, New York, N. Y. 10036.

Phone BRYANT 9-4251-2, Mr. Petar Ilić.

Mr. Branko Dragović, 19, Rue de la Tremoille, Paris 8-e

Phone 256-11-19.

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office 4th Fl.,

Winchester House, 77 London Wall, London E. C. 2

Phone 01 588-7860, Mr. R. Aćimović.

Zastupitelstvi Jugobanky, Havanska 8/III, Praha 7, Phone 376-618

Mr. D. Četković.

Libya, Phone 39-556.

Mr. Andrejević Dragoslav, Via Fatebenefratelli 15/IV, Milano.

Phone 66-66-95.

Naslov predstavništva Jugobanke v Moskvi: B. Ordinka 72, Moscow.

Phone 33-86-67

Yugoslav Bank for Foreign Trade, Representative Office,

28 Mahmoud Bassyouni Street, (Antikhana) 8th floor, Cairo.

Phone 56-491.

Jugoslawische Bank für Aussenhandel, Vertretung für DDR

Oberwall Strasse 6-7, Berlin.

Phone 222-761 — 200-571.

Devizni račun in njegovo vodenje sta brez stroškov.

Mestna galerija v Ljubljani

Mestni trg 5, poleg Magistrata

ima v svojih prostorih tudi razstavno-prodajni prostor, v katerem so naprodaj umetniška dela vseh živečih slovenskih likovnih umetnikov.

Glasilo Slovenske narodne podporne jednote

Prosveta

JE NAJBOLJ RAZŠIRJEN SLOVENSKI ČASOPIS

V ZDRUŽENIH DRŽAVAH AMERIKE.

IZHAJA VSAK DAN RAZEN SOBOT,

NEDELJ IN PRAZNIKOV.

ROJAKI V AMERIKI, NAROČITE SVOJ DNEVNIK!

Prosveta 2657 — 59 So Lawndale Ave
CHICAGO, Illinois 60632 USA

KAKO NA DOPUST IZ NEMČIJE V JUGOSLAVIJO?

Letos vozijo posebni vlaki s spalnim vozom iz Nemčije v Jugoslavijo vsak teden od 2. maja do vključno 19. septembra, in sicer iz Nemčije v Jugoslavijo vsak petek, iz Jugoslavije v Nemčijo pa vsako soboto. Vlak pelje od Dortmunda prek Ljubljane do Reke, potniki pa lahko vstopajo tudi na vseh vmesnih večjih postajah do Frankfurta. V Jugoslaviji lahko izstopajo na Jesenicah, na postaji Lesce-Bled, Ljubljana, Postojna, Opatija, Reka.

Cena prevoza iz Dortmunda do Ljubljane je 137,30 DM.

Prijave sprejemata:

Jože JAKLIČ

413 MOERS
Alsenstrasse 27 b
Deutschland

in Martin KINK

4131 Rheinkamp/Repelen
Lerschstrasse 84
Deutschland

Slovence in druge jugoslovanske državljane, ki žive in delajo v Nemčiji, v a b i m na veliko

MARTINOVO NEDELJO,

ki bo v športni dvorani v Böblingenu pri Stuttgartu
v nedeljo 9. novembra 1969 ob 14. uri

Igral bo ansambel »Stirje kovači«.

Za prvo vrstna slovenska vina in Radensko vodo je poskrbljeno.

Posebno vabljeni vsi Martini — Tineti.

Pridite, prijetno se boste zabavali!

Anton KRANJC
7032 SINDELFFINGEN
Spitzholzstr. 61
Deutschland

Izseljenci — povratniki! PROdam ali ZAMENJAM solidno dvostanovanjsko podkleteno hišo ,garaža, vrt in sadovnjak ca. 20 arov, za enako vredno ali proti doplačilu (zaželeno Alzace).
Pišite na naslov:

Jose in Stephanie STRAUS
22. Avenue de la Republique
COLMAR 68
France

Andrew and Jo TURKMAN

6419 St. Clair Avenue
CLEVELAND, Ohio 44103

431-5296

IMPORTS FROM SLOVENIA, YUGOSLAVIA
Uvoz iz Slovenije, Jugoslavija

TIVOLI

Enterprises, Inc.

HANDCRAFT — BOOKS — TEAS — RECORDS — SHEET MUSIC
TRAVEL INFORMATION

Ročna dela — Knjige — Čaji — Plošče — Note
Informacije o potovanjih

Sprejemamo tudi naročila za SLOVENSKI IZSELJENSKI KOLEDAR, ilustrirano revijo RODNO GRUDO in tečaj za učenje slovenskega jezika na gramofonskih ploščah ZAKAJ NE PO SLOVENSKO — SLOVENE BY DIRECT METHOD

Pri Slovenski izseljenski matici lahko dobite:

Slovenska izseljenska matica vam po naročilu lahko pošlje katerokoli knjigo, ki je izšla v Sloveniji in je še na voljo. Posebej pa vam priporočamo:

Ivan Cankar: THE BAILIFF YERNEY (Hlapec Jernej, angleški prevod)

— Eno izmed najboljših del Ivana Cankarja, ki je bilo doslej prevedeno že v številne tuje jezike. — Cena: 30 din.

Ivan Potrč: THE LAND AND THE FLESH (Na kmetih)

— angleški prevod enega izmed najboljših del slovenske povojne književnosti; večkrat nagrajeno delo, po katerem radi segajo tudi tuji bralci.

Anton Slodnjak: SLOVENSKO SLOVSTVO

— Doslej edina zgodovina slovenskega slovstva, ki obravnava tudi književno udejstvovanje slovenskih izseljencev. — Cena: 85 din.

Anton Slodnjak: FRANCE PREŠEREN I, II

— celotno zbrano delo največjega slovenskega pesnika z obširnimi življenjepisom in komentarjem. — Cena: 90,00 din.

IZ RODA V ROD DUH IŠČE POT

— antologija slovenske poezije, ki zajema najlepše slovenske pesmi vse od Trubarja pa do današnjih dni. — Cena: broširana 29,50 din, vezana v pl.: 49,50 din.

Anton Ingolič: ŠUMIJO GOZDOVI DOMAČI

— zanimiv roman iz življenja pohorskih gozdarjev, zadnje delo tega plodovitega pisatelja. — Cena: 70,00 din.

Andrej Kokot: ZEMLJA MOLČI

— prva pesniška zbirka koroškega Slovence, kar je med Slovenci v Avstriji svojevrsten dogodek. Knjiga je pravi odraz dogajanj med našimi rojaki na Koroškem. — Cena 10 din.

SLOVENSKE NARODNE JEDI

— Knjiga, ki bi ne smela manjkati v nobeni slovenski hiši doma in po svetu. — Cena: 29 din.

NARODNE VEZENINE NA SLOVENSKEM

— Knjiga, ki nam razkriva čudovit zaklad slovenske ljudske umetnosti. — Cena: 44 din.

Jack Tomšič: POGNALE SO NA TUJIH TLEH

— Pesniška zbirka našega rojaka iz Clevelanda, ZDA. — Cena: 12,50 din.

Jože Klenovšek: RAZPOTJA NEMIRA

— Pesniška zbirka našega rojaka, ki živi v Južnoafriški republiki. — Cena: 15 din.

France Planina: JUGOSLAVIJA

— poljudno zemljepisni zapisi o Jugoslaviji, kakršna je danes. — Cena: 54,00 din.

Mira Mihelič: STOLPNICA OSAMELIH ŽENSK

— zadnje delo sodobne slovenske pisateljice. Cena: 43,00 din.

Pavle Zidar: JUGO

— roman pisatelja, ki se je v zadnjem času izredno uveljavil z opisovanjem kmečkega sveta. Cena: 42,00 din.

Josip Vandot: KEKČEVE ZGODBE

— zbirka popularnih zgodb o Kekcu, po katerih so bili posneti že trije slovenski mladinski filmi. Cena: 35,00 din.

Ivan Olbracht: BIBLIJSKE ZGODBE

— literarna obdelava najlepših zgodb Svetega pisma, ki jih je iz češkega originala prevedel Severin Šali. Cena: 62,00 din.

K navedenim cenam prištejemo še stroške pošiljanja z navadno pošto. Precej višja od te je letalska poštnina, ki znaša 12 do 40 dinarjev, za obširnejše knjige pa lahko tudi več.

GRAMOFONSKE PLOŠČE!

Slovenska izseljenska matica je posebej za vas izdala na dveh stereo ploščah prvo slovensko opero

GORENJSKI SLAVČEK

Obe plošči v stereo tehniki staneta 100,25 N din.

Razen te vam nudimo tudi vse plošče, izdelane v prvi slovenski tovarni gramofonskih plošč HELIDON.

Lahko pa vam pošljemo tudi katero koli ploščo, ki jo je izdala kaka druga jugoslovanska tovarna gramofonskih plošč. Jugoton, RTB, Diskos.

BARVNI DIAPOZITIVI

Za vas, še posebej pa za vaše otroke bodo zanimivi raznovrstni barvni diapozitivi (slides) v plastičnih okvirčkih, ki vam jih nudimo po izredno ugodnih cenah. Na voljo je več kot 100 različnih serij diapozitivov. Vašim otrokom, ki doslej še niso imeli priliko videti slovenske zemlje, bodo pričarali vse njene lepote in zanimivosti, po snovi pa zajemajo tudi vsa druga področja, ki vas zanimajo: *književnost* (slike iz življenja in dela vseh pomembnih slovenskih pisateljev), *zgodovina* (posebej opozarjamo na vrsto diapozitivov, ki prikazujejo gradove na Slovenskem), *umetnost*, *zemljepisje*, idr. Vsaka serija diapozitivov ima tudi posebno knjižico s pojasnili k besedilu.

1 serija barvnih diapozitivov, s tekstom stane . . . 49,50 N din

1 serija črno-belih diapozitivov stane 39,50 N din

Vsaka serija obsega od 20 do 40 posnetkov.

Za vsa naročila se obrnite na naslov:

SLOVENSKA IZSELJENSKA MATICA, LJUBLJANA,
CANKARJEVA 1/II — JUGOSLAVIJA

— Žena, ne boš verjela, ampak tukaj v Dalmaciji se dober dalmatinec najbolj prileže

You know, wife, you won't believe, but here in Dalmacia the best thing for you is a dalmatian.

Diagnoza pri pregledu krvi: pet odstotkov zlate rebule, tri odstotke burgundca, šest odstotkov...

At the blood diagnosis: five per cent of white wine, three per cent of red wine, six per cent...

— Jarez, odkar si lovski čuvaj, raje vidim da ne hodiš v cerkev. Kadar prideš, je poloviča moške strani prazna, ker jo vsi ucvrejo na divjjo jago.

John, since you have become the forest warden, I'd rather see that you don't go to church. Whenever you're in the church, half of the men are absent, since they are off into the woods hunting.

— Bi radi zlat zob ali srebrnega?
— Kar pločevinastega vstavite! Veste, jutri imam opravke na davkariji.

What kind of a new tooth would you like installed, gold or silver one?

Install me a metal one! Tomorrow I have to face the tax collectors.

Ob Savi na Gorenjskem. Foto: Mirko Kambič

